

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

БІН
Македонија
Slovenija
Sverige
USA
Hrvatska
Црна Гора

2.40 KM
75.00 DEN
2.09 EUR
28.00 SEK
3.50 USD
12.00 KN
1.20 EUR

ISSN 0032-339-x

02908

9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

2. 11. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2908

СЛАВНЕ СРПСКЕ
ПОРОДИЦЕ
ВИТЕЗОВИ ОД ГАРАША

И БИЉКЕ
УМЕЈУ
ДА МИСЛЕ

За све од 7 до 107!

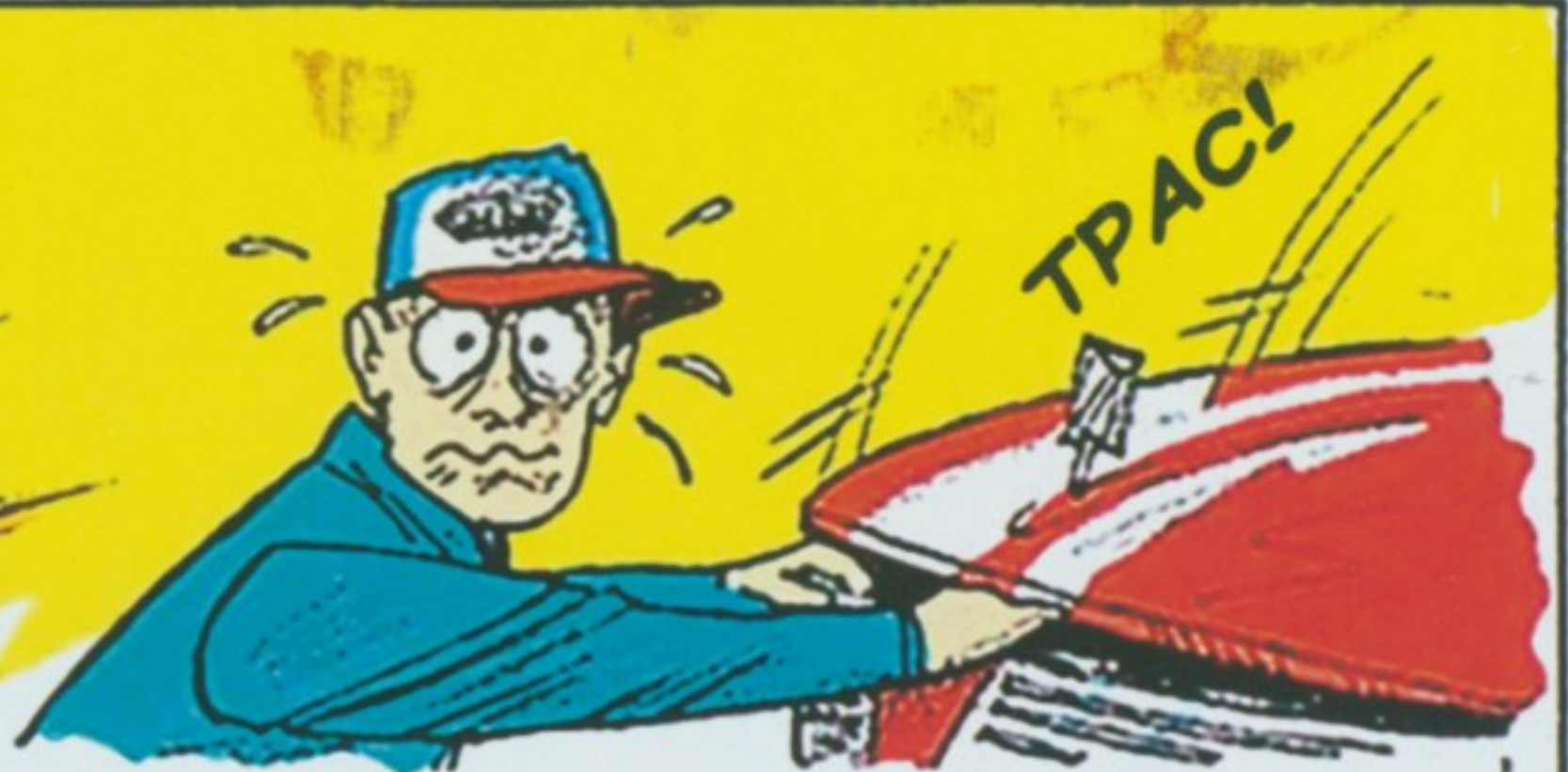
ГДЕ СЕ КРИЈУ
КИКЛОПИ?

Риплеј

Веровали или не!

300 МИЛИОНА
ДОЛАРА ОДШТЕТЕ
ТРАЖИЛА ЈЕ ТУЖБОМ
ПРОТИВ АМЕРИЧКОГ
СВЕМИРСКОГ ПРОГРАМА ЈЕДНА
РУСКА ПРОРОЧИЦА
ТВРДЕЊИ ДА ЈЕ
„DEEP IMPACT“, ПОДУХВАТ
НАМЕРНО ИЗАЗВАНОГ СУДАРА
С КОМЕТОМ ЗАРАД ИСТРАЖИВАЊА,
УГРОЗИО ЊЕНУ СУДБИНУ
ЗАПИСАНУ
У ЗВЕЗДАМА.

ПОНЕДЕЉАК ЈЕ ДАН КАД ИМА НАЈВИШЕ
ВЕРОВАТНОКЕ ДА СЕ ПОВРЕДИТЕ НА ПОСЛУ.

ГРАЂАНИ МОНТИЧЕЛА, У ВИСКОНСИНУ,
ЗАБОРАВИЛИ СУ ДА ОДРЖЕ ИЗБОРЕ ЗАКАЗАНЕ
ЗА АПРИЛ 2005. ГОДИНЕ.

9-40 2005 Ripley Entertainment Inc.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

... српски државни грб
који је усвојен 17. августа
2004. године постоји још
од јуна 1882. године ■

... у Библији се једино
у Јестириној књизи не
помиње Бог ■

... Гинисова књига рекор-
да држи рекорд као најкра-
денија књига из градских
библиотека ■

... најкобније аутомобил-
ске несреће дешавају се су-
ботом ■

... два најтоплија месеца
на екватору су март и сеп-
тембар ■

... жиристи детлић оста-
вља храну да вири из рупа
које је избушио у храсту,
што омогућава веверицама
да се лакше послуже ■

... распон крила авиона
„боинг 747“ већи је од дужи-
не првог лета браће Рајт ■

... чаша воде после јела
смањује киселину у нашим
устима и до 61 одсто ■

... у Јапану је обичај да слу-
жбеници свом претпоставље-
ном у знак поштовања и лојал-
ности поклањају чоколаду ■

... до врха
кривог
торња
у
Пизи
има
269
степеника ■

... реч шах-мат потиче
из персијског језика
и значи „краљ је мртав“ ■

... филм „Титаник“ из
1997. године коштао је ви-
ше него изградња правог
брода који је потонуо 14.
априла 1912. године ■

... име Венди први пут се
појављује у књизи „Петар
Пан“. Оно дотад није посто-
јало у свету ■

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК
2. 11. 2007.

DIK BROWNE **ХОГАР СТРАШНИ**

©2007 by King Features Syndicate, Inc.

ВИТЕЗОВИ ОД

Подаци о пореклу породице су из прве руке. Изрекао их је не само члан породице него и у светским размерама значајан археолог – професор др Милутин Гарашанин, академик. Пажљиво су га, 17. фебруара 1994. године, забележили и потом, као књигу „Милутин Гарашанин, разговори о археологији“, објавили мр Сташа Бабић и др Миодраг Томовић.

Тада седамдесетчетворогодишњи научник, који се највише бавио праисторијским археолошким истраживањима Балкана, посебно Подунавља и суседних области, о повести своје породице рекао је следеће:

„Породица Гарашанин води порекло из Црне Горе, из Бјелопавлића, из села Орја Лука. Они припадају великој породици Бошковића. Још пре рата је један свештеник из Орје Луке написао родослов породице Гарашанин, наравно по предању. То су она предања што иначе постоје у Црној Гори, по пасовима. Ја не знам колико пасова уназад је он ишао, али се све завршава у миту и легенди. По тој легенди би Бошковићи, па према томе и ми, били пореклом од Леке Капетана, што су, наравно, приче. Један од тих Бошковића, Радисав, био је адвокат у Београду, пре петнаестак година долазио је код мене. Ми смо, иначе, с Бошковићима имали мало додира. Он је тако обновио везу Бошковића са мном, па сам и ја отишао у Орју Луку, и ту се упознао са свим постојећим Бошковићима, којих има много. Из разговора – а потом сам и обилазио околу – видео сам да се тај родослов, на основу гробова који се налазе на ондашњем гробљу, може сигурно повући од почетка 18. века. Ја, као археолог, полазим од чињеница, и то је оно што се може сигурно утврдити.

Први који је дошао у Србију од тих Бошковића био је Савиша, по коме су Гарашани прво узели презиме Савић. Мој чукундеда звао се Милутин Савић а, пошто су дошли у село Гараше, узели су Гарашанин као надимак. Тако се мој чукундеда звао Милутин Савић-Гарашанин. Ја сам имао једну идеју кад је реч о презимену, али нисам успео да је проверим...

Изнад села Орја Лука – дакле села Бошковића – постоји једно брдо које се зове Гарач, тако да је мени дошла идеја да презиме Гарашанин није од села Гараша, него од имена тог брда. Покушао сам онда да видим с етнолозима када се заправо јавља име села Гараша, да ли је то пре њиховог досељења или су они као први досељеници донели то име. Међутим, нисам наишао на неко велико разумевање. Мада сам мислио да ће се неко од њих мало заинтересовати да потрага за тим, нико то није урадио. Тако то питање остаје отворено...

У више него шкртој причи о повести своје породице, Милутин Гарашанин је у овом разговору још додао:

четири

*Били су устјаници,
државници, ђолићчари,
јесници и научници којима је
јрезиме било обавеза,
а никако јривилејја.
А у светју је, можда,
јединствјен јримјер да су
јројјца њих – јрадјега,
дјега и (јра)унук – били
и акадјмици*

Обреновића него Карађорђевића. И то је остало у породици и после нестанка Обреновића, и после... до данашњих дана, ако хоћете, мада Обреновићи више не постоје. Никада није била никаква нарочита присност између Гарашанина и Карађорђевића...

С чибуком на коцу

Прича-река о породици без чијег делања би повест Србије, сасвим сигурно, у много чему била другачија, запенушала је на обронцима Букуље, тамо у селу Гараша. Узмутио ју је Милутин Савић-Гарашанин, „добар домаћин на кући и чувен марвени трговац“, како га је у књизи „Поменик знаменитих људи у српског народа новијег доба“ представио Милан Ђ. Милићевић. С двадесет шест лета, као добровољац, „фрајкор“, на страни Аустрије 1788. године учествује у рату против

Турске и доспева и у народну песму као Фендрек од Гараша у којој, у чињу заставника (фендрека), води смеле подухвате против турског зулумаћара Гуше Буљукбаше.

Управо у време рођења најмлађег сина Илије, 12. јануара 1812. године, Карађорђе га је оптужио да је запалио поштанско сено у Гарашима, али се Милутин – не пристајући да „вади мазију“, тада уобичајену проверу невиности хватањем рукама ужареног гвожђа – одметнуо у хајдуке. За казну, вожд је сву његову породицу протерао у тада српски Београд а имање му спалио. Педесет пет година касније, тада још некрштени син Илија победоносно ће шетати Београдом.

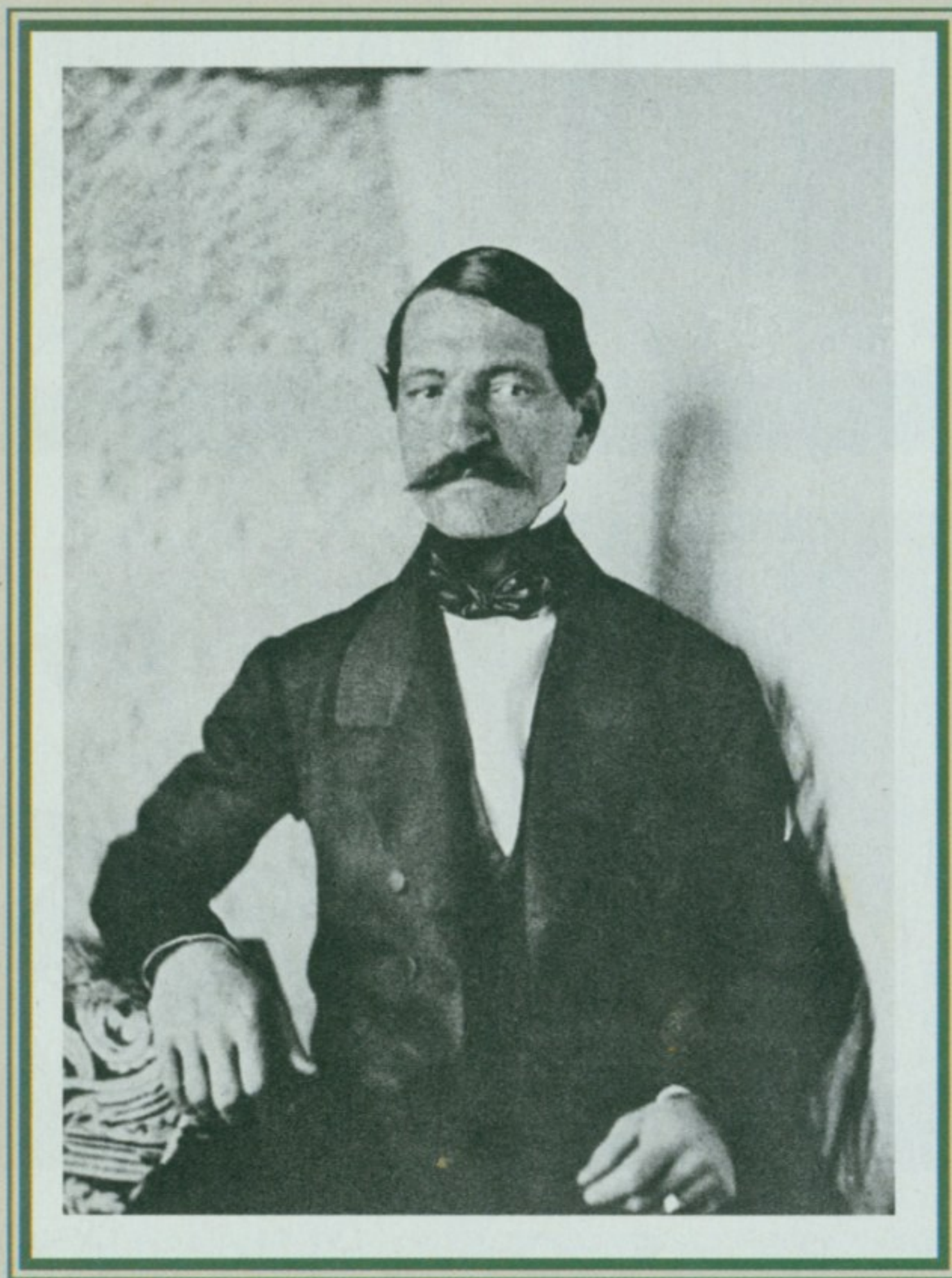
Неспоразум је брзо изглађен. Милутин је потом отпешачио до Јерусалима и отада је био познат само као Хаџија, вредан и добар домаћин који децу шаље у школе, али и учитеље доводи кући да синови – Лука, Михаило и Илија – не остану неукли.

У време кнеза Милоша и Лука и Илија постају цариници. И док се Лука убрзо вратио (исплативијој) трговини, Илија је постао пуковник, шеф регуларне војске изборљивог кнеза. А онда је, 1842. године, избила Вучићева буна, покушај уставобранитеља (види оквир) да ограничи власт свемоћног кнеза. Казна је била брза и језива: и Милутину, Хаџији, и његовом сину Луки испред

породичне куће у Гроцкој Милошеви катани одрубили су главе, набили их на колац и онда „даривали“ запаљеним чибуком.

Балкански Бизмарк

И данас, мало-мало, па неко негде, макар и узгредно, на овај или онај начин, помене Илију Гарашанина, односно његово „Начертаније“. Гарашанин је овај први (дуго оспоравани) програм српске спољне политике написао у тридесет другој години, 1844, у својству министра унутрашњих

Илија Гарашанин (шалбоћийија Анастјаса Јовановића из 1851. године)

„После Савише долази Милутин Савић-Гарашанин, који је учествовао у Првом српском устанку, с Карађорђем, затим с Милошем, и који је убијен заједно са својим сином Луком у време првог доласка на власт кнеза Михаила, кад је била Катанска буна. Њега су убиле Милошове катане и његову главу и главу његовог сина Луке набили на колац с чибуком у устима. Разлог је био политички сукоб са Обреновићима. Мада, после тога су потомци – Илија Гарашанин и мој деда Милутин Гарашанин – у ствари увек више били на страни

ГАРАША

дела. У време кад су градови у кнежевини Србији још имали турске посаде и кад је већина српског народа живела ван граница Србије, он је исписао предлог, нацрт (начертаније) о политичкој акцији за уједињење још неослобођених српских покрајина у Османлијском и Хабзбуршком царству у јединствену српску националну државу која би била средиште окупљања осталих јужнословенских народа у независну државну заједницу.

Занимљиво је да је „Начертаније” дуго било добро чуван тајни спис, да је европским политичарима остао непознат до осамдесетих година 19. века, а српском јавном мњењу до 1888. године, док је садржај обелодањен тек почетком 20. столећа. Данас је познат само по копијама, јер је оригинал рукописа, по свој прилици, нестао у време Првог светског рата, кад су Аустријанци покупили архиву Гарашанина.

Дугогодишњи министар полиције, али и министар спољних послова, председник владе, Илија Гарашанин био је личност од несумњивог државничког ауторитета. Умео је да каже, и да се за то тврдоглаво залаже, да „Србија није детиња лопта којом се други могу играти”. Од њега су страховали и Обреновићи и Карађорђевићи, увек онда кад су себе стављали

изнад интереса земље, па је неретко оптуживан да хоће да буде кнез уместо кнеза. Странци су га доцније прозвали „балканским Бизмарком”.

Председник владе, па млинар

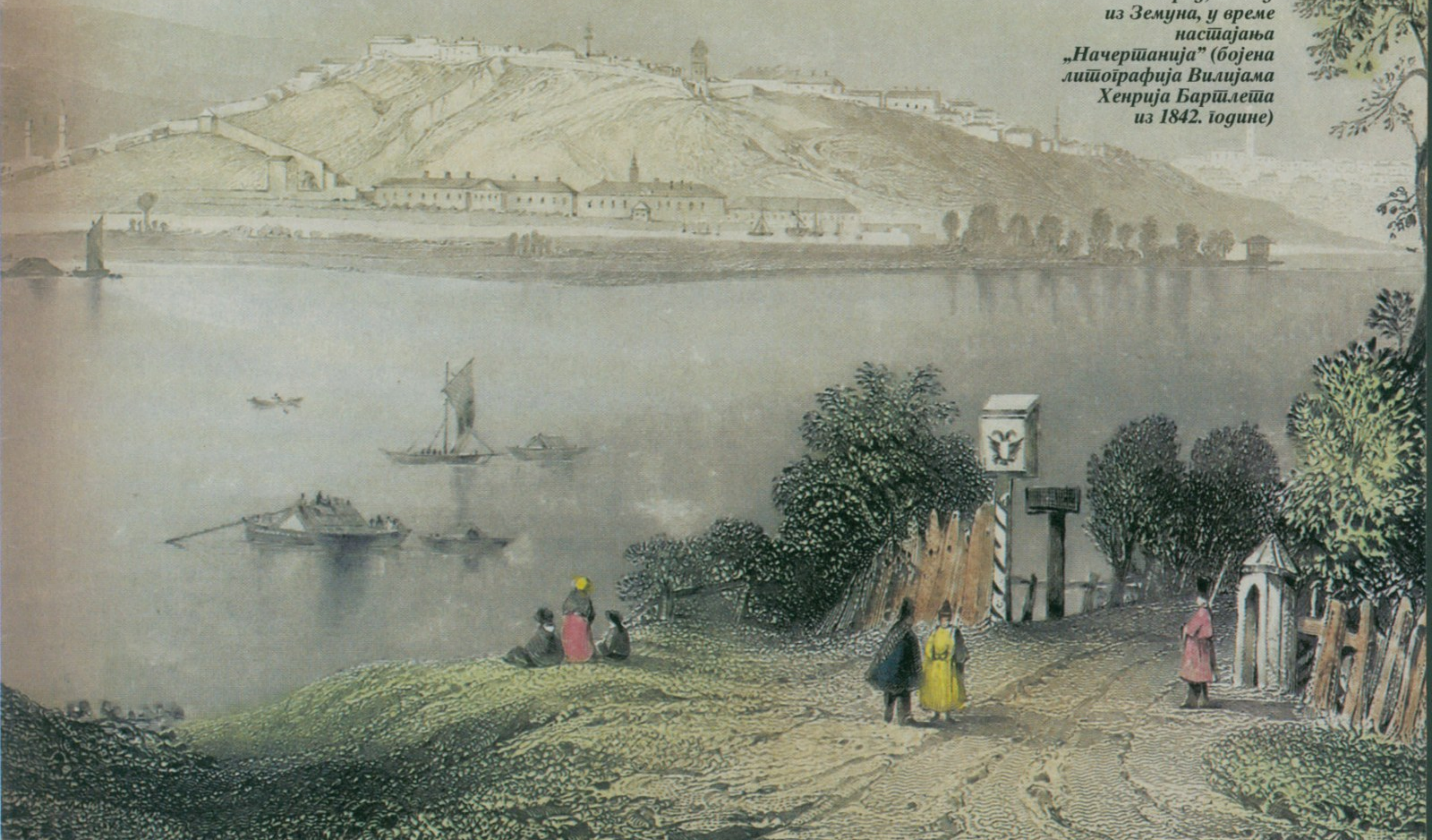
Остало је забележено да је, након захтева Светоандрејске скупштине у децембру 1858. године да Александар Карађорђевић поднесе оставку, на његову изричиту молбу, бригу о кнежевом, журном и тајновитом, одласку код Турака у Београд спровео лично Гарашанин. И ту се мало преиграо, с обзиром на то да је Скупштина, уместо да изабере договорено намесништво у коме је требало да буде и сам Гарашанин, одмах успоставила династију Обреновића. Иако је био повређен и понижен, као министар унутрашњих дела није хтео да војсци изда наредбу да растера Скупштину, у страху од могућег крвопролића између обреновићеваца и карађорђевићеваца.

После повратка кнеза Милоша из изгнанства држао се по страни, али је зато одмах по ступању кнеза Михаила на престо, на препоруку Русије, постао председник Министарског савета и министар иностраних послова. Чини се да су звездани тренуци његове каријере најупечатљивије засјали 19. априла 1867. године кад је, у свечаној ложи, с десне стране кнеза Михаила, присуствовао турској предаји кључева Београда, чину коме је одлучујуће допринео. Уз то, на челу кнежеве гарде, српску заставу на Београдску тврђаву подигао је његов старији син Светозар.

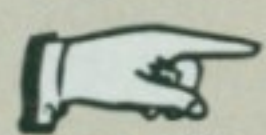

Краљ Милан с члановима своје владе – Милутићин Гарашанин (горе десно) као министар унутрашњих дела.

Београд, поглед из Земуна, у време настајања „Начертанија” (бојена литографија Вилијама Хенрија Барилеја из 1842. године)

Милутићин
Гарашанин
са породицом
1890. године

А онда је, годину дана доцније, уследио гром из ведро неба: пуцњи у Кошутњаку, 29. маја 1868. године, смрт кнеза Михаила и рањавање његовог ађутанта Светозара Гарашанина. Илија, отпуштен због противљења кнежевој намери да се ожени Катариниом Константиновић, први је сазнао за убиство кнеза, похитао у владу и ствар преузео у своје (искусне) руке. Захтевао је да војска буде стављена у стање приправности, да влада предузме мере за спречавање државног удара или (могућег) грађанског рата и да полиција обезбеђује владу. Мир је обезбеђен, али за Илију Гарашанина у новој расподели власти није било места. И не само то: у појединим круговима завртела се прича да је заједно са сином Светозаром припремао заверу.

Са синовима Светозаром и Милутином, повукао се на имање у Гроцкој где је, уз помоћ зајма, без обзира на то што је толико дуго био на најодговорнијим положајима у држави, подигао млин. Ту је и умро, осам година доцније.

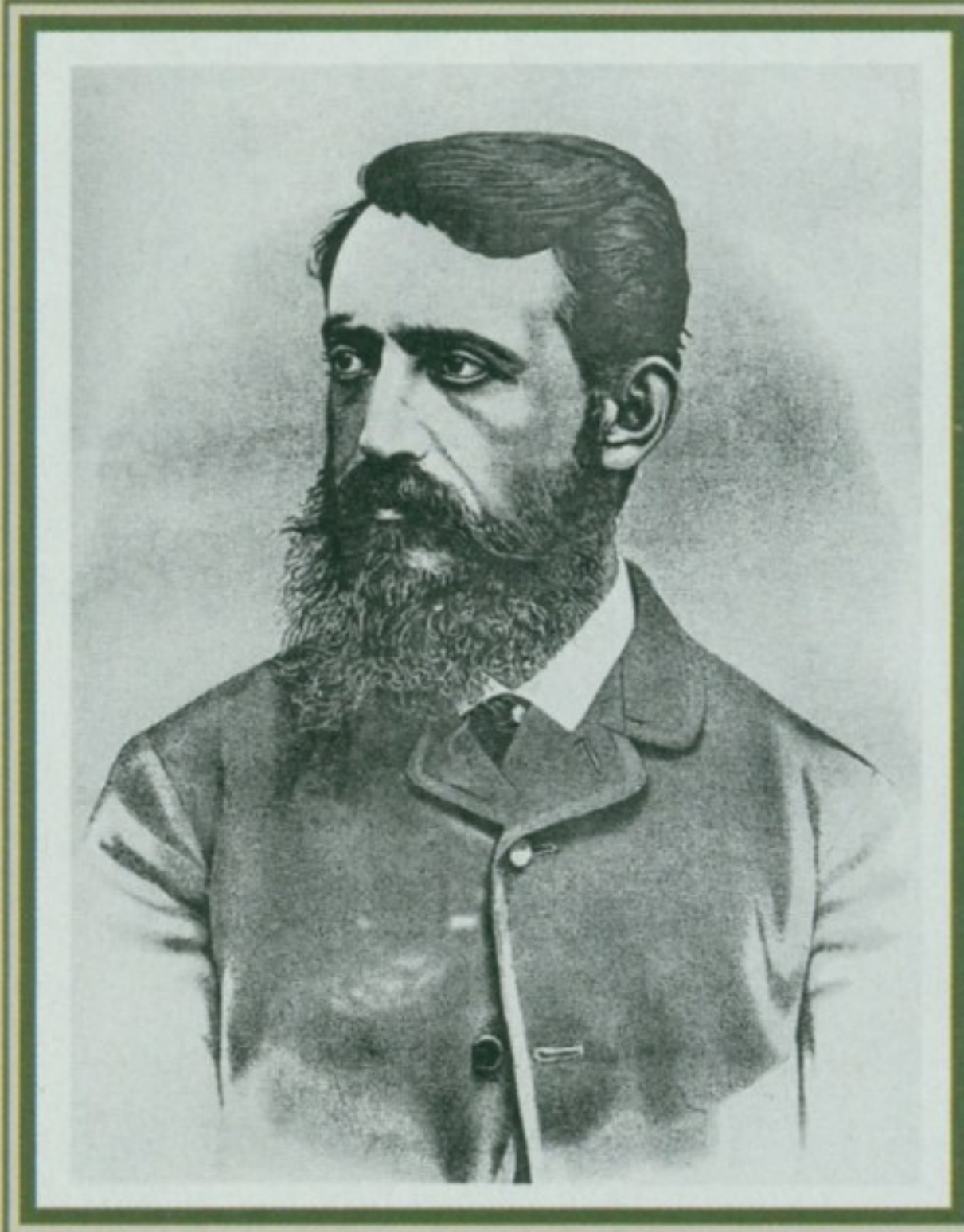
Већ помињани Милан Ђ. Милићевић оставио је и овакав запис:

„Илија Гарашанин бејаше растом један од највиших људи; крупан, црн, богињав, у последње време готово безуб, а руку сасвим кривих од костобоље; при свем том, у разговору и понашању пријатан толико да свакад занесе свог сабеседника. Није пио никаква пића које опија, а кафе и дувана није знао колико му је доста. На Илији је природа показала колико милује удруживати супротности у једнога лица: он је био пример вредноће и страшило оштрине у послу; а, у исто доба, непресушно врело шале и хумора! Још се не зна на Балканском полуострву за жива човека који је имао толико веза с личностима и местима на Словенском југу, колико је тога било у Илији Гарашанина!”

Коме су певали сејмени

Син Светозар, напустивши војску због опањавања, умро је 1886. године. Млађи син Милутин, и он француски ђак који је завршио артиљеријску школу у Мецу, судећи бар по положајима које је заузимао у држави, био је прави син свог оца.

Прво је био министар унутрашњих дела, строг у успостављању реда у кнежевини. За свог мандата за чуваре јавне безбедности успоставио је летећу коњичку жандармерију познату као сејмени („Кренули, бабо, низ поље сејмени” да „сејменске песме певају”). Занимљиво је да им је име наденуо новинар Пера Тодоровић, један од оснива-

Милутићин Гарашанин

Вукосава Гарашанин,
жена Милутићинова.

ча тада прогоњене Радикалне странке, дан након оснивања – 22. јуна 1882. године. И то по истоименој турској коњици која је до недавно галопирала Србијом, глобећи сиротињу и чинећи грдне зулуме.

После тога је постао председник владе и министар спољних послова, а онда и министар унутрашњих послова. Из тог времена памти се и да је био учесник првог међумесног телефонског разговора на линији Београд–Ниш, 1886. године. Сдруге стране линије, у Нишу, налазио се краљ Милан. Због слабе чујности и лошег квалитета телефонске линије, краљ је неколико пута понављао: „Милутине, говори гласније!” На крају му је председник владе готово одбрусио: „Ваше Величанство, ја говорим тако јако да, кад бих се попео на торањ Саборне цркве, Ви бисте ме несумњиво морали чути у Нишу и без телефона.”

Да чујност између краља и председника владе није била понајбоља, сведочи и разлаз између њих двојице. Понајвећма због „скандала који је краљ Милан направио својим разводом с краљицом Наталијом, што је била брука у целој Европи”. Милутин Гарашанин је разрешен свих дотадашњих дужности и послат у Париз за српског посланика. Ипак, по мишљењу његових савременика, он није морао да води рачуна да ли ће из борбе са својим политичким противницима изаћи као победник јер „и побеђен, један Гарашанин остајао је Гарашанин”.

Да је та тврдња имала утемељења, говори и податак из сећања Милутина, унука:

Софија Сока Гарашанин, Илијина сусруја.

„Знам да га је краљ Милан посетио кад је долазио у Париз, и ми још имамо једну децију играчку, једну велику фину лутку коју је краљ Милан тада донео и поклатио мојој тетци, која је била девојчица.”

Иначе, поред војних наука и политехничке академије, Милутин Гарашанин био је и оснивач часописа „Поглед” и сарадник у „Виделу”. Бавио се и књижевношћу (видети његов текст на странама 58. и 59), а 1893. године изабран је за академика Српске краљевске академије. Умро је у Паризу 21. фебруара 1898, у педесет петој години.

Не разумем српски

Приповест о следећем Гарашанину, Владимиру, понајбоље је преузети из сећања његовог сина, већ помињаног археолога

Владимир Гарашанин снимљен
1914. године

Милутина, трећег академика у породици Гарашанина – прадеда, деда и (пра)унук.

„...Мој отац је, пошто је деда умро у Паризу, добио француску стипендију, тако да је он само основну школу свршио у Београду, а гимназију у Паризу. У Паризу је свршио и права, тамо је и докторирао...

Мој отац се вратио у Србију 1903. године. Од тада је живео стално у Србији, у Београду. Био је у балканским ратовима, и у Првом светском рату. Он и моја мајка заједно су прешли Албанију. Нису много волели да причају о тим стварима, као што уопште мој отац није волео много да прича о нашој породици и њеној улози. Наравно, говорио је о томе, али није много инсистирао на заслугама предака. Он је био један хуманиста, и он ми је усадио то да апсолутно никаквих националистичких идеја немам. Мој отац је писао песме на француском. Нажалост, то је све пропало у догађајима одмах после рата (Другог, прим. П. М.). Из куће су развучене ствари. Срећом, оно што је остало од архива Илије и Милутина Гарашанина, после Првог рата, од Аустријанаца, сачувано је и то је данас у Архиву Србије...”

Владимир Гарашанин радио је као адвокат Француско-српске банке у Београду. Пред смрт (1958), понижен бахатошћу нових власти које су му у кућу која се налазила у Крунској улици уселиле „човека из шуме”, одбијао је да говори српски. Разговарао је само на француском с оним ретким који су тај језик тада разумевали.

Трагови

Археолог Милутин Гарашанин (1920–2002), члан неколико академија, припада уском кругу наших најпознатијих истраживача праисторије. Данас је незамислив било који озбиљнији научни рад из те области у југоисточној Европи а да у њему нису уграђена сазнања до којих је он дошао у току свог плодног дуговеког рада. Испод његовог „шињела”, као професора на Одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду, изашли су многи данас и у свету признати археолози.

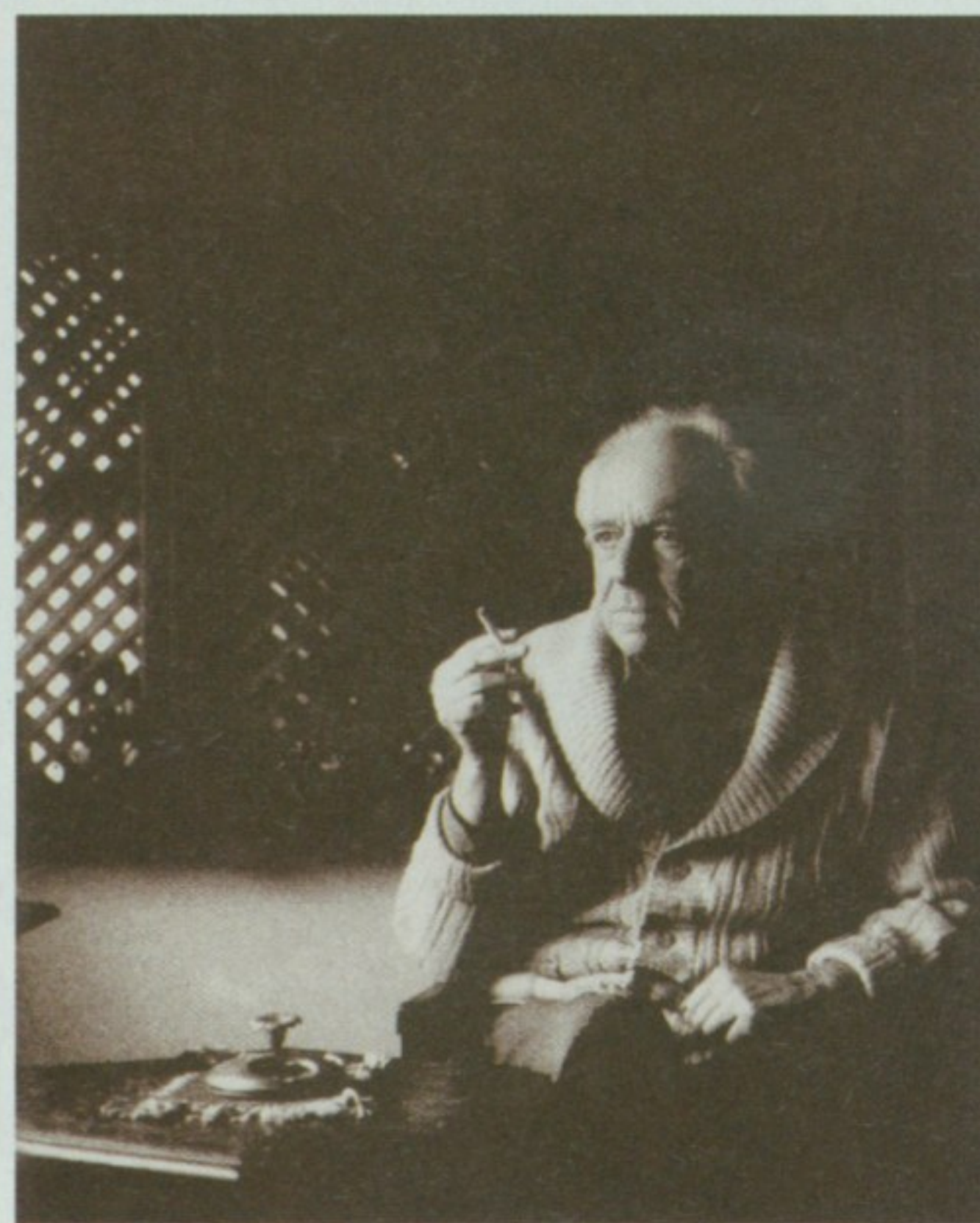
„Ја сам још као мали француски научио са оцем, пошто је он био француски ђак. Мајка је са

УСТАВОБРАНИТЕЉИ

Уставобранитељи су били носиоци борбе против самовлашћа кнеза Милоша Обреновића. Залагали су се за доношење устава и закона којим би Милошева власт била ограничена и успели су да се изборе за доношење такозваног Турског устава а затим и за Милошево (1839) и Михаилово (1841) одступање с престола. Пошто су на власт довели кнеза Александра Карађорђевића, они су у највећој мери управљали земљом за време његове владавине. Челни људи уставобранитељског режима били су: Тома Вучић Перишић, Аврам Петронијевић, Милутин и Илија Гарашанин, Стојан и Алекса Симић... Они су покушавали да изграде национални програм о чему најубедљивије сведочи и „Начертаније” Илије Гарашанина ■

мном радила немачки, а имао сам, као мали, једну гувернанту, Аустријанку из Беча Труд Штолц, која је после постала породични пријатељ. Тако сам и немачки знао још као дете. Међутим, кад сам се уписивао у основну школу, мој отац је рекао да он сматра да ја француски довољно знам, али да би требало да научим и други светски језик – немачки. Уписао ме, на зграђање начелника Министарства просвете, у немачку школу у Београду. Она у то време није била још обојена никаквим националсоцијализмом. То је била јако добра школа у којој су предавали немачки и наши учитељи. Историју, рецимо, наш, а географију немачки. Учио сам и немачки и српски језик...

Из немачког језика и географије имали смо једну изузетну наставницу, госпођу Андрић, Немицу, Берлинку, која је била удата за Србина. Изузетно објективна, није правила никакву разлику између наше и немачке деце. С друге стране, имали смо одличну учитељицу Српкињу, Ангелину Пантић из Врања, коју су окупатори 1915. или 1916. наводно хтели као младу учитељицу у Врању да стрељају, али ју је спасао један немачки

Археолог Милутићин Гарашанин

офицер... И мој отац је с њом разговарао и захтевао да ја не смем, због свог порекла и породице, да будем различито третиран од друге деце, већ потпуно изједначен, а да разлике могу настати само као резултат мог личног залагања и рада...”

И Драга, од милоште звана Лалка, супруга Милутинова, била је познати археолог, више посвећена музејском раду. „Већ на првој години класичне филологије, просто се десило да будемо упућени једно на друго и, наравно, одмах смо се заволели... Од почетка смо све испите спремали заједно, а потом, кад смо прешли на археологију, наставили смо да радимо заједно...”

Три кћери – Јулија и близнакиње Софија и Оливера – задржале су презиме Гарашанин. И њихова деца су, уз очеву презимена, додала Гарашанин...

Једини бронзани траг неког од Гарашанина налази се у Гроцкој, тамо где им је некад била кућа. Реч је о спомен-бисти Илије Гарашанина, рад Николе Јанковића, која је постављена 2003. године. И месна основна школа и библиотека однедавно носе његово име. У Београду, испод Ташмајдана, некадашња Улица Георги Димитрова сад је Улица Илије Гарашанина, а у Раковици једна од улица носи име његовог сина Милутина ■

Петар Милашовић
(Фотографије из збирке
Народног музеја у Београду)

Љушка коју је кћеркама
Милутићина
Гарашанина
у Паризу
поклонио
краљ Милан
данас је
у поседу
Оливере
Гарашанин
која живи
и ради у САД.

ЗАДАЦИ ЗА 21. ВЕК

...И БИ ЖИВОТ!

Године 1968. нобеловац Френсис Крик уредно је сажео сва дотадашња сазнања о генетским токовима у живим бићима и предложио оно што је за стручњаке постало „средишња догма“ молекуларне биологије. До тада се већ знало да ћелијско језгро садржи хромозоме чији се број мења од врсте до врсте. И, ако се неки хромозом довољно размрси, угледаће се његов садржај – изувијани молекули ДНК. Када се ДНК одмота, види се да је сачињена од двоструке (хеликоидне) завојнице чији се ланци држе заједно пошто их повезују мостови упарених, комплементарних база. Када су 1953. године Вотсон и Крик открили грађу ДНК, постало је јасно да се у ДНК крије шифра (код) за грађу беланчевина. ДНК се сама дуплира (копирање, репликација), из ње се добија РНК (преписивање, транскрипција) и та РНК је кључни чинилац који одређује које ће беланчевине бити направљене у рибозомима и заступљене у ћелији (превођење, транслација). Беланчевине су те које обављају сав рад унутар ћелија. Оне су и њихова грађа.

ОСАМ

Из чега је настао живот на Земљи? Да ли је то био само пуки хемијски процес или је било неопходно још нешто? То су питања која се постављају од када постоји човечанство. И савремена наука покушава да одговори на њих

Међутим, показало се да је израз догма био несрећно изабран јер он у себи садржи непроменљиво и непоколебљиво веровање и по томе је сасвим супротан од научне претпоставке која је само тренутни предлог који би требало да усмери будуће огледе. Научна претпоставка сматра се привременом и подложном променама или чак одбацивању ако то у било ком тренутку налажу нове чињенице. Тако је и било. Како је расло сазнање о генетским токовима, верно својој стварној природи научне претпоставке, Криково оригинално гледиште трпело је промене током последњих тридесетак година.

Двосмерна улица

Испит времена положила је она Крикова тврдња из „догме“ која говори да генетска информација тече од ну-

клеинских киселина ка беланчевинама, а не и у супротном смеру. Никада до сада није забележен случај да се из беланчевине могу добити нуклеинске киселине. Али, данас знамо да је Криково почетно гледиште било непотпуно. Новија истраживања открила су да генетски подаци могу да теку и напред-назад, између нуклеинских киселина ДНК и РНК. Наиме, код неких вируса постоји обрнуто (реверзно) превођење и копирање РНК у ДНК, уз последично убацивање њиховог генетског материјала у геном домаћина (на пример, код ХИВ-а и других „ретровируса“). Откриће ензима реверзне транскриптазе 1970. године и двосмерног информационог тока између ДНК и РНК, било је толико значајно да је њиховим проналазачима Дејвиду Балтимору и Хауарду Темину до-

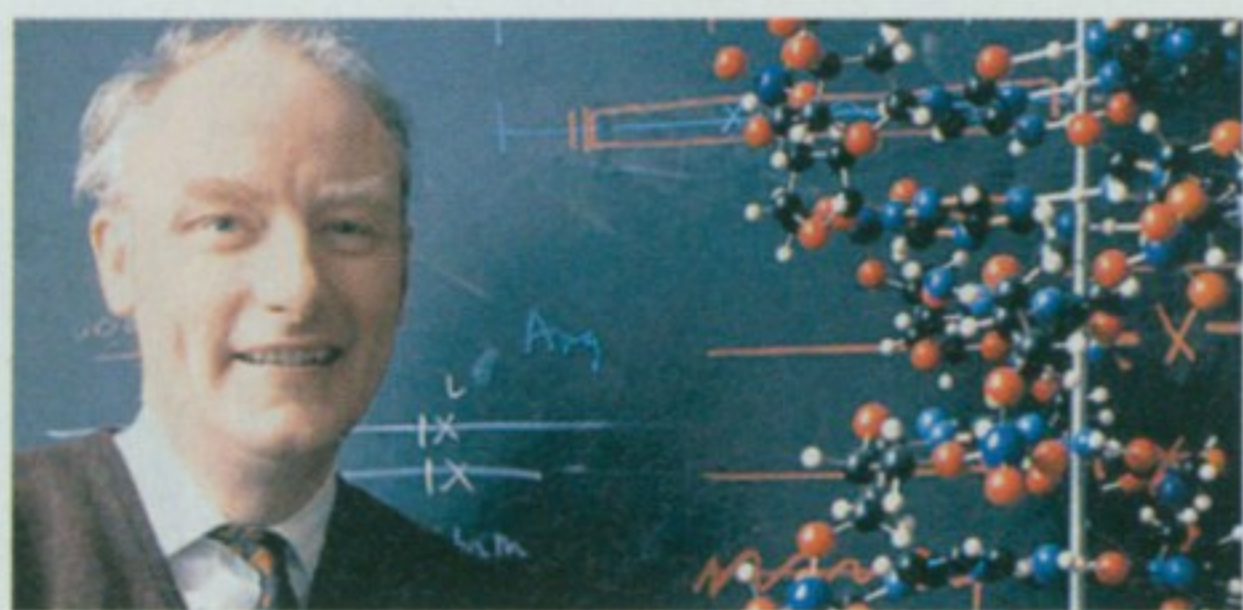
нело Нобелову награду (за физиологију или медицину, 1975. године). У почетку је изгледало да се ово догађа само код вируса, али данас се зна да је ова појава у знатној мери присутна и у ћелијском животу. У ствари, око 50 одсто нашег генетског материјала у свакој од ћелија потиче од овог, обрнутог поступка. То је утицало да се промени Крикова полазна шема тока генетских података и добро позната путања превођења од ДНК у РНК прошири у „двосмерну улицу“.

Кокошка или јаје?

Уобичајено је да добра научна претпоставка поставља и нова питања. Ни „средишња догма“ у томе није била изузетак. Молекуларним биолозима који су покушавали да одгонетну како је на Земљи настао живот наме-

ПОПУТАРИЗМА
ЗАБАВНИК

2. 11. 2007.

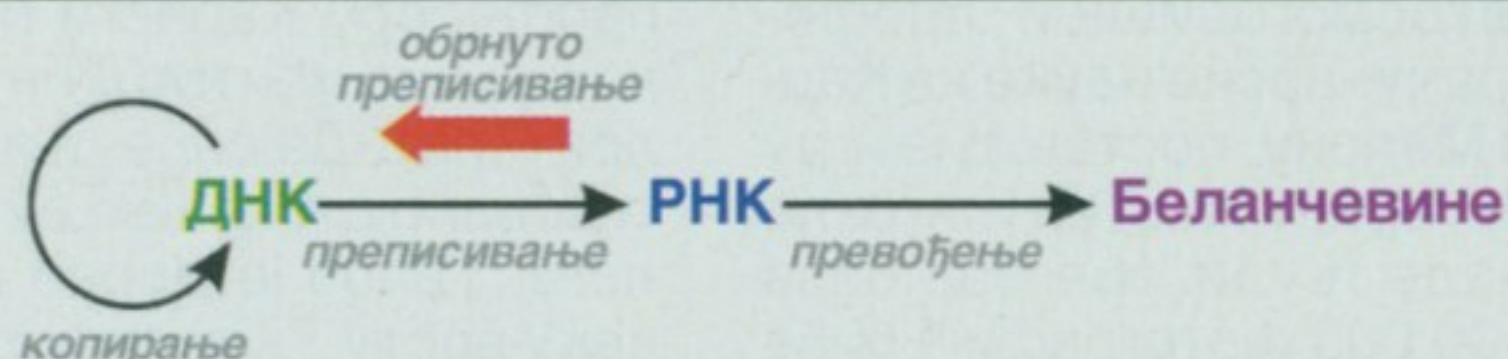

Френсис Крик

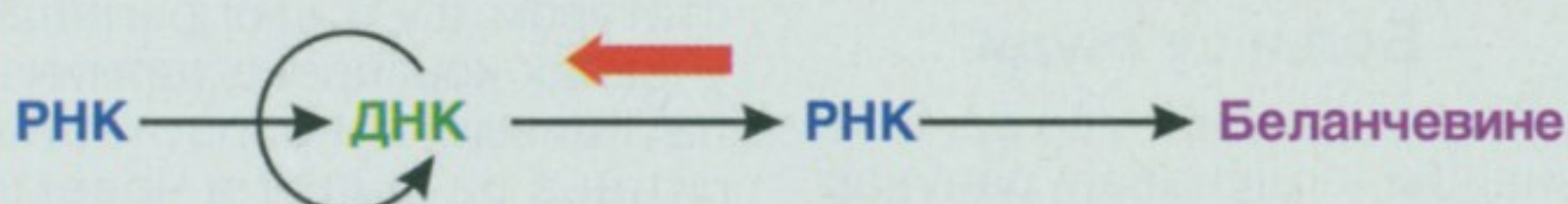
тало се кључно питање: на који начин је отпочело размножавање? Тачније, који се од кључних ћелијских токова први развио, стварање ДНК или настанак беланчевина? Али, у покушају да на њега нађу одговор, заснован на биохемији какву је заговарала „средишња догма“, стручњаци су се неизбежно сударали с чувеним парадоксом: шта је старије, кокошка или јаје? Јер, ако је ДНК могла да се склопи и да се потом копира једино уз помоћ ензима беланчевина, а ти ензими могу да настану само посредством ДНК, онда је очигледно да ниједно од њих није могло да се развије прво, а да и друго није било присутно.

Овај парадокс био је познат и Крику у тренутку када је предложио своју шему тока генетских података. Да је тим сазнањем био прилично уздрман, показује и податак да је међу првима предложио следећу, тада само теоријску могућност – можда је РНК била први генетски информациони молекул који се развио пре ДНК или беланчевина дајући касније и једно и друго. Готово петнаест наредних година овај предлог остао је само занимљиво размишљање. Биолози нису могли да потврде својим огледима да РНК има довољну биохемијску разноврсност која је неопходна да би могла да испуни улогу прамајке свих молекула.

Крикова „средишња догма“. Кружница означава добро познату способност ДНК да се копира.

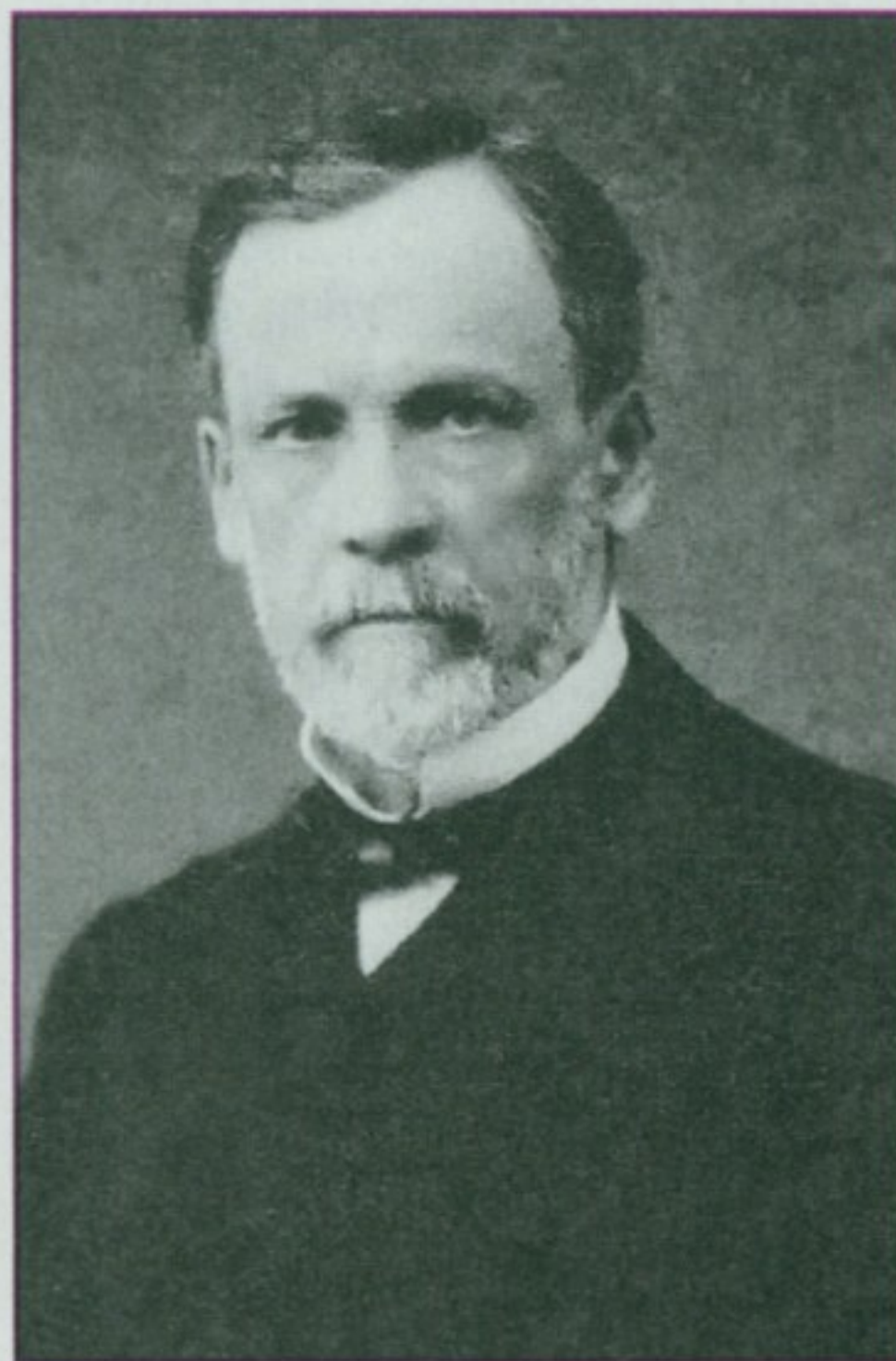

Балтиморова и Теминова измењена шема тока генетске информације.

Хипотеза о РНК свету

Све се променило почетком осамдесетих година када су амерички стручњаци Томас Чек и Сидни Алтман, независно један од другог, открили „рибозим“. То је у ствари РНК која има каталитичке способности (убрзава и поспешује ћелијске токове). Отуда и њено име које је настало спајањем речи рибонуклеинска киселина и ензим. За то важно откриће двојица стручњака добила су Нобелову награду за хемију 1989. године. Цео свет нових могућности, које се тичу порекла живота и почетног развоја, отворио се пред биолозима. Доказ да РНК може да испуни обе кључне

Луј Пастер је огледом оповргао теорију о спонтаном стварању.

улоге које захтева прамајка свих молекула био је пред њима. РНК, значи, може и да шифрује генетске податке и да делује као користан катализатор

ВРЕМЕПЛОВ

1800. година

Замисао о спонтаном стварању била је на делу (веровање да живи организми настају из неживе материје).

1828. година

Фридрих Велер у лабораторији добио уреу – „животна сила“ избачена као неопходан чинилац за стварање органских материја.

1859. година

Чарлс Дарвин објављује капитално дело „О пореклу врста“ у коме предлаже теорију биолошке еволуције засновану на природном одабиру.

1864. година

Луј Пастер огледом оповргао важећу теорију о спонтаном стварању. Када се течност загреје до кључања и тако убију присутни микроорганизми, у течности се неће развити нови организми ако се задржи у стерилном окружењу.

1924. година

Александар Опарин искористио геолошке чињенице да би показао да је млада Земља имала оскудну атмосферу без кисеоника и да су прва једноћелијска бића могла да настану од једноставних органских молекула присутних у тој атмосфери. На неки начин, то је била скраћена верзија теорије спонтаног стварања.

1929. година

Биохемичар Џ. Холдејн сматрао је да је живот настао када је Опарина млада атмосфера била под дејством енергије ултраљубичастог зрачења и топлоте Земље која се хладила.

1953. година

Стенли Милер извео оглед који је подржао Опарин-Холдејнову хипотезу. У хемијској посуди помешао је гасове „примитивне атмосфере“ и потом их у трајању од недељу дана подвргавао електричној струји – настале су аминокиселине.

Биолог Џејмс Вотсон и физичар Френсис Крик објавили свој рад о грађи ДНК.

1961. година

Маршал Ниренберг, са сарадницима, започео петогодишњи подухват разбијања генетског кода откривајући да мРНК, сачињена у потпуности од базе урацила, може да се преведе у пептид изграђен од аминокиселине фенилаланина.

1962. година

Вотсон и Крик поделили Нобелову награду за откриће грађе ДНК.

Биолошки Велики прасак

Током 3,5 милијарде протеклих година изгубили су се докази за „биолошки Велики прасак“. Ипак, биолози полако склапају слику о самим почецима живота на Земљи. Изгледа да су сложени молекули могли да настану у условима младе Земље. Кључно откриће је да РНК има најбоље особине нуклеинских киселина и беланчевина. Као прве, може да чува податке и сама се копира, а захваљујући савитљивијој грађи попут беланчевина да обавља сличне задатке као оне ■

Вотсон и Крик су 1953. године открили грађу ДНК.

1967. година

Сол Спигелман приказао копирање и развој РНК молекула и хемијској посуди.

1968. година

Френсис Крик и Лесли Оргел предложили да је можда РНК била прамајка свих молекула. Тиме су утицали да се „средишња догма“ унапреди.

1970. година

Дејвид Балтимор и Хауард Темин открили обрнуто преписивање вирусне РНК у ДНК.

1972. година

Хари Нолер предложио да рибозомска РНК учествује у поступку преводјења мРНК у беланчевину.

1982–1983. година

Томас Чек и Сидни Алтман открили прве примерке РНК молекула с каталитичком способношћу – рибозиме.

1986. година

Валтер Џилберт исковао назив „РНК свет“ да би описао хипотетичко време током кога је РНК била први информациони и каталитички молекул.

Кери Малис развио PCR (polymerase chain reaction), поступак који је омогућио брзо копирање ДНК и РНК у лабораторијским условима, а тиме и свеобухватно проучавање молекуларне еволуције.

1989. година

Чек и Алтман поделили Нобелову награду за откриће каталитичке РНК.

Користећи PCR технику, Џералд Џојс развио технику појачавања и селекције РНК у лабораторијским условима.

1992. година

Нолер показао каталитичко дејство рРНК у стварању пептидне везе.

1993. година

Малис добио Нобелову награду за развој PCR технике.

1995. година

Џек Шостак у лабораторијским условима начинио прве успешне кораке ка селекцији самокопирајућих РНК молекула.

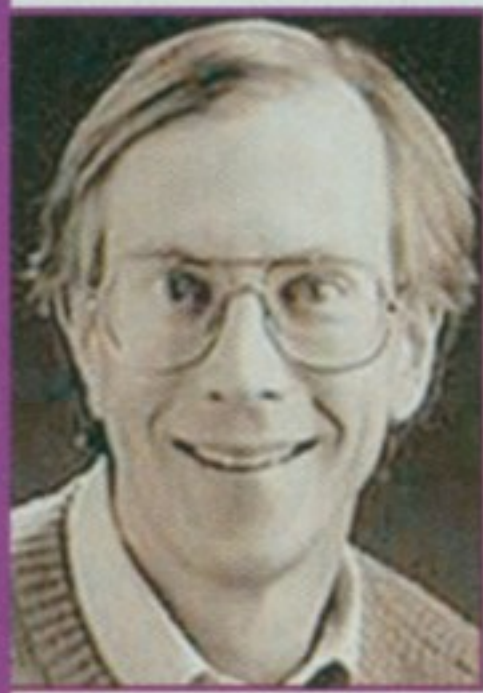
1998. година

Дејвид Бартел и Питер Анрау искористили селекцију да би показали да РНК може да каталише стварање нуклеотида.

способан да ствара (синтетише) друге молекуле, можда и ДНК и беланчевине. Овај нови поглед о настанку живота на Земљи назван је *хипотеза о РНК свету*. Она је молекуларним биолозима скинула велико бремене с леђа: уколико је исправна, парадокс кокошке и јајета (ДНК прва или беланчевина прва) више не постоји.

Деведесетих година 20. века молекуларни биолог Џек Шостак намерио је да испита овај РНК свет у својој лабораторији у Општој болници у Масачусетсу. Он је у вештачким, лабораторијским условима (in vitro), створио услове који су подражавали развој једног природног, дарвиновског процеса. Његов поступак заснивао се на одабиру (селекцији) неколико молекула РНК од великог броја различитих молекула РНК. Тако је добио молекуле који су били способни да се самокопирају и изведу одређени каталитички поступак. Заправо, у

Томас Чек

овим огледима настајали су рибозими који су могли да повезују нуклеотиде, аминокиселине за РНК, да изводе оксидо-редукционе реакције или да се сами повезују са састојцима који граде опне.

Ипак, неки истраживачи сматрају да је вероватније да је РНК свету претходио један још једноставнији свет. Поставило се и питање како су настали први нуклеотиди.

Да ли је оно што се показало изводљивим у лабораторији заиста могло да се одиграва и у природним условима пре око 3,8 милијарди година? То још нико са сигурношћу не може да тврди. Протекли век донео је велики помак у правцу са знања како се зачео живот на Земљи. Хоће ли се у овом, у који смо тек закорачили, доћи и до коначног одговора? ■

Г. Војиновић

ЗАНИМЉИВОСТ ИГРАЧИ

Шта је лепше – приказ црне мачке како спокојно спава на јастуку или слика заносне бринете у мини сукњи? Играч има само неколико секунди да изабере. Одлучује се за мачку. У овој игри два играча седе за одвојеним рачунарима и гледају слике с Интернета. Обојици је задато да одаберу слику која је објективно лепша, не ону која се њима лично више допада. У неким случајевима се слажу, а у другим разликују. Други играч изабрао је бринету. Међутим, сложили су се да је слика бебе лепша од слике надгробног споменика, или да је пар младенаца лепши од житног поља. Играчи имају само минут да обраде што више слика, па прелећу преко фотографија муњевитом брзином.

Иза ове једноставне и забавне игре крије се тајни оглед о унапређивању вештачке интелигенције. Сваки пут кад се играчи сложе око неке слике, она добија ознаку лепше. Луис фон Ан, двадесетосмогодишњи професор рачунарске науке на Карнеги Мелону, поставио је игру на Интернет како би је играле хиљаде људи. Његова база од 100.000 фотографија биће проткана нечим што је својствено само људима – естетским осећајем, јер ће свака слика имати и оцену лепоте.

Бољи су људи

Игра наводи људе да, и не знајући, подучавају рачунар лепоти. Ако овај Фон Анов оглед успе, а до сада су сви успели, једног дана би све слике које нам дају Google или Yahoo биле оцењене по лепоти, што би знатно олакшало потрагу за лепшим сликама предела, деце, кућа, или животиња.

„Људи умеју да оцене шта је лепо, а рачунари да брзо претражују“, каже Фон Ан. „Та два треба само спојити.“

Фон Ан жели да сваки тренутак кад смо беспослени искористи у производну снагу. Ако би све доконе људе на свету који ређају пасијанс на рачунару привукао да допринесу решавању рачунарских задатака, верује да би добио милијарде часова радне снаге годишње.

„У основи, желим да учиним људе делотворнијим и искористим тренутке њихо-

вог губљења времена“, каже Фон Ан. „Како се човечанство повезује на Интернет, постаје једна изузетно напредна и сложена процесорска јединица широких размера.“

Ако користите Интернет, вероватно сте се и не знајући већ сусрели с једним производом Луиса фон Ана. Последњих година, приликом отварања е-mail налога на сајтовима као што је Yahoo, кориснику се приказује слика искривљених слова која треба да препозна и укуца у предвиђено поље. Овај систем спречава аутоматизовано и бесомучно отварање е-mail налога, чему прибегавају спамери, људи који нас засипају нежељеним рекламним порукама. Човек ће препознати слова чак и кад су искривљена, а рачунар неће. Овај систем, који се све више користи и на другим сајтовима а не само за е-mail налоге, Фон Ан је направио 2000. године.

Један од тадашњих челника из Yahoo пожалио се на спамере Мануелу Блуму, професору Карнеги Мелона који је био ментор Фон Ану за докторат. Да спречи аутоматизовано отварање е-mail налога, Yahoo је морао да има неку врсту Туринговог теста. (Пре пола века математичар Алан Туринг смислио је оглед: у једној просторији је рачунар, у другој човек за тастатуром, а у трећој још један учесник који преко терминала наизменично поставља питања рачунару и човеку, не знајући ко је ко. Оглед би био успешан ако би трећи учесник мислио да разгова-

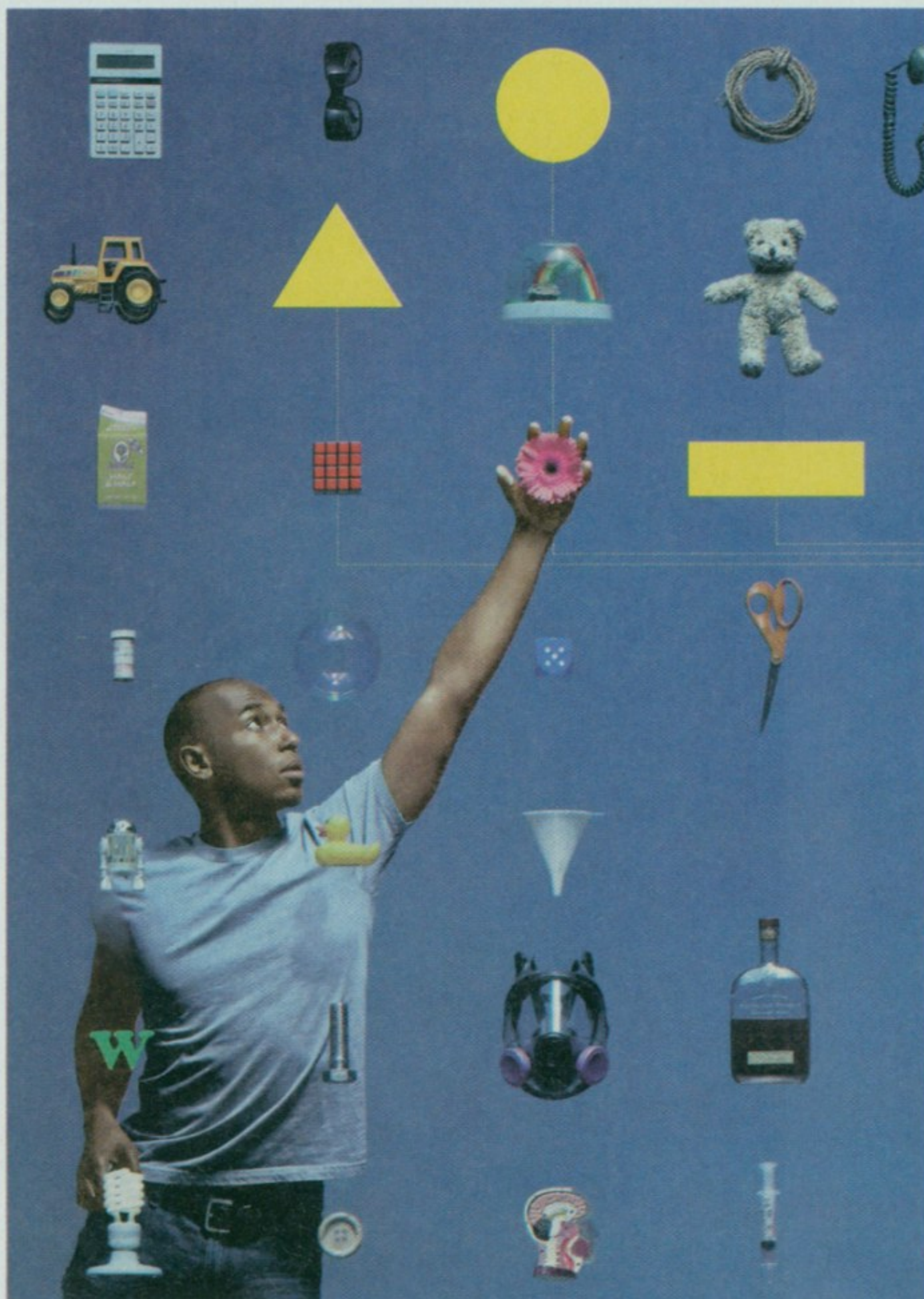
ПОДНАТИНИ
ЗАБАВНИК

2. 11. 2007.

БЕЗ НАДОКНАДЕ

ПАУЈЕДИНИТЕ СЕ!

Рачунари помажу људима да науче многе корисне ствари. Могу ли људи помоћи рачунарима да науче како да распознају лепо од ружног?

ра с човеком, док би у ствари разговарао с машином. До данас ниједан рачунар није прошао Турингов тест.)

Професор Фон Ан је знао да је визуелно распознавање велики изазов за рачунар. Зато је смислио програм који насумично бира слова и бројеве, искривљује их и такву слику даје кориснику. Систем се показао изузетно успешним. Али, то је Фон Ана нагнало да размишља о повезаности човека, машине и визуелном распознавању.

Смишљао је како да искористи људску снагу за препознавање и обележавање несагледиве количине слика на Интернету. Можда би посредством Интернета могао да два потпуна странца доведе до тога да један потврди резултате другог? Ако се сложе, резултат мора бити тачан.

Зато је смислио игру која користи слике са Интернета и случајним одабиром упару-

је играче широм света. Прва Фон Анова игра на ову тему тражила је од играча да речима опишу слику. Пошто би оба играча описивала исту слику, речи које би се поклапале код обојице вероватно би биле најтачнији опис, закључио је Фон Ан. За поклапање описа играчи добијају по 50 поена. Игра траје 2,5 минута, а циљ је да се до краја игре скупи што више поена.

Наредна четири месеца професор Фон Ан је посматрао како око 13.000 играча са свих крајева планете описује 300.000 слика. Добио је 1,3 милиона ознака за слике, а неки од играча накупили су и по 50 часова игре.

Описне ознаке које су његови играчи направили показале су се делотворнијим од било које друге технологије за претраживање слика. Већина претраживача ограничена је на називе слика или претраживање

текста на Интернет страници где се налази слика. На пример, ако у Google укуцате појам „пас“, добићете свега трећину слика на којима су пси. У Фон Ановој бази, готово на свим сликама биће пси. Његови играчи били су успешни и за неодређене појмове. На пример, претрага појма „смешно“ дала је слику клоуна, али и краљице Елизабете како копа нос.

Тајна искривљених слова

Додуше, пошто је све препуштено људима и нико није проверавао унете податке, има и изненађујућих резултата. Рецимо, људи су глумца Волтера Матауа с брковима бркали са Садамом Хусеином. А за слику Џорџа Буша поклапале су се описне речи: „Буш“, „председник“, али и „глупан“ и „бљак“.

У децембру 2005. године Google је позвао Фон Ана да прикаже своју замисао.

Оснивачи Лари Пејџ и Сергеј Брин гледали су све од почетка до краја, што готово никад не чине. Одмах су понудили Фон Ану да раде заједно на унапређењу претраживача.

Звали су га и из Управе државне безбедности поводом распознавања предмета на снимцима скенера пртљага на аеродромима. Тражили су да направи сличну игру у којој ће играчи добити слике пртљага и оцењивати има ли на њима убојних направа. Сlike би се прослеђивале учесницима истог тренутка кад скенер на аеродрому сними садржај пртљага, тако да би они „из позадине“ помагали аеродромским службеницима. Ако више учесника истовремено примети нешто сумњиво на слици, аутоматски се даје знак за узбуну. Да би се заштитила приватност путника, у овој игри могу да учествују само службеници. У почетку Фон Ан је био изненађен њиховим захтевом.

Његов систем искривљених слова нашао је још једну примену. Интернет архива је подухват установе из Сан Франциска која дигитализује милионе књига и рукописа који су у јавном власништву како би били на располагању целом свету. Њихови сценари су добри, али неке речи опет остају замрљане и софтвер за препознавање слова не уме да их „прочита“. Фон Анов систем узима скенирану слику сваке од тих речи. Придружује је слици искривљених слова коју ствара његов програм. Обе речи мора да одгонетне човек који, на пример, отвара е-мил налог. Произведена реч је она која и даље спречава улаз аутоматизованим програмима спамера, док ће одгонетање замрљане речи помоћи подухвату скенирања и архивирања књига.

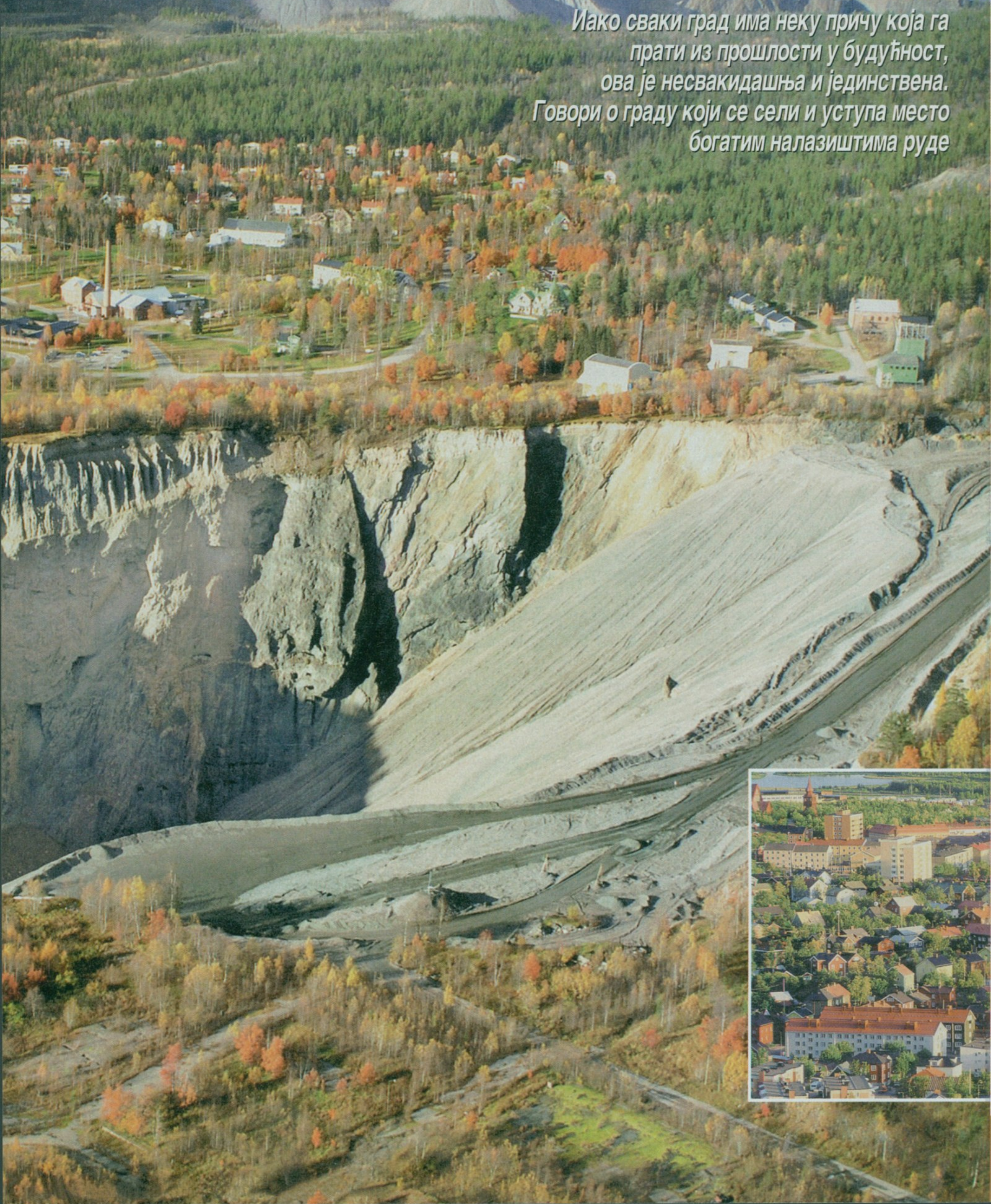
Фон Ан је на време схватио једну једноставну чињеницу – људи ће урадити нешто бесплатно ако им је то занимљиво. Радо ће да позајме своју умну снагу ако заузврат добију одговарајућу разбигригу да утроше време (готово на радном месту). У овом случају, игра је лепак који повезује људске умове широм света.

Клајв Томпсон
једанаест

НАЈНЕОБИЧНИЈА
СЕЛИДБА
НА СВЕТУ

КИРУНА, ГРАД

Иако сваки град има неку причу која га прати из прошлости у будућност, ова је несвакидашња и јединствена. Говори о граду који се сели и уступа место богатим налазиштима руде

КОЈИ МЕЊА АДРЕСУ

На самом северу Шведске простире се област лапонске тундре. Иако је на корак од Арктика, тек неколико стотина километара јужније од поларног круга, зелена је и умерене климе. Ипак, слабо је насељена. Места су мала и раштркана, али добро повезана железничким путевима. Једно од њих је и град Кируна.

Иако није уцртан ни на једној великој карти света, на којој место имају само метрополе, баш као и сваки град има причу која га прати из прошлости у будућност. Али, та прича ипак се разликује од других. Несвакидашња је и јединствена. Завршава се и – почиње. Јер, град Кируна се сели. Са свим својим житељима, њих нешто више од 23.230, и старим грађевинама, као драгим и вредним ситницама, премешта се на северо-запад, на нову географску и историјску адресу.

Прича која се завршава...

Кируна је, казују староседеоци Лапонци, име добила по птици *Lagopus mutus* или алпској кокошки коју они на свом, сами, језику називају *giron*. Јата сиво-белих птица, која су се ту од давнина гнездила, указала су им да је место погодно и за живот човека. Кад су пред крај 19. века ту подигли домове и основали породице, птици су одали признање прогласивши је обележјем Кируне. Убрзо је откривено да се испод гнездилишта, у дубини земље, крију рудна богатства гвожђа, па је уз алп-

ску кокошку Кируна добила још једно обележје – загаситоцрвено обојене куће, каква је била и боја ископане руде.

Да градић лежи на правом благу руде посумњало се већ средином протеклог века, па је Кируна почела да се развија и сврстава се у ред највећих европских и светских извозника руде гвожђа. За становнике је то био наговештај дугих и безбрижних векова благостања, јер већина их је радила у рудницима, а на живот у граду очуване природе окружен зеленилом нису могли да се пожале. Даља истраживања откривала су још веће и дубље наслаге руде. Утврђено је да се она распростире на површини од око 16.000 квадратних километара, па су копови наставили да се шире и све више примичу градском језгру, нарушавајући његову лепоту, али и угрожавајући опстанак. Услед дубинских ископавања почеле су да се јављају опасне пукотине на тлу око стамбених зграда.

Челници Шведске суочили су се с озбиљном невољом. У средишту једног од највећих светских налазишта руде гвожђа, где наслаге досежу километрима у дубину и чак 80 одсто богатства је под ледом а дневно би могло да даје око 4200 тона сировине, налазио се град у коме је живот људи већ био угрожен. Одлука да се град сруши и сравни са земљом као да никада није ни постојао, била је, чинило се, једино решење. Ипак, одлучено је другачије. Кируни је дата

прилика да настави да постоји. Решено је да се град премести.

... и она која почиње

План је већ направљен и у наредних 25 година требало би да буде остварен. Предвиђено је да ново место за Кируну буде само неколико километара северозападно од границе рудних налазишта како би мештани и даље могли да раде у коповима, топионицама и лабораторијама. Замисао је да се природно окружење, готово истоветно као и претходно, сачува изградњом савремених грађевина опремљених уређајима високе технологије. Међу њих ће бити убачени делови пренесени из старог града. Пресељење би текло поступно. Део по део Кируне мора добро да се прегледа и, као код сваке селидбе, одабере оно што је значајно и вредно да се понесе на нову адресу. Засад се зна да ће то бити најзначајнија обележја из прошлости Кируне – очуване старе зграде црвене фасаде и знамените грађевине попут железничке станице, градске куће и цркве.

Какав живот чека Кируну после најнеобичније селидбе на свету, показате време. Мештани се надају да ће им на новој адреси бити добро. Волели би да и алпске кокошке буду уз њих и да и у овој Кируни подигну своја гнездилишта. Ко зна, можда и хоће. Можда ће следити град. Али, све ће се сазнати из приче. Потећи ће 2033. године ■

С. Делибашић

Да граду прети опасност од урушавања доказује и овај испуцали асфалт на саобраћајници наомак Кируне.

Старо језгро града чине црвено обојене стамбене зграде окружене зеленилом.

Мала црква, грађена у древном шведском стилу, биће у целости пренета на ново место.

Илустровала Неда Докић

МАМА ЧУДНО ВОЗИ

Један осмогодишњак из Ванкувера позвао је мобилним телефоном полицију док је с три године млађим братом седео на задњем седишту аутомобила који је возила њихова пијана мајка. Дечак је неколико пута звао полицију, али му они нису веровали. Напослетку је наишао на дежурног полицајца и рекао му:

– Мама чудно вози, помозите нам!

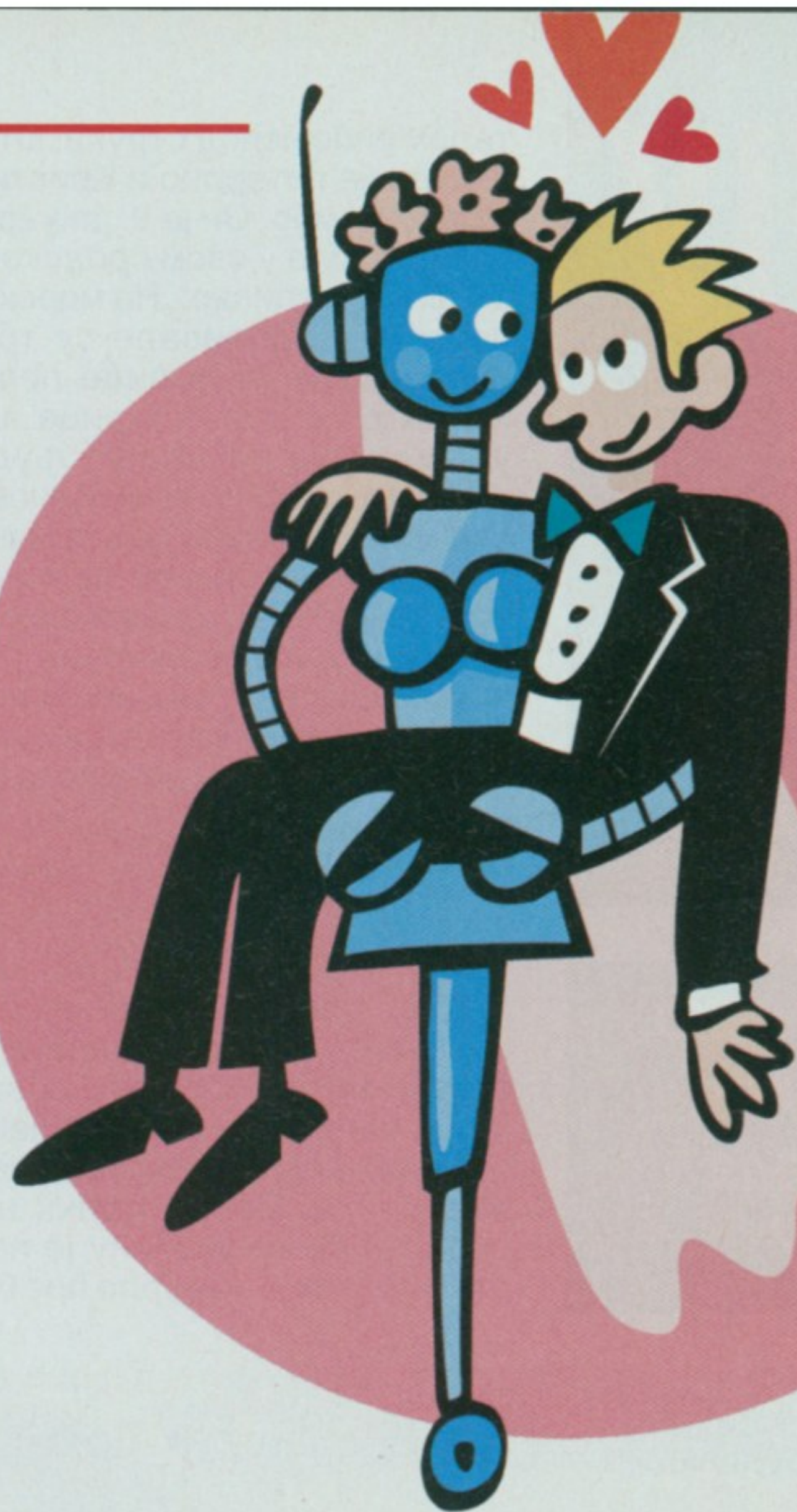
Полиција је одмах кренула у потрагу. Успела је да стигне њихов аутомобил управо кад се мајка зауставила испред ватрогасног дома рекавши да се не осећа добро. Полицајци су је, међутим, ухапсили будући да је била трештена пијана ■

ПРИМАДОНА!

Назвати шефа на послу примадонном, опасно је, односно – законски кажњиво. Тако бар каже италијански закон. Наиме, недавно је суд у Сиракузи (Италија) осудио једног лекара који је шефа одећења где је запослен назвао – примадонном. Суд га је због увреде части осудио на новчану казну од 1350 евра уз додатак свих судских трошкова. Иначе, примадона (од италијанске речи *primadonna* – прва жена) јесте израз којим се означава главна певачица у оперском ансамблу. Уколико је реч о иронији, примадона је израз за врло осетљиву, крајње увредљиву особу. Очигледно да је лекар погодио у слабу тачку будући да је увређени шеф одмах поднео тужбу против њега ■

ЖИВОТ С РОБОТОМ

Љубав, секс, па чак и брак с роботом, постаће неизбежни! И то не у далекој будућности, већ наредних педесетак година. Није реч о теми неког научнофантастичног књижевног дела, већ је та тврдња исход истраживања професора Давида Левија са Универзитета у Мاستрихту (Холандија). Између осталог, професор предвиђа интимне односе с вештачким партнерима будући да ће роботи попримити човеколика обличја, као и животне функције. За свој научни рад који се бави управо овом темом, професор Леви награђен је највишим холандским научним признањима ■

ПРЉАВИ ХАРИ – ПЕЦАРОШ

Жена је била неумољива. Тог дана, средином октобра, неопозиво је одбила да поново очисти пастрмке које је њен супруг уловио у реци недалеко од Гросета у Италији. Рекла је да су јој се пастрмке смучиле, као и његова неутажива пецарошка страст.

Муж је покушао да приволи супругу на посао најпре виком и претњама. Узалуд. Тада је узео пиштољ и, попут Прљавог Харија у неком од филмова с Клинтом Иствудом у главној улози, испалио неколико хитаца у ваздух. Супруга није ни трепнула, и даље је седела скрштених руку. Пуцњаву су, међутим, чуле комшије, па је убрзо стигла полиција. Љутити пецарош је оптужен за бесправно држање оружја, употребу муниције, наношење душевних боли, узнемиравање... ■

ТАКО ЦВИЛИ ВАША КУЦА

Колумбијски криминалци отели су недавно у Боготи немачког овчара, а затим од власника тражили 350.000 америчких долара уз претњу да ће убити пса уколико не буду добили новац. Власници пса отмицу су ипак пријавили полицији која је кренула у потрагу. Било је јасно да су отмичари на неки начин сазнали да су власници вучјака веома везани за свог чувара, па су се одлучили да тако лако дођу до новца. Као доказ да су отели управо њиховог пса, послали су им видео-снимак – пас тужно цвили везан у једној просторији. Уз снимак, стајала је и порука следеће садржине: „Ево како ноћу тужно цвили ваша куца!“ Полиција је напослетку успела да нађе пса који је враћен власницима, а отмичари су завршили у затвору ■

www.kjc.edu.yu

Kreativni jezički centar
English Language Teaching

kjc

ENGLISKI

NOVE GRUPE ZA SVE UZRASTE

DIPLOME I SAVREMENI PROGRAMI

OXFORD CENTRA

OC

ZEMUN-CENTAR, Miroslava Tirša 10/I sprat; info: 12-18h; tel: 210 55 52, 063 75 25 805

117345

У давна времена људи су веровали да свет насељавају необична створења која касније, кад се наука развила, никад нису нашла место у уџбеницима зоологије. Ипак, змајеви, сирене и слично друштва одувек су пратили људску повест као главне личности у бајкама које су се допадале и деци и одраслима. Потом је наступило доба разума и материјализма, па су многи ова необична бића почели да исмевају и њихово постојање сматрају немогућим. Тако су се грифони, кентаури, једнорози и остале змијурине и птичурине посакривали у најудаљеније кутке на планети док неке нове генерације с више маште опет не посегну за њима. Данас се зна да није баш све било легенда: многа чудна створења имала су стварне претке, а машта им је само доградила улоге ■

СИРЕНЕ

Ми их знамо као лепе и привлачне пола жене пола рибе. За античке Грке биле су то птице са женском главом које су певале анђеоским гласом: морнаре би очарала њихова песма и бродови би се насукали на хриди. Између 8. и 9. века забележено је да су то у ствари биле прелепе жене с

ГДЕ СЕ КРИЈУ КИКЛОПИ И ЗМАЈЕВИ?

Да ли су стварно постојали и како су рођене приче о необичним животињама које су одвајкада опседале људску машту?

телом рибе испод струка, што је касније потврдио и Кристифор Колумбо. Он је 9. јануара 1492. године у свом бродском дневнику написао: „На морску површину испливале су три сирене, али нису биле лепе као што се прича и лице им уопште није личило на људско.” Можда је чувени ђеновски морепловац видео ламантине, морске сисаре из реда сирена (Sirenia), сличне фокама, чије женке имају груди попут жена, а на глави им се често направе гнезда од алги која изгледају као мокра коса ■

ГРИФОНИ

То су сложена бића како и пристаје суперобдареним створењима: имају тело лава, кљун попут птица грабљивица, језик који светлуца и снажна крила. Нешто налик на ово створење уистину је постојало, али је изумрло пре 65

Рок је, наводно, могао да канџама зграби и понесе младунца слона.

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

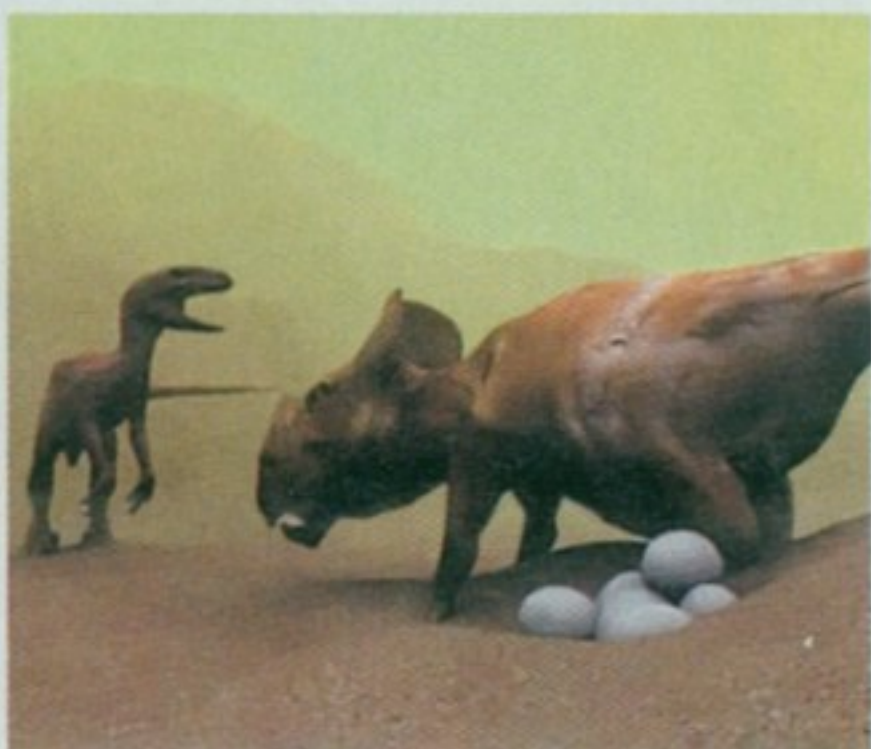
2. 11. 2007.

милиона година. Реч је о *Protoceratopsu*, четвороножном диносаурусу мало већем од свиње, чије су остатке често налазили људи у Монголији. По њему је направљен митски грифон, будући да су људи уз главу с кљуном и четири ноге

налазили и гнезда пуна јаја. Крила никад нису нашли, али звер је имала кљун и легла јаја, логично је да је морала имати и крила. Зашто су му додали лавље тело? Па, да би до краја употпунили страшну грабљивицу ■

Криллати грифон симбол је града Перуђе, престонице регије Умбрија.

Фосилни остаци *Protoceratopsa* послужили су као инспирација за легендарно биће.

РОК, ЦИНОВСКА ПТИЦА

О овом чудовишту причао је и Марко Поло мада му, по обичају, нико није веровао. Рок је био тако велика птица да је својим птићима за оброк доносио младунце слонова. О његовој величини причало се и у „Хиљаду и једној ноћи“, кад је Синбад Морепловац успео да побегне с једног острва закачен за канцу ове птичурине а да га она није ни приметила. Ове легенде рођене су на Мадагаскару где су заправо до пре петсто година и живеће огромне птице *Aepyornis maximus*: биле су високе три метра и легле јаја запремине осам литара (поједини примерци још постоје у неким збиркама). Последњи који је видео рока био је један енглески путник из 16. века, а неки мисле да негде у неистраженим прашумама Мадагаскара можда још постоје ■

КИКЛОПИ

Чувени италијански ренесансни писац Ђовани Бокачо причао је да је видео лобању киклопа с великом шупљином у средини чела, где се том цину за живота налазило око. Много векова пре тога микенски морепловци виђали су на Сицилији киклопе с једним оком и ширили ту причу по Средоземљу. Због тога је Хомер и ставио лик Полифема у

„Одисеју“, наводећи да га је Одисеј ослепео забивши му колац у једино око. Овај чин побудио је бес Нептуна, бога мора и киклоповог оца, који је, да би осветио сина, забранио Одисеју да се у наредних десет година врати кући, те је тако Хомеру пружио заплет радње за његову велику поему. Но, нађене лобање припадале су патуљастим слоновима који су некада живели на Сицилији: отвор су имале на месту где је почињала сурла, што је навело на помисао да су постојали цинови с једним оком ■

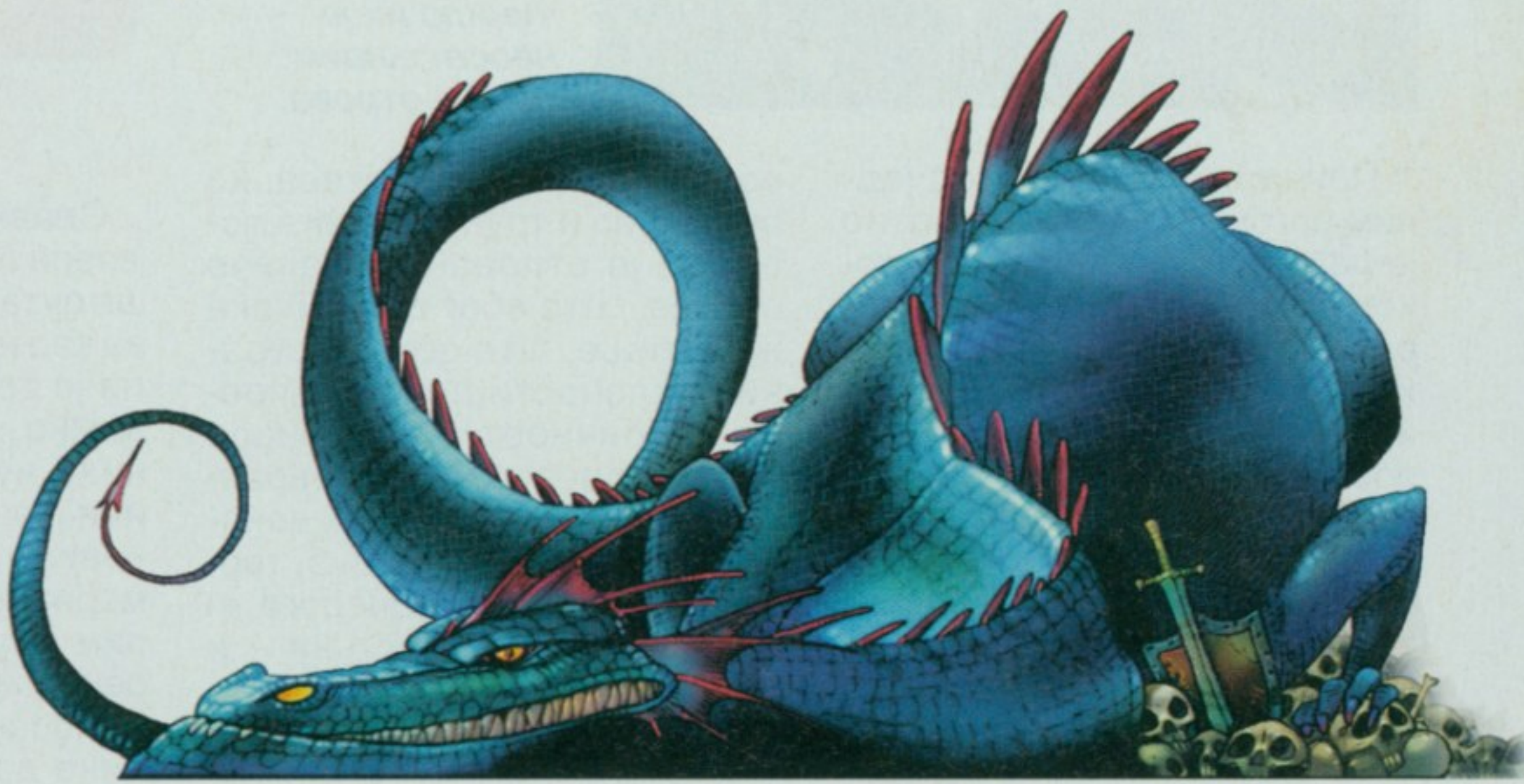

Овако је редитељ замислио сцену сусрета Синбада Морепловца с киклопом у филму „Седмо Синбадово путовање“ из 1958. године.

ЗМАЈЕВИ

Домовина змајева је на истоку, јер су се њихови остаци из геолошких разлога тамо појављивали чешће него с друге стране планете. На пример, у пустињи Гоби није реткост на-

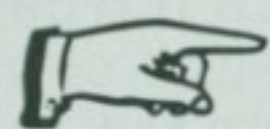
ићи на скелет змаја испружен у песку као да је заспао. Ко ништа не зна о диносаурусима закључиће да је реч о змају, што се често догађало с номадским племенима из Кине и Монголије: приче су се шириле и змајеви су ушли у легенде и храмове читавог Истока, прешли у евроазијски део, на сликарска

Илустровао Добросав Боб Живковић

Змај који бљује ватру главни је лик у филму „Змајево срце“ из 1996. године: реч је о добром чудовишту које ће заједно с власником победити тиранина.

платна, у приче о свецима и витезовима, у готске катедрале и бајке. Прошли су векови а они нису изгубили ништа од своје древне моћи: у неким кинеским апотекама и данас се продају измрвљене змајеве кости, то јест пилуле од праха костију диносауруса које, наводно, ублажавају бол у костима ■

ЈЕДНОРОЗИ

Само су младе и невине девојке могле да виде једнорога, а кушање мрвица његовог рога чинило их је неосетљивим на све отрове.

Прича о белом коњу с једним рогом на челу вероватно је рођена у Индији, али је током средњег века догаломирала до Европе, где је пројала кроз замкове принчева и принцеза, грбове племићких породица и походила девице које су једино и могле да их виде. У почетку је било извесног оклевања како дочарати једнорога, а онда се појавио леп белац са спиралним

рогом магичних својстава: ко би окусио и трунчицу рога постајао је отпоран на најјаче отрове. Што због ове митске животиње, што због настраних склоности племића према необичностима, морнари су током ренесансе на европске дворове почели да доносе нарвалов дугачки зуб, тврдећи да је то рог једнорога. И сви су били задовољни – и морнари и племићи ■

ЦИНОВСКЕ ХОБОТНИЦЕ И ЛИГЊЕ

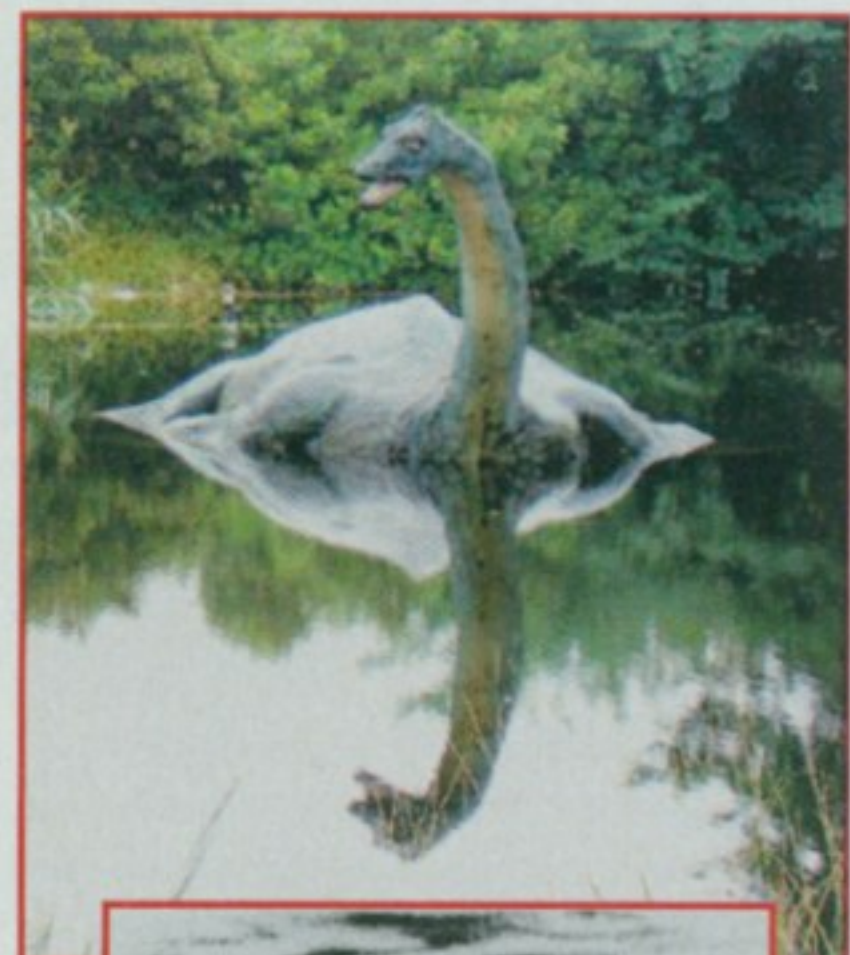

Велике хоботнице стварно постоје, а ова је уловљена фебруара 2007. поред Новог Зеланда.

Иако су најчешће плод маште, у овим причама „има нечега“. На западним обалама Канаде 1957. године ухваћена је хоботница која је била тешка 272 килограма, а с раширеним пипцима пречник јој је износио 20 метара. Овако невероватне мере има и циновска лигња која плива источним делом Тихог океана и има тако снажне чељусти

да лако пресеца челичне каблове дебеле као сајла. Кит главата уљешура воли да их једе, па се захваљујући пипцима нађеним у утроби једног од њих и сазнало да циновске лигње могу да буду дугачке 36 метара без оних дугих пипака које користе само кад лови или се паре. Дакле, ово није морнарска машта ■

ЧУДОВИШТЕ ИЗ ЛОХ НЕСА

Славна Неси, чудовиште из језера Лох Нес у Шкотској, више пута је снимљена како плива као нека огромна јегуља. Да ли је то тачно или не није ни важно, јер је Неси последња у низу чудовишта из морских или језерских дубина која вековима пресећу и прождиру морнаре широм света. На старим илустрацијама ова створења личе на велике змије или диносаурусе, чак толико велике да гутају читаве бродо-

ве. Спадају у она митска бића о којима народи који живе уз морску обалу испредају разне приче: китови велики као острва, хоботнице које потапају једрењаке... ■

КЕНТАУРИ

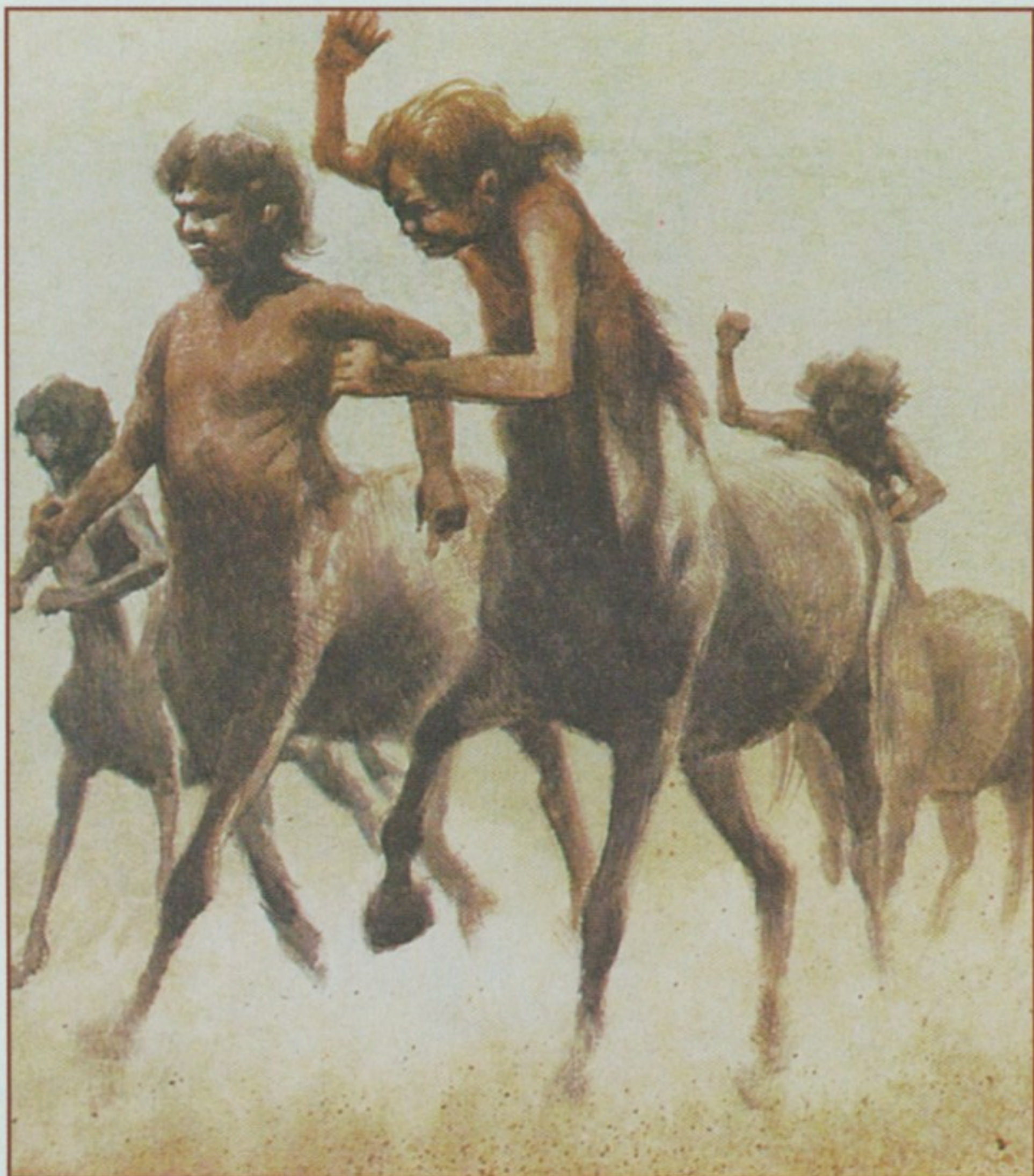

Ахилев учитељ звао се Хирон: овде је приказан са својим ђаком на једној слици из 19. века.

По свој прилици, човек је припитомио коња пре око пет хиљада година негде у пределима данашње Украјине. Кад су коњаници у галопу јурили пределима где коња раније нико није видео, многи су помислили да је реч о јединственом бићу – пола човеку пола коњу. Тако су рођени кентаури, бића која означавају и дволичност људске природе која је увек на клацкалицы између бити човек или бити звер. О томе се писало још у грчкој

митологији, где су кентаури приказивани као груби, прождрљиви и невоспитани, осим неких као што је Хирон, који је био тако mudar и добар да је постао Ахилев учитељ. Слично мишљење имали су и народи Средње Америке кад су видели шпанске освајаче како се пењу и силазе с коња: помислили су да су то двострука бића, а тек касније су закључили да су заправо оба звери ■

З. М.

ПОДТИКНИ
ЗАБАВНИК

2. 11. 2007.

ДВОГЛАВЕ ЗМИЈЕ

Да ли сте икада помислили на чему се заснивају митови о двоглавим аждајама и неманима с небројено глава? Веровали или не, таква бића постоје у природи и нису страшна као што изгледају на филму. Штавише, прилично су беспомоћна јер не могу сама да опстану у дивљини, а често се дешава и да једна глава напада другу

Недавно је у Лозници нађена двоглава смукља. Ана Пауновић, кустос Природњачког музеја у Београду, каже да се сваких неколико година појави овакав примерак, али да у нашој земљи нажалост нису довољно проучени. У природи двоглаве змије најчешће не живе дуго и немају прилику да нарасту до своје пуне величине. Наравно, у свету има примерака који су у вештачким условима успели да поживе и 17 година. Тако је кукурузни двоглави смук, назван Телма и Луиз, у зоолошком врту у Сан Дијегу имао чак 15 младих. Дуго су научници сматрали да су двоглаве змије веома ретка појава, али су временом схватили да су успели да ухвате свега неколико примерака јер ова бића у дивљини угну убрзо након рођења. Створења која се рађају с две главе увек су истог пола, али било би занимљиво посматрати како изгледа парење оваквих животиња.

У дивљини ствари су прилично незгодне. Чак и одлазак у лов за двоглаву змију веома је тежак. Свака глава „нађуши“ плен на својој страни и жели да крене по њега. Уколико је једна глава ухватила плен и спрема се да га прогута, друга га може намирисати и започети борбу са својим паром. Тако се неретко дешава да се две главе једне животиње нађу у сукобу јер не препознају да имају исто тело. На крају се може десити да једна глава прогута другу. Из тог разлога храњење може да потраје прилично дуго због чега су змије у том раздобљу веома лак плен за нападаче.

У једном центру за гмизавце у Пенсилванији рођена је двоглава корњача. Реч је заправо о сијамским близанцима спојеним задњим делом оклопа. Животиња има две главе, шест ногу, два репа и један оклоп, али реч је о две различите јединке. Кажу да две главе мисле боље него једна, али ове корњаче не могу да се договоре како да ходају. Оне размишљају свака за себе и желе да се крећу свака у свом правцу. То често доводи до тога да се закопају у месту или се боре на коју ће страну да иду. Пошто су корњаче здраве, процењује се да би могле да доживе просечну старост своје врсте, што је око 15 до 20 година.

Како настају двоглаве змије?

Настанак двоглавих змија истоветан је настанку сијамских близанаца код људи. Непосредно после оплодње долази до поделе оплођеног јајета на два једнака дела. Пошто се оплођено јаје подели митозом, ти делови су генетички потпуно једнаки па су због тога и истог пола. Ако се оплођена јајна ћелија не подели потпуно већ неким делом ембриони остану спојени, настају такозвани сијамски близанци који су често један према другоме симетрични као лик у огледалу. Ембрион почиње да се дели у прве две недеље од оплођења. Ипак, из необјашњивих разлога подела се зауставља пре него што близанци буду потпуно раздвојени. Статистички, 60 одсто ових близанаца не преживи рођење, док 35 одсто живорођених не преживи први дан. Сијамски близанци код људи веома су ретка појава која се догађа једном у два милиона живорођених беба.

Како место на коме ембрион престаје да се раздваја може да се разликује од случаја до случаја, тако и змије могу да буду спојене на различитим местима – главама, грудима или у доњем делу. Може се десити да свака глава има свој врат, али да змије имају један стомак.

Ове животиње не треба сматрати чудовиштима, кажу стручњаци. Оне нам дају прилику да проучимо како тече сарадња и управљање једним телом кад постоје два нервна система. Захваљујући проучавању двоглавих змија, могли бисмо да дођемо до сазнања која би олакшала живот сијамским близанцима ■

М. Петровић

деветнаест

И у свету се јављају двоглави гмизавци – пример албино пацовске змије.

Хорас Етијер једва је чекао да испроба свој нови чамац дуг четири метра, опремљен мотором од 40 коњских снага. Његов пријатељ Крис Торфасон, који је волео да истражује северноканадске водотокове, предложио му је да се заједно спусте реком Бартнвуд од њиховог града Томпсона до чувеног места званог Први брзаци.

Те вреле јунске суботе 1972. године, тачно у 17 сати, седмочлано друштво кренуло

Пошто је чамац почео да се помера према брзацима, Хорас је грозничаво повлачио сајлу стартера, али мотор се није упалио. Видећи то, Крис и Фрида Торфасон ускочили су у свој чамац и довикнули Џону Горнику да их одведе. Моли Горник, која је већ једном ногом била у чамцу, одједном се предомислила и придружила мужу на обали. Био је то потез који јој је вероватно спасао живот.

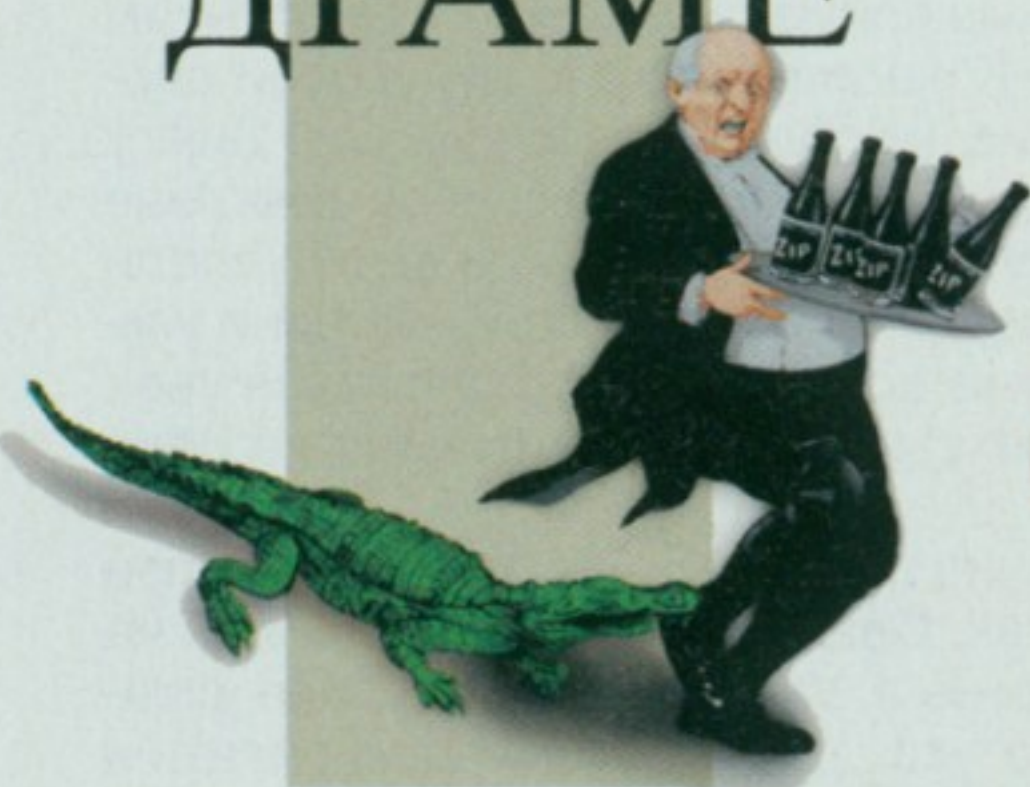
Крис и Фрида појурили су према чамцу који је плутао. Крис је у воду бацио уже за спасавање и викнуо: „Искачите, искачите!“ Млади Хенк, који је био добар пливач, заронио је у воду да би ухватио уже. Хорасов чамац, ношен воденом матицом, већ се налазио на око 30 метара од брзака.

Фрида је помогла Хенку да се попне у њихов чамац, а Крис је поново бацио уже за спасавање. Ивон је три пута

безуспешно покушала да га ухвати. Ипак, кад су се два чамца нашла један поред другог, она се чврсто ухватила за ивицу Торфасоновог чамца и некако успела да пређе у њега. Оставши сам, Хорас Етијер имао је само толико времена да, пре него што је његов чамац стигао до брзака, навуче прслук за спасавање.

Истовремено, Крис Торфасон је ужурбано покушавао да окрене свој чамац. Међутим, у једном тренутку мотор

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

је у два моторна чамца из Томпсона који се налази на око 750 километара северно од Винипега, главног града канадске провинције Манитобе. С Хорасом су били супруга Ивон и његов још малолетни брат Хенк. У другом чамцу налазила су се два брачна пара: Фрида и Крис Торфасон и Моли и Џон Горник.

У Првим брзацима Бартнвуд убрзава ток и ствара око метар и по висок зид воде пре него што се преко стена сручи у пет огромних вирова од којих је сваки велики као кућа. Из њих се вода даље снажно потискује према оближњем, четири и по метра високом, водопаду и другој групи брзака, на око два километра низводно.

Било је 18 сати кад су посаде с чамцима стигле и пристаје уз обалу да се одморе. Ускоро су осетили мирис меса и хамбургера који су цврчали у две оближње роштиљнице, па су сви пожелели нешто да поједу. После одмора и ужине, почели су полако да се спремају за повратак кући.

Мотор се угасио

У 20 сати појавили су се прави ројеви мува, па је група пожурила с покретом. Хорас, Ивон и Хенк први су сели у своје пловило и кренули. Међутим, док су се остали spremали да уђу у Торфасонов чамац, чуо се Хорасов повик. Његов мотор нагло се угасио на око 25 метара од обале и 50 метара од воденог зида изнад вирова.

Илустровао
Мирко
Чолак

је испао из лежишта и одскочио увис. Пропелер је настао да се врти у ваздуху, што је било довољно да и Торфасонов чамац крене у трагично спуштање низ брзаке.

Чамци су нестали с видика

Док су Џон и Моли Горник с обале беспомоћно посматрали како оба пловила нестају с видика, Хорас Етијер је у свом чамцу грчевито стезао кормило. Онда га је један сна-

нова невоља. Муве и комарци, привучени крвљу, у ројевима су је нападали. Да би их се ослободила, на трен се вратила у воду, али ју је и помисао на оно што се ту до малопре збивало, поново истерала на обалу. Размазујући блато по лицу и рукама, да отера инсекте, она се усправила и погледом потражила остале.

Где су остали? Јесам ли ја једина преживела?, питала се пре него што је, сасвим исцрпљена, изгубила свест.

Двадесетшестогодишњи Буч Стајв, који је у својој „цесни 185”, хидроавиону четвороседу, летео према Томпсону, приметио је дим који се дизао изнад тока реке Бартнвуд. Спуштајући се ниже да би боље видео, Стајв је угледао сребрнасту траку реке и у њој две прилике прибијене уз превртнут чамац. Одмах је послао радиопозив за помоћ и на исти начин успоставио везу с другим пилотом који је својим авионом летео према Томпсону. Затим се припремио за спуштање на површину узбуркане реке.

Док се спуштао ка води, на око 60 метара од Других брзака, један други авион пролетео је изнад њих. У авиону су били пилот Џон

после свега одустане, на обали је спазио женску прилику. Била је то Фрида. Пошто је и њу укрцао, Буч је још једном надлетео тај део реке не би ли уочио још неког од несталих.

Најзад, сигуран да је и други хидроавион у близини, Стајв је своју „цесну” усмерио према Томпсону, свестан да ће тамо његовим путницима да пружи лекарску помоћ. То је, већ на први поглед, било потребно Фриди која је имала видљиве повреде и налазила се ивици хистерије.

У Томпсону је његов авион дочекала полиција која је својим колима троје људи одмах одвезла у болницу. Хорас и Ивон су прегледани и потом пуштени кући. Фрида, која је била у шоку, сва у по-

КОБНИ РЕЧНИ БРЗАЦИ

**Угодна вожња седморо пријатеља у два
чамца изненада се претворила у праву
борбу за живот у изузетно немирној води**

жни талас просто залепио за чамац који се на тренутке губио под водом и поново појављивао на површини.

За то време, у другом чамцу, Крис Торфасон, иначе добар пливач, обукао је прслук за спасавање и својој жени Фриди, која је једва умела да плива, рекао да га чврсто обгрли око врата. Она је тако и учинила, али их је јака водена струја брзо раставила. Фрида је улетела у брзаке без прслука за спасавање.

У једном тренутку испред себе је угледала Ивон. Већ у следећем тренутку њих две су се буквално судариле и остале заједно, али их је снажна водена матица ускоро раздвојила. Фриду је потом талас бацио у један од огромних виров. Вртела се укруг док јој је из посекотина на глави текла крв, а тело било у бројним огреботинама и модрицама. Ошамућена, она је, кад год би отворила очи, свуда око себе видела крв. *Мора да сам страшно повређена*, помислила је.

Изненада, неким чудом, водени ковитлац избацио ју је на обалу. Једва се извукла на чврсто тло, али ту је снашла

Хорас Етијер плутао је на површини воде покрај свог превртнутог чамца. Видео је Ивон и Фриду како се држе заједно пре него што је струја одвукла Фриду. Ивон, мало плутајући мало пливајући, кретала се према њему. Кад се сасвим приближила, помогао јој је да се ухвати за чамац. Ношени матицом, размишљали су како да избегну следећу опасност – место где се ток реке опасно сужава и прави брзаке.

Ватра на обали

Џон Горник је са обале најзад успео да уочи Етијеров чамац. Одмах затим угледао је како Торфасонов зелено-бели чамац тоне. Али, он није видео никог у близини два пловила нити је чуо ичије дозивање. Ипак, да би некако призвао помоћ, запалио је ватру на једном рту у великој ували. Суве гране четинара лако су се упалиле, а дим се дизао увис све до врхова оближњих борова. Џон се затим придружио својој жени Моли на месту где су свих седморо били само десетак минута раније.

Паркинсон и два планинара који су се враћали с истраживања на оближњем језеру. Док су планинари погледом тражили преживеле у реци, Паркинсон је послао поруку Стајву.

Времена за губљење није било јер су се Хорас и Ивон већ налазили у брзој води. Стајв је слетео између чамца и брзака и рекао Етијеровима да се попну на понтоне испод авиона, али ниједно од њих није се одвајало од чамца. У следећим тренуцима Буч је рескирао и сопствени живот.

Најпре је искључио мотор авиона да пропелер не би ударио бродоломнике, а затим изашао из пилотске кабине. Стојећи на једном од два понтона, Стајв је брзо извукао Етијерове јер је претила опасност да се сјуре низ Друге брзаке. Њих двоје били су промрзли и укочени, али Буч је некако успео да их убаци у задњи део авиона. Потом је, и сам мокар, ускочио у пилотску кабину и, на срећу, одмах успео да подигне авион.

Кад су били на безбедној висини, Буч се обратио својим сапутницима:

– Колико вас је било?

– Фрида је у води... и Хенк такође... – саопштила му је, јецајући, Ивон.

Стајв је поново спустио авион и још једном кренуо у претрагу реке и њених обала. Таман кад се спремао да

секотинама и модрицама, задржана је у болници наредних пет дана.

Кад је Стајвов авион напустио простор изнад Бартнвуда, Паркинсон се својом „цесном” спустио ниско до реке. Нашавши се наспрам стеновитих Првих брзака, на обали је запазио Горникове. Паркинсон им је дао знак да су примећени, а затим је пола сата кружио изнад њих док није стигао други хидроавион да их укрца.

Исте ноћи, око 23 сата, Етијерови и Горникови поново су се срели. Морали су да се помире с болним сазнањем да су Хенк и Крис нестали. Тек 6. јула, две недеље после несреће, полиција је, готово три километра низводно од Других брзака, из воде извукла тело Криса Торфасона. Тело младог Хенка Етијера нађено је четири дана касније у једној ували недалеко одатле.

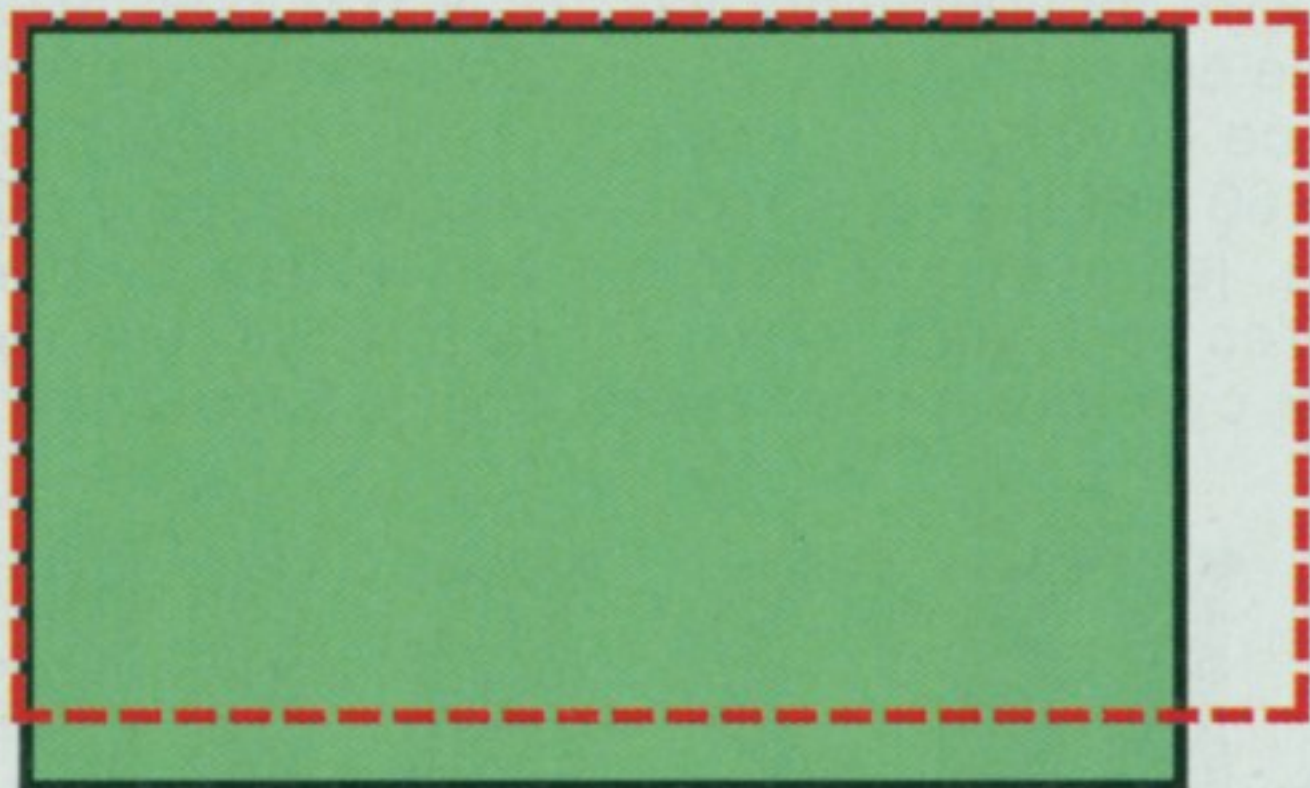
Тачно годину дана касније, Буч Стајв је био позван у Отаву где му је уручена медаља за храброст исказану приликом спасавања људи из два превртнута чамца. За овог скромног човека, који је већ у седамнаестој години напустио своју сеоску кућу у Манитоби и путовао свуда по свету, догађај у Бартнвуду био је само једна од његових редовних спасилачких дужности ■

Ј. Радовановић

КОМШИЈА И ПАРЦЕЛА

1

Због својих потреба, комшија вам је предложио да вашу парцелу правоугаоног облика промени тако што ће јој дужину повећати за 10 одсто, а ширину смањити за 10 одсто. Да ли би ваша парцела у том случају задржала исту површину? ■

РАСТОЈАЊЕ

2

Дужина пута између места А и В је 595 km. Истог дана, у седам часова ујутро, пођу из ова два места један другом у сусрет камион и аутобус. Сваког сата камион прелази 45 km, а аутобус 60 km. После тачно 3 сата вожње направили су одмор од пола сата, а затим истом брзином наставили пут. Колико су били удаљени камион и аутобус један од другог у 13.30 часова? ■

ГРУПА СТУДЕНАТА

3

После дивног дружења на студијском боравку у Србији, група студената из разних земаља света договорили се да кад оду у своје земље сваки од њих напише писмо осталим члановима групе. Колико је група студената бројала чланова, ако је било написано укупно 420 писама? ■

КРУШКЕ И ЈАБУКЕ

4

Домаћица је 5 килограма крушака платила исто као 8 килограма јабука. Колика је цена крушака, а колика јабука ако се зна да је килограм крушака 15 динара скупљи од килограма јабука ■

БРОЈ РУКОВАЊА

5

Од настанка обичаја руковања до данас, сваки човек руковао се одређени број пута. Да ли можете доказати да је број људи који су се непаран број пута руковали, паран број?! ■

УБАЦИТЕ СИМБОЛЕ!

6

Ставите плус (+) или минус (-) између бројева да бисте добили тачну једнакост.

$$87654321 = 88$$

Ако не ставите симбол између бројева, они формирају вишестифрен број ■

ИЧКЕ загонетке

ТАКМИЧЕЊЕ

7

Аца, Браца, Цаца, Дача и Емилија полагали су испит на коме је било могуће освојити највише 100 бодова. Сваки од такмичара освојио је више од 91 бода. Аритметичка средина бодова које су освојили Аца, Браца и Цаца је 95, а иста за Брацу, Цацу и Дачу износи 94.

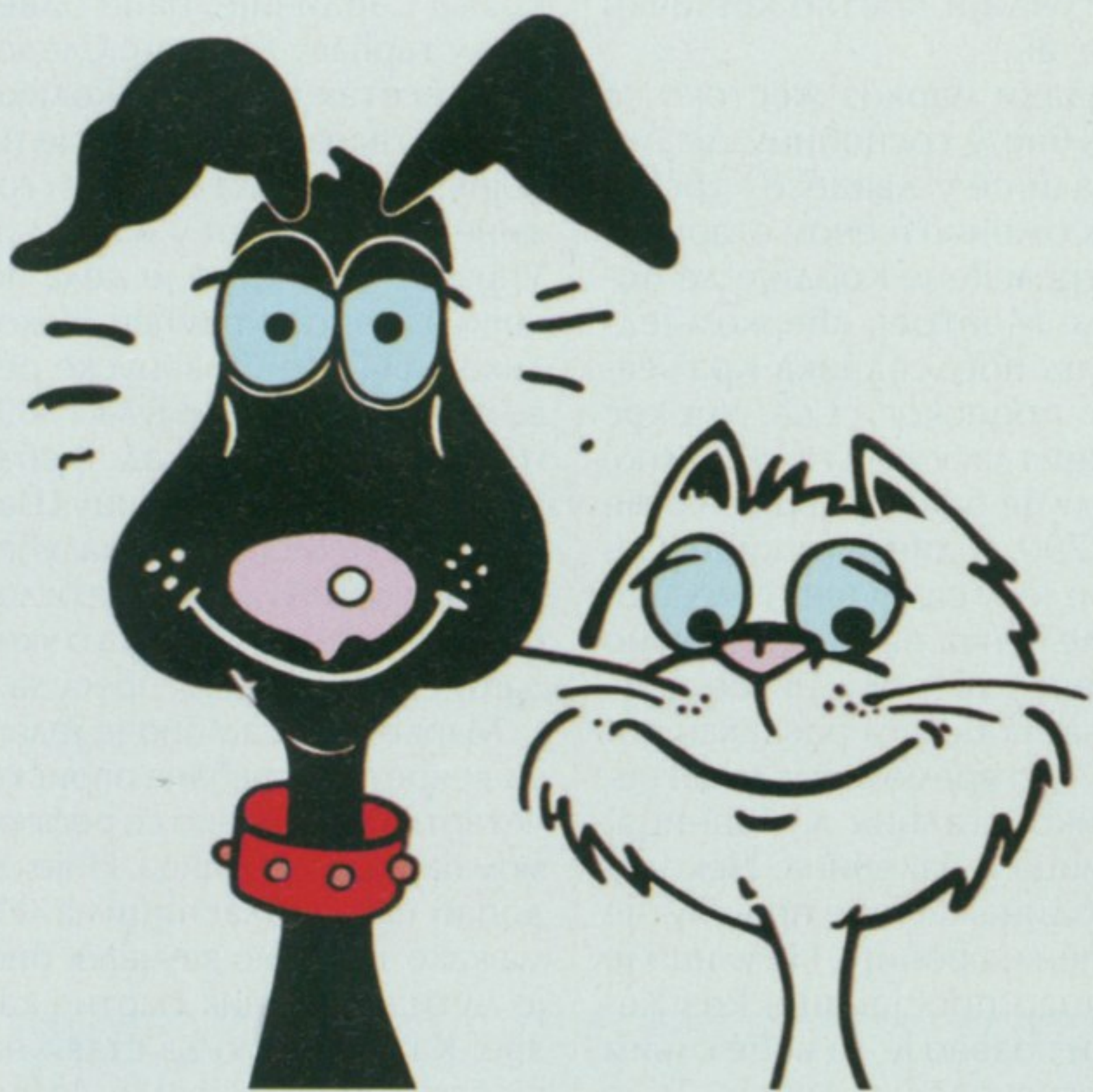
Познато је да је Аца освојио највише бодова, а Емилија је имала трећи резултат с 96 бодова. Колико је бодова освојио Дача? ■

ЦРНИ ПАС И БЕЛА МАЧКА

8

Црни пас јури белу мачку. У једном тренутку њихово међусобно растојање било је 26 метара, а после 8 секунди смањено је на 10 метара. Ако пас сваке секунде прелази 8 метара, колико метара у секунди прелази мачка? ■

ПУТНИЧКИ И ТЕРЕТНИ ВОЗ

9

Путнички и теретни воз крећу се по прузи дуплог колосека један према другом. Брзина путничког воза је 54 km/h, а теретног 36 km/h. Композицију путничког воза чини 7 вагона, сваки дужине 11 метара и локомотива дужине 13 метара. Композицију теретног воза чини 15 вагона дужине по 12 метара и две локомотиве по 15 метара. Колико ће времена трајати мимоилажење та два воза (од сусрета локомотива до мимоилажења последњих вагона)? ■

МЕЂУНАРОДНИ СКУП

10

Једном међународном скупу присуствује 900 гостију. Међу учесницима извршена је анкета о томе да ли говоре стране језике. Добијени резултати су следећи: енглески језик говори 600, немачки 390, руски 400, енглески и немачки 250, немачки и руски 150, енглески и руски 200, а енглески, немачки и руски 20 учесника. Колики број присутних гостију не говори ни енглески, ни немачки, ни руски језик? ■

Уређује
Радивоје Грбовић

Решења на страни 65

ПИСАЦ ИЗ ЗАТВОРА

дела. Донасијен-Алфонс-Франсоа био је друго дете Жан-Батист-Жозе-Франсоа, грофа Де Сад, војника и дипломате, некадашњег амбасадора Француске у Русији. Његова старија сестра Каролина Лаура умрла је рано. Маркиз је од детињства био необуздан, па његовим васпитачима није било лако. Првих неколико година провео је у дворцу Конде, а потом је живео с баком и стрицем, опатом Де Ебрејом.

побегне, поднела је тужбу против помахниталог маркиза и он је осуђен на затворску казну. Након низа добро сročених молби за помиловање, маркиза садисту пустили су из затвора у Пјер Енсизу.

После неколико година поново је ухапшен због блудничења кад је у Марсељу частио проститутке бомбонама од којих умало нису умрле. И оне су поднеле пријаву полицији и маркиз је био ухапшен. Бежи из затвора и с млађом сестром своје жене Проспер де Лони, иначе манастирском штићеницом, одлази у Итали-

Маркиз Де Сад, господар од Ла Косте, имао је замак у овом провансалском месту и ту приређивао позоришне представе. Замак је 1990. године купио Пјер Карден, модни креативор.

Кад се за некога каже да је *sadista*, то значи да поменућа особа ужива у мучењу и наношењу бола другим особама, као и животињама. У изворном значењу, *sadizam* (од француске речи *sadisme*) означава облик сексуалне изопачености која налази испуњење у телесном мучењу. Овај израз потиче од имена француског племића и писца маркиза Де Сада, необичне личности који је током живота, а и касније, често згражавао своје читаоце испуњавајући их осећањем ужаса. Јер, ту изопачену похотљивост (и не само то), Де Сад је потанко описао у својим романима. Сва је прилика да се и сам једнако понашао, те је завршио у душевној болници. Занимљиво је такође да је романе писао углавном у затворима. То и није за чуђење – овај племић безбожник провео је у затвору више од тридесет година. Касније су га назвали заступником филозофије крајње слободе у којој ни морал, ни закони, па ни вера не значе баш никакву препреку.

„Охол, раздражљив, најрасиш, у свему пренагљен, с џако изопаченим схваћањем морала да му нигде нема равна, загрижени безбожник, украјко, џо сам ја, џа одлучише хоћеише ли ме убити или прихватии џи џаквог какав

двадесет четири

сам јер нећу се промении...“, упозоравао је сам маркиз у својим списима. Чини се да је управо таквим речима још више побуђивао радозналост људи који су га – пошто су прочитали његова дела – називали чудовиштем. Госпођа Симон де Бовоар (1908–1986), познати француски филозоф, својевремено је написала о маркизу и ово: „Значај маркиза Де Сада састоји се у томе што нам он, тврдоглаво се држећи својих посебних особина, помаже да одредимо општи смисао људске драме.“

Необуздани маркиз

Донасијен-Алфонс-Франсоа, маркиз Де Сад (постао је гроф после смрти свог оца 1778. године, али је одбио да промени племићку титулу) рођен је 2. јуна 1740. у дворцу Конде у Паризу. Био је потомак старе провансалске племићке породице, а по мајци Мари-Елеонор де Маје де Карман у сродству с млађом граном куће Бурбона. Касније ће постати господар од Ла Коста и Сомана, сагосподар Мазана, генерални намесник покрајина Брес, Биге, Валроме и Гекс, али и особа неколико пута осуђена на смрт и више пута кажњавана тешком затворском казном због насиља које је наносио другима, као и својих писаних

Са десет година похађао је језуитску школу коју је напустио четири године касније да би ступио на војну академију у Версају. Недуго затим, као петнаестогодишњак, прикључио се краљевској пешадији да би се борио у седмогодишњем рату и касније у Бургундији постао коњички капетан.

Млади маркиз жестоко се заљубио у госпођицу Де Лони, али се у двадесет трећој ипак оженио њеном старијом сестром Рене Кордије де Лони де Монтреј, кћерком једног од председника Краљевског пореског суда. Упркос лошем гласу који га је пратио, она му је била привржена све до 1790. године кад су се развели. Јер, само шест месеци после венчања, маркиз је био ухапшен због блудничења, хуљења на Бога и раскалашности. У то време већ је имао неколико сталних љубавница, глумица и балерина. Неколико година касније први пут је осуђен на робију. На улици је пришао просјакињи Роз Келер и позвао је да пође с њим у његову кућу у Аркеју. Ту је данима мучио на разне начине заточивши је напослетку у једној соби. Кад је успела да

ју. Представљају се као муж и жена. Суд провансалске скупштине осудио га је на смртну казну због тровања и содомије. Суђено му је у одсуству, над његовом сликом.

Кад се вратио из Италије, склонио се у Шамебери. Ипак су га ухапсили, по наређењу краља Сардиније, па је одведен у тврђаву Миолан. Следећих десетак година неколико пута затваран је у тамнице из којих је бежао, да би 1784. године био заточен у Бастиљи. Управо ту написао је дела по којима је остао упамћен. Неколико дана пре Француске револуције, почетком јула 1789. године, маркиз Де Сад пребачен је у душевну болницу Шарантон Сен Морис код калуђера. Годину дана касније је ослобођен на основу декрета о укидању свих краљевих пресуда.

Маркиз Де Сад био је један од секретара грађана париске четврти Пик и бавио се реформом париских болница. Није се допао новим власницима. И, ма како то чудно звучало, био је љути противник смртне казне! Кад је одбио да стави на гласање предлог који му се чинио нехуманим, ухапсили су га и поново затворили. Променио

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

2. 11. 2007.

је неколико затвора, али је избегао гиљотину на коју је такође био осуђен. Ослобођен је крајем 1794. године да би у марту 1801. опет био ухапшен, овога пута због писања блудних списа.

После двадесет пет месеци проведених у затвору, 1803. године пребачен је у душевну болницу Шарантон где му се прикључила дугогодишња љубавница, глумица Мари-Констанс Кесне. Уз благонаклоност управника, маркиз је слободно приређивао позоришне представе које су биле његова велика љубав.

тио чиме се заправо бави. Писао је сваког дана од седам до десет, скривајући ролну међу циглама у зиду. Романи попут „Жистине“ и „Нове Жистине“ није писао дуже од две недеље. Кад је из Бастиље био пребачен у болницу у Шарантону, нека Де Садова дела су изгубљена. Маркиз је био убеђен да је његово најважније дело изгубљено управо у тамницама Бастиље. Иначе, његови дневници нису објављивани све до 1970. године.

Деведесет година после смрти маркиза Де Сада, берлински психијатар Иван Блох, под ла-

жним именом Еуген Дирен, објавио је прво потпуно издање „120 дана Содоме“, разматрајући кроз Садово дело различите идеје о човековом сексуалном животу. Многи нису веровали у изворност рукописа. После смрти Ивана Блоха, 1923. године, рукопис је остао у Немачкој све до 1929. године, кад је пренет у Француску.

Необични писац племић умро је у душевној болници у седамдесет четвртој години. У опоруци маркиза Де Сада стајало је упозорење да његов ковчег остане отворен наредна два дана јер се бојао да

га не сахране живог. Његова жеља била је да га сахране у шумама које су припадале његовој породици, и то без икаквог црквеног обреда и надгробне плоче. Био је свестан колико га се сви рођаци стиде. Ипак, сахрањен је уз црквени обред у Шарантону и на његов гроб стављен је камени крст. Остаци маркиза Де Сада касније су ископани ради испитивања, а кости потом расуте. Син је спалио све очеве рукописе које је нашао. Прилично садистички расплет за једног племића ■

Мирјана Огњановић

Више од тридесет година маркиз Де Сад провео је у затворима и душевним болницама, доследан у својој одлуци да не поштује никаква морална, законска ни верска ограничења

Ипак, представе су забрањене 1813. године, а одузети су му и хартија и оловка. Несрећан и растројен, заувек је склопио очи 2. децембра 1814, пошто је у затвору провео више од тридесет година. У најзначајнија дела маркиза Де Сада спадају „120 дана Содоме“, „Филозофија у будоару“, „Жистина“, „Нова Жистина“, као и збирка позоришних комада и прича.

Опседнут шифрама

Маркиз Де Сад имао је троје деце: два сина и кћерку. Од 1790. године живео је с глумицом Мари-Констанс Кесне у прилично складној вези. Иначе, маркиз је био лепушкаст човек, али ниског раста, плавих очију и коврцаве косе. У четрдесетој, већ је био сасвим сед. Попут већине душевно оболелих људи, Де Сад је патио од разних манија: на пример, био је опседнут тајним шифрама. Из затвора се дописивао искључиво у шифрама, убеђен како га прате. Стога је често писао и „невидљивим мастилом“. У затвору је ослепео на једно око, а био је и бољестан од сифилиса.

Маркиз Де Сад био је писац из затвора: „120 дана Содоме“ написао је на дугачкој ролни хартије састављеној од малих листова како нико не би приме-

Илустровао Срђан Николић Пека

ЗАШТО КАД

КАКО СЕ РАЧУНА ЕНЕРГЕТСКА ВРЕДНОСТ ХРАНЕ?

На основу топлоте која се ослобађа кад материја гори, нутриционисти мере енергију која се ослобађа из хране коју једемо, јер је варење у суштини само споро сагоревање. Ако не можемо да сагоримо цео оброк, можемо неке његове састојке (масноће, угљене хидрате и беланчевине). На основу ослобођене енергије и односа састојака могуће је израчунати укупну енергетску вредност

ДА ЛИ БИСМО У ПУСТИЊИ БЕЗ ИКАКВИХ ОРИЈЕНТИРА ЛУТАЛИ УКРУГ?

Ако би се човек нашао у пустињи где нема ниједног природног оријентира, извесно би ходао укруг. Људи природно нагињу на једну страну, чак и кад ходају право. Сваким кораком незнатно скрећу јер им је једна нога снажнија од друге. Збир свих ових неприметних кретања даје на крају пун круг.

Међутим, постоји неколико решења за овакав случај. Рецимо, човек може да хода уназад половину времена и тако поништи скретање. Друга могућност је коришћење Сунца за оријентацију, имајући у виду његово померање с протоком времена. Но, најбоље би било сачекати да падне ноћ и усредсредити се на звезду на хоризонту, на оном месту где је Сунце управо зашло. Кад је та звезда наомак тога да нестане иза хоризонта, треба изабрати следећу која је тик изнад тог места, и тако редом. Древни Полинежани примењивали су ову технику која човека води увек ка западу. Човек може да иде и на југ ако води рачуна да му изабрана звезда буде увек с десне стране. Међутим, у пустињу се не иде без компаса или GPS уређаја ■

КАКО СЕ МЕРИ БРЗИНА СВЕТЛОСТИ?

Због велике брзине светлости, први покушаји да се измери били су усредсређени на појаве на великим удаљеностима како би се резултат добио с временским кашњењем. Тако је 1676. године дански астроном Оле Ремер на основу осматрања једног од Јупитерових месеца дошао до закључка да је брзина светлости 220.000 километара у секунди, што је знатно испод стварне вредности. Усавршавање уређаја за мерење времена омогућило је да се користе све мање раздаљине. Данас позната вредност заснива се на мерењу микроталаса (који путују истом брзином као и светлост) заробљених унутар нарочитог уређаја у лабораторији. Тако сада знамо да светлосни зрак путује кроз вакуум брзином од око 300.000 километара у секунди ■

ЗАШТО ЈЕ ШТЕТНО ПОНОВО ЗАМРЗАВАТИ ОДМРЗНУТУ ХРАНУ?

Замрзавањем хране зауставља се рад бактерија и, следствено томе, спречава квариње хране. Али, чим одмрзнемо храну, бактерије настављају да се размножавају. Ако се храна одмрзава у фрижидеру, на температури од 4 степена Целзијуса, бактерије се размножавају приближно четири пута спорије него на собној температури. У фрижидеру се храна не одмрзава брзо него равномерно. Међутим, ако се храна одмрзава на собној температури, бактерије на површини одмах почну да се размножавају, док је у средини храна још смрзнута. Ако такву храну вратимо у замрзивач, поступак ће се поновити приликом следећег одмрзавања, па количина бактерија може бити веома штетна ■

МОГУ ЛИ BLUETOOTH УРЕЂАЈИ ДА СМЕТАЈУ ЈЕДНИ ДРУГИМА?

Bluetooth је нижи облик бежичне комуникације него Wi-Fi, има краћи домет и користи ужи радиоспектар. Због ширег опсега, могуће је да у истом простору стотинак људи користи више bluetooth уређаја, као што су мобилни телефони или MP3 плејери, јер има довољно радиоспектра за све тако да нико ником не смета ■

ЗАШТО НОВОРОЂЕНЧЕ ЛИЧИ ВИШЕ НА ОЦА НЕГО НА МАЈКУ?

Према једној теорији, мајка никад не сумња да је дете њено. Међутим, пошто су очеви умели да буду сумњичави, природним одабиром дошло је до тога да бебе у почетку испољавају очеве гене више од мајчине како би очеви успоставили чвршћу везу с дететом и допринели његовом подизању и очувању породице. Временом се успоставља равнотежа генетских особина ■

ДА ЛИ СУ СВИЊЕ НАШИ ЕВОЛУТИВНИ ПРЕЦИ?

Свиње нису наши директни преци. Пре отприлике 85 милиона година постојала је група првобитних сисара која се развијала у два правца. У једној подгрупи налазе се данашње свиње, а у другој људи. Наш заједнички предак је изумро ■

ЗАШТО ПЛОМБИРАНИ ЗУБИ БОЛЕ КАД СЕ ЖВАЋЕ ФОЛИЈА?

Кад два различита метала, алуминијум у фолији и метал у зубној пломби, дођу у додир или су раздвојени слојем проводног материјала, у овом случају пљувачком, ствара се својеврсна електрична струја ■

ОДРЖАН ПЕТИ МЕЂУНАРОДНИ САЛОН СТРИПА У БЕОГРАДУ

ДОБИТНИК „ЗАБАВНИКОВЕ” НАГРАДЕ

Душан Божић рођен је 1967. године у Сплиту. Дипломирао је 1993. године на београдској Академији примењених уметности, на одсеку Илустрација и опрема књиге. Потом је извесно време радио као аниматор у студију Веска Бикића, учествовао на многим групним изложбама и објављивао стрипове у домаћим и иностраним часописима, као што су „Студент”, „Нон”, „Патагониа”, „Strip Mania”, „Патак”, „Бумеранг”, „Емитор” и „Think Tank”. Уз све то, могао је и снаге да самостално уради и објави стрип албум „Филип Каверн” 2001. године, изведен у маниру француско-белгијског стрипа. Ради на телевизији и сваки слободан тренутак проводи с оловком у руци. Живи с породицом у Београду. Наравно, нису изостале ни награде: на међународним салонима стрипа у Студентском културном центру до сада је освојио награду листа „Pressing” 2004. године и награду часописа „Стрипотекa” две године касније, да би на Петом међународном салону све то крунисао освајањем „Забавникове” награде стрипом који објављујемо на наредним страницама ■

ПЕТИЦА ЗА ТРУД

Од 27. до 30. септембра у београдском Студентском културном центру одржао се Пети међународни салон стрипа, најпознатији и, уз Балканске смотре младих стрип аутора у Лесковцу, најстарији домаћи фестивал стрипа. Претходна четири салона стрипа показала су да су приређивачи способни да терет изложбе достојно изнесу на својим леђима, па су се 27. септембра у Студентском културном центру слиле праве бујице поштовалаца стрипа с доста радозналости и заиста великим очекивањима...

Жири којим је председавао Жика Богдановић (публициста) и који су чинили Момчило Рајин (поп критичар), Милан Јовановић (стрип цртач), Зоран Стефановић (писац и сценариста) и Милан Коњевић (редитељ и сценариста), имао је заиста тежак задатак да од 256 учесника овогодишњег салона из 19 земаља одабере најбољег. „Гран-при салона” и награда од 500 евра отишли су у руке двојице Београђана Дејана Вујића и Синеше Бановића за стрип „Наслеђе”, а исти стрип окитио се и наградама за најбољи стрип у домену класичног стрип језика, за најбољи сценарио и најбољи цртеж. Признање за најбоље остварење у области алтернативног стрип језика добио је Слободан Стошић, а специјалну награду жирија за зрео и маштовит израз Дејана Шкипина из Вишеграда. Специјалну награду салона „Грег Кокс” од 1000 долара добио је Драган Максимовић за објављивање албума од 46 страна у иностранству, а посебно признање за допринос српском стрипу приређивач је доделио Жики Богдановићу. Од бројних спонзорских награда треба истаћи „Забавникову” награду, трећу по реду, коју је овог пута кући однео Душан Божић за свој стрип „Наставиће се...”

Уз изложбу најуспешнијих радова с конкурса, у Срећној галерији своје изврсне оригинале изложио је гост салона Џон Хигинс, познати британски стрип цртач који је радио на стриповима попут „Hellblazer”, „Judge Dread” и обојио једно од најважнијих дела девете уметности двадесетог века, „Watchmen”. Посетиоци су имали задовољство да уживају у радовима другог госта фестивала, увек веома запосленог Игора Кордеја, који је у галерији СКЦ

изложио махом стране стрипа и илустрације урађене за америчке и француске издаваче, а галерија Циркус угостила је „Чардак ни на небу ни на земљи”, тематску изложбу по књизи Жике Богдановића о рађању и животу београдског стрипа у раздобљу од 1934. до 1941. године.

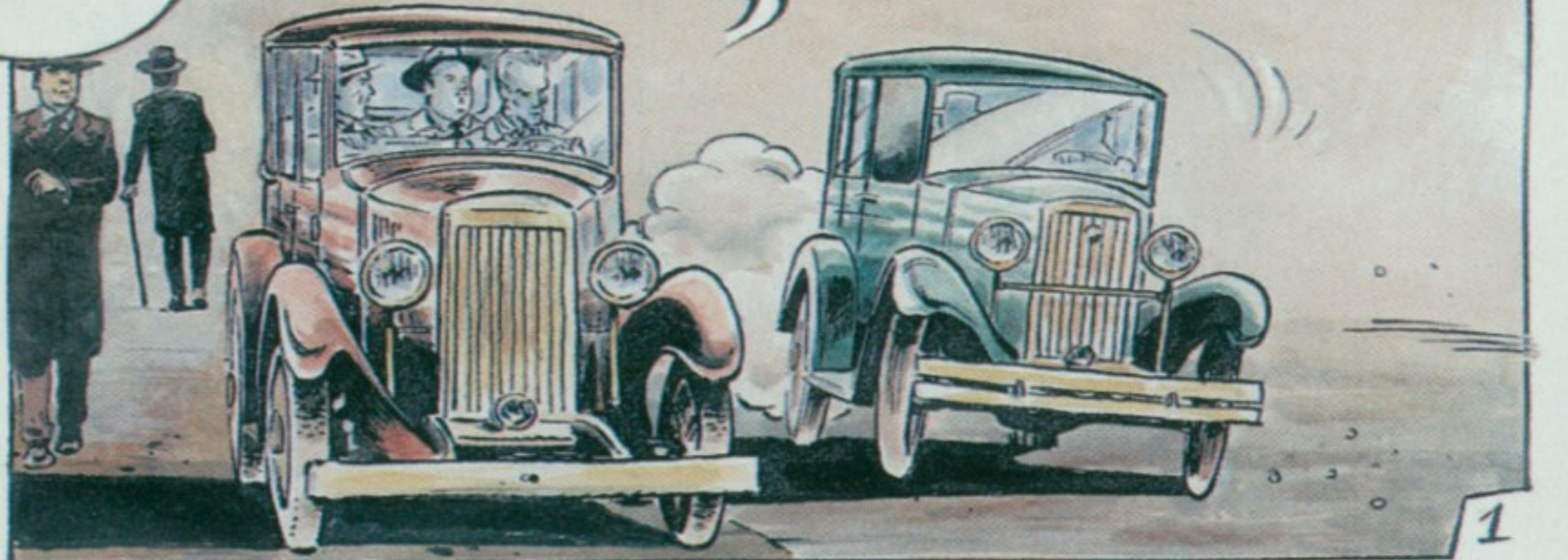
Програм је ове године био богатији него икада пре, па су се као на траци смењивала најразноврснија предавања, промоције и пројекције. Предавања су одржали гости салона Џон Хигинс и Игор Кордеј, и сваки са своје стране с публиком поделили сопствена искуства у раду на стрипу и илустрацији, како на домаћем тако и на страном тржишту. Американац Грег Кокс одржао је предавање на тему пласирања талента на тржишту, и заједно с гостима из Македоније и Француске Александром Сотировским и Оливијеом Дувалом одржао промоцију свог међународног пројекта „Woodlands”. Своје књиге „Чардак ни на небу ни на земљи”, „80 година словеначког стрипа”, „Велики сан”, „Слатки стрип” и „Естетика анимације” приказали су Жика Богдановић, Изток Ситар, Срећко Јовановић, Васа Павковић и Ранко Мунитић. Од осталих предавања из програма фестивала треба свакако издвојити представљања хрватских стрип фестивала ЦРШ и Мафест, као и промоције Интернет страница окренутих стрипу „Стрип вести”, УППС и Stripovi.com. Посетиоци су уживали у промоцијама филмова „Поглавица без племена”, „Film Noir” и кратких анимираних филмова Растка Ђирића, а први пут је овом приликом уприличена и аукција оригиналних стрип табли у организацији клуба обожаваалаца стрипа. Ни они који су на салон дошли с намером да набаве најновија издања, нису кући отишли празних руку јер је све време трајања салона радила берза стрипа на којој су се могла наћи старија издања, али и она која су промоцију имала управо на овом салону, попут прва два албума „Инкала” Жодоровског и Мебијуса, „Скрапулонске бебице” Жељка Пахека и првог албума Вековника, „Реквијема” ■

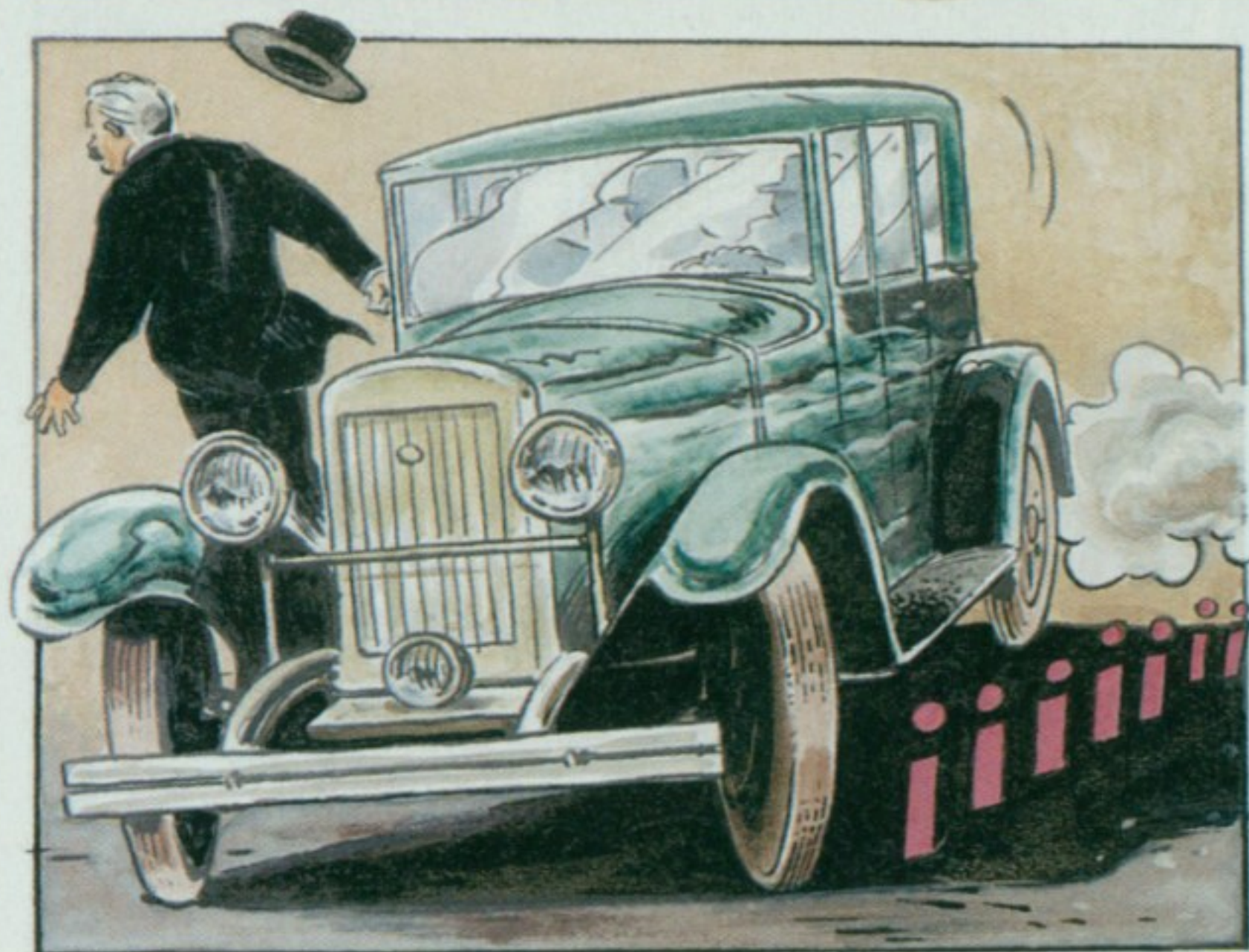
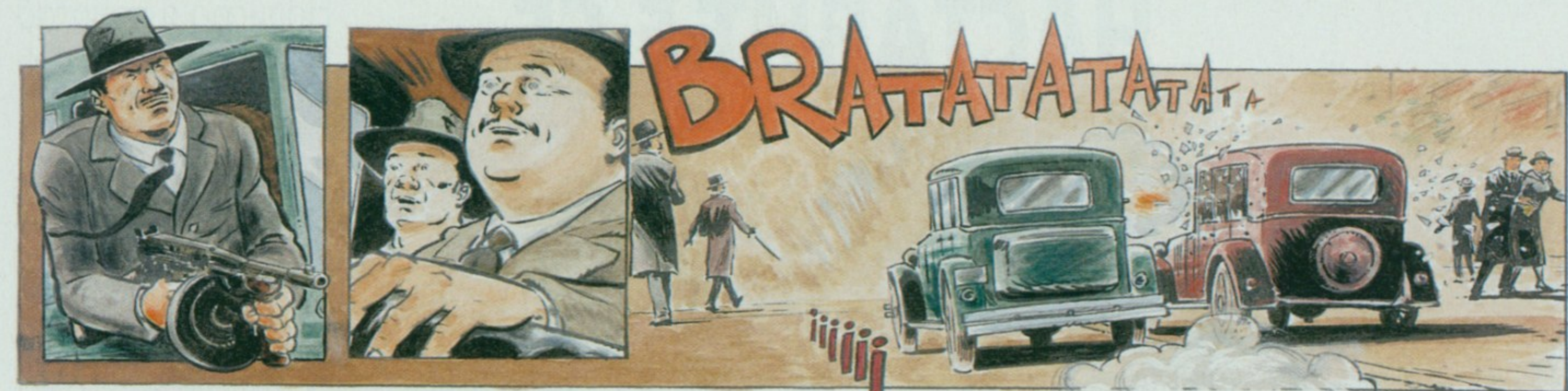
М. Стојановић

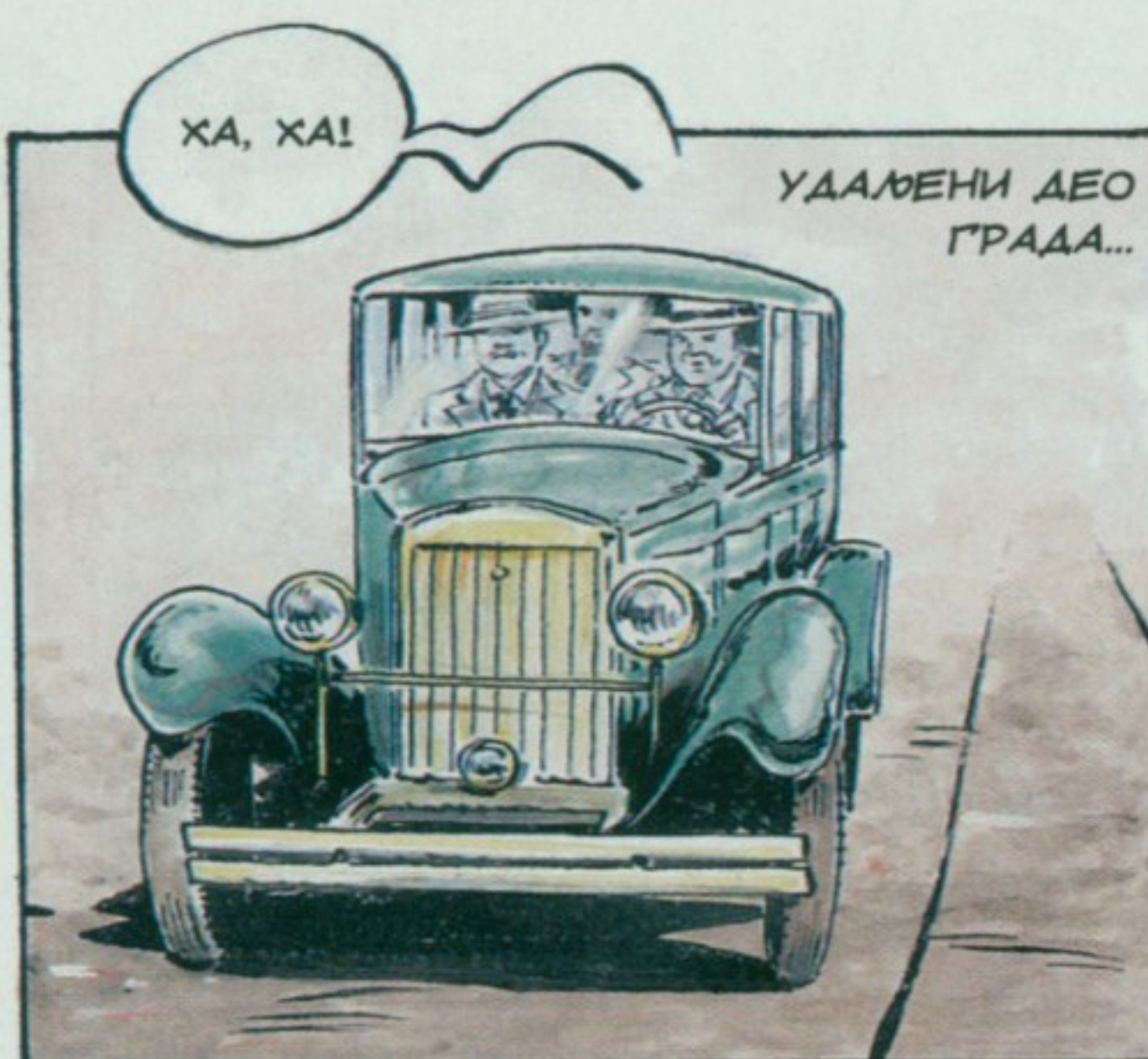
НАСТАВИЋЕ СЕ...

Написао и нацртао
Душан Божић

БЕОГРАД 1937. ГОДИНЕ...

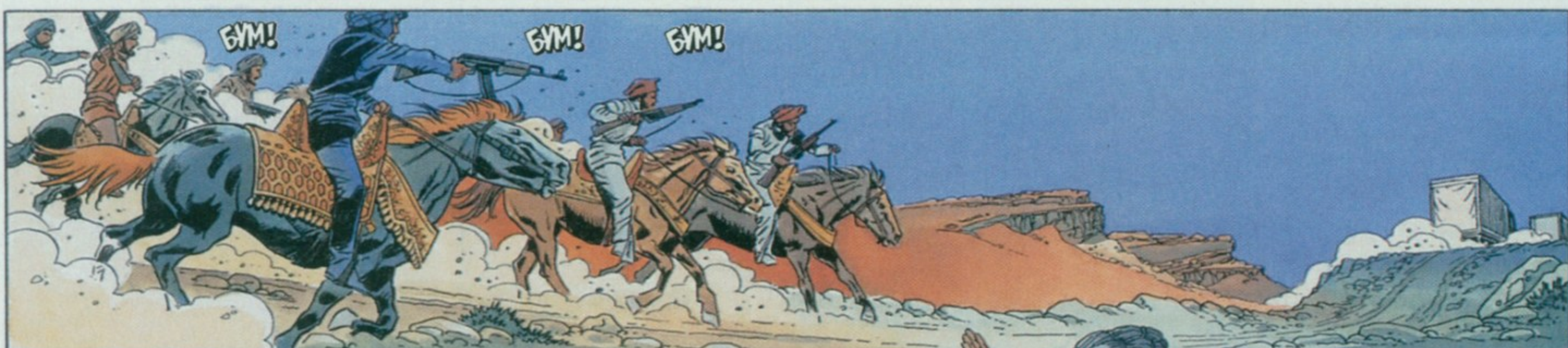
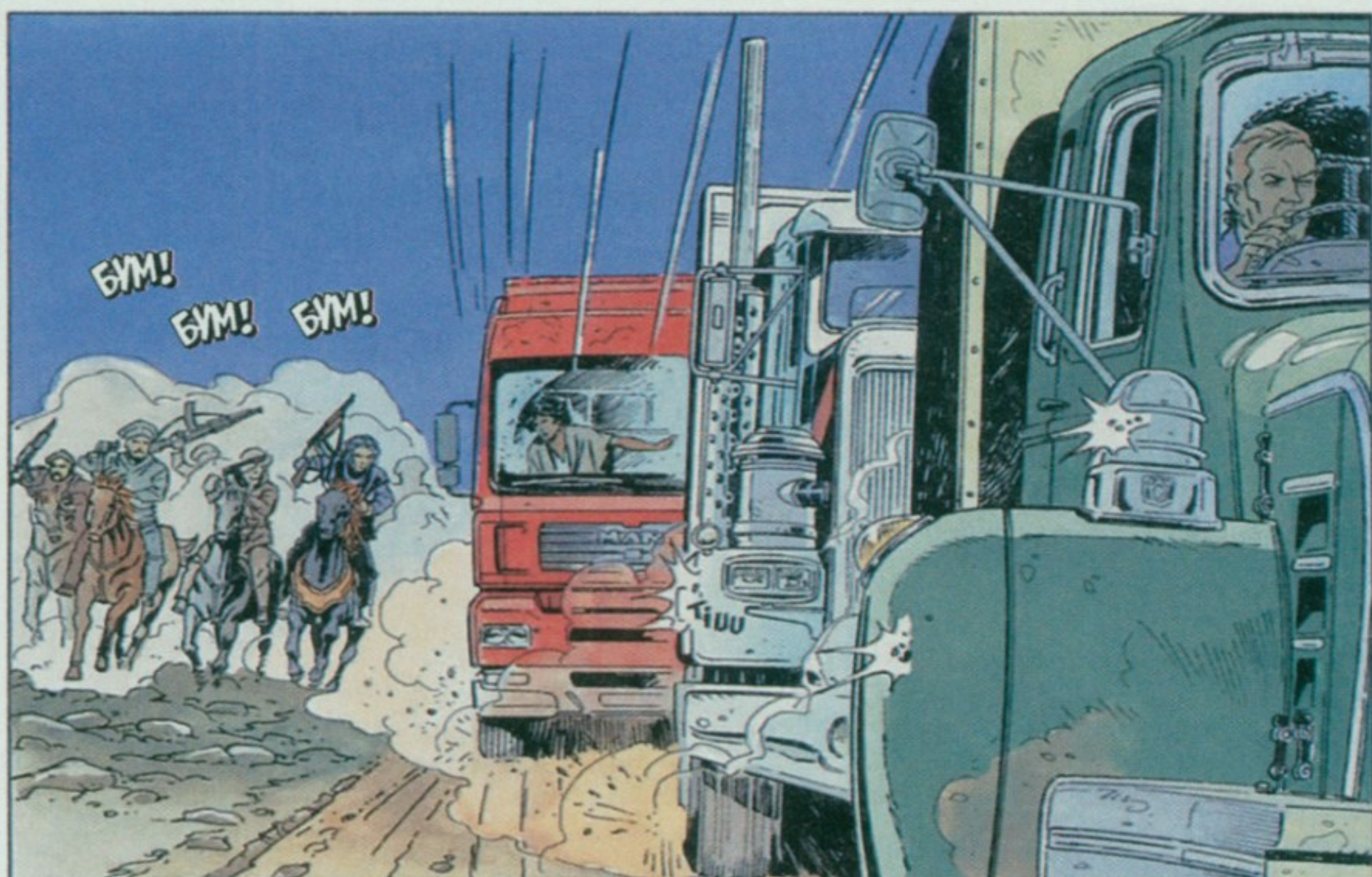

НАПИСАО
ЖАН ВАН ХАМ
НАЦРТАО
КРИСТИЈАН ДЕНАЈЕ

ВЕЈН ШЕЛТОН 32. елемент

(V ДЕО)

НЕ КУПАШ
СЕ?

ДА СЕ СКИНЕМ ПРЕД ТРОЈИЦОМ
МУШКАРАЦА! А МОЈА ЧАСТ? ЕВО,
БОЉЕ ПОГЛЕДАЈ ШТА САМ НАШЛА У
НОВЧАНИКУ НАШЕГ МАЛОГ ФРАНЦУЗА!

Саучесник у
бекству анархисте
Кирила Тарновоа,
његов бранилац,
адвокат Пјер
Мадрије, осуђен
на две године
затвора.

A fait, non l'augme pour fo de la loi fort. Le j qu'il ne s des deux ou dès qu vent plus à nablement é lité). Pour se dis on me reproci exagération, contrôle.

ИЗГЛЕДАТЕ
ЉУТИТО! НЕШТО
НИЈЕ У РЕДУ?

ДА, ТИ! ИМА ЛИЧНИХ
УСПОМЕНА КОЈЕ НЕ БИ
ТРЕБАЛО НОСИТИ СА
СОБОМ, АДВОКАТУ
МАДРИЈЕ!

СХВАТАМ! И
ШТА ОНДА?
СВИ ИМАЈУ
ПРОШЛОСТ!

ПА, МИСЛИМ ДА ЈЕ
БИТИ АДВОКАТ, БИВШИ
ЗАТВОРЕНИК, КОНОБАР,
КАМИОНџИЈА И КАНДИДАТ
ЗА ПУСТОЛОВА МОЖДА
ПРЕВИШЕ ЗА ТИПА ТВОЈИХ
ГОДИНА! ДА НЕ РАДИШ
НЕКИМ СЛУЧАЈЕМ И ЗА
ЈУЖНОАФРИКАНЦЕ?

КАКВЕ ЈУЖНОАФРИКАНЦЕ?
ПОМОГАО САМ ТАРНОВОУ ЗА ЛОВУ,
ШЕЛТОНЕ! САМО ЗА ЛОВУ И
НИШТА ДРУГО! У СВАКОМ
СЛУЧАЈУ, БИЛО МИ ЈЕ ДОСТА
АДВОКАТИСАЊА!

РЕКАО САМ ВАМ ДА НЕМАМ
БОГЗНА ШТА ДА ИЗГУБИМ!
АЛИ, АКО ВАС ПЕЧЕ САВЕСТ,
ШТА ДА СЕ РАДИ! УЗЕКУ
СВОЈ „БЕРЛИЈЕ“ И ОТИКИ!

ЗАНИМАЈИВО! И?

И, ОН ЛАКЕ! НИЈЕ ОД ОНИХ КОЈИ
СЕ ПРОДАЈУ ЗА ПАРЕ!

НЕЗГОДНО ЈЕ ШТО
МЛАДИК ПОЧИЊЕ
ДА ТИ СЕ СВИЂА!
КАО И МЕНИ,
УСТАЛОМ!

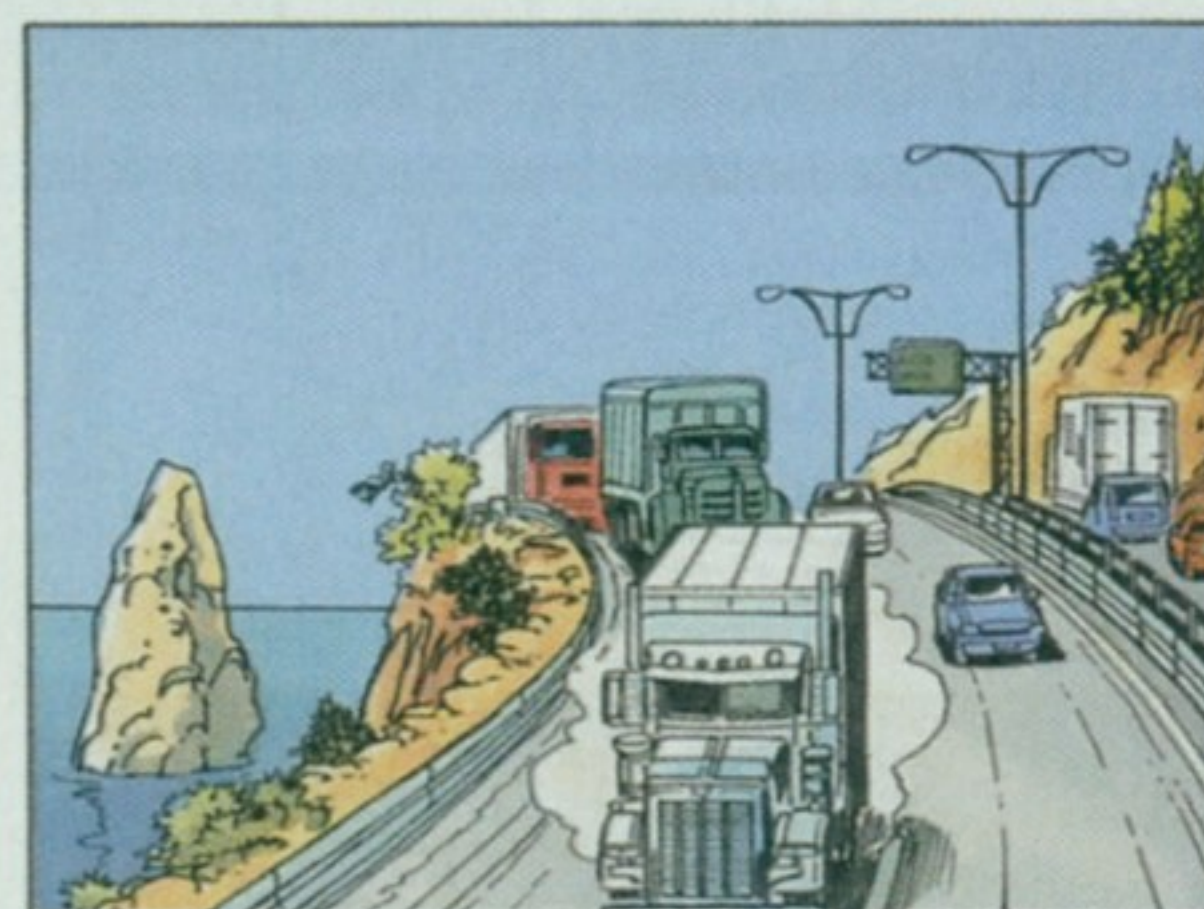
ПРОНИЦАЈИВО, БЕЛИ!
ЗНАЧИ, ЗАСАД ОСТАЈЕ
С НАМА! ПОКУШАЊЕМО
ДА ОТКРИЈЕМО ВИШЕ
У ИСТАНБУЛУ!

ИЗМИР (ТУРСКА),
ПОНЕДЕЛЈАК, 6.
НОВЕМБАР...

ХУСКВАРНА,
570 ТЦ... МОЈ
ДАВНАШЊИ САН,
АМИГО!

ТО ЌЕ БИТИ
ТВОЈ ШЛАГ НА
ТОРТИ, ХУАНЕ!

ЗНАШ ЛИ ДА ИГРАШ
ЗАНГ, ХУАНЕ?

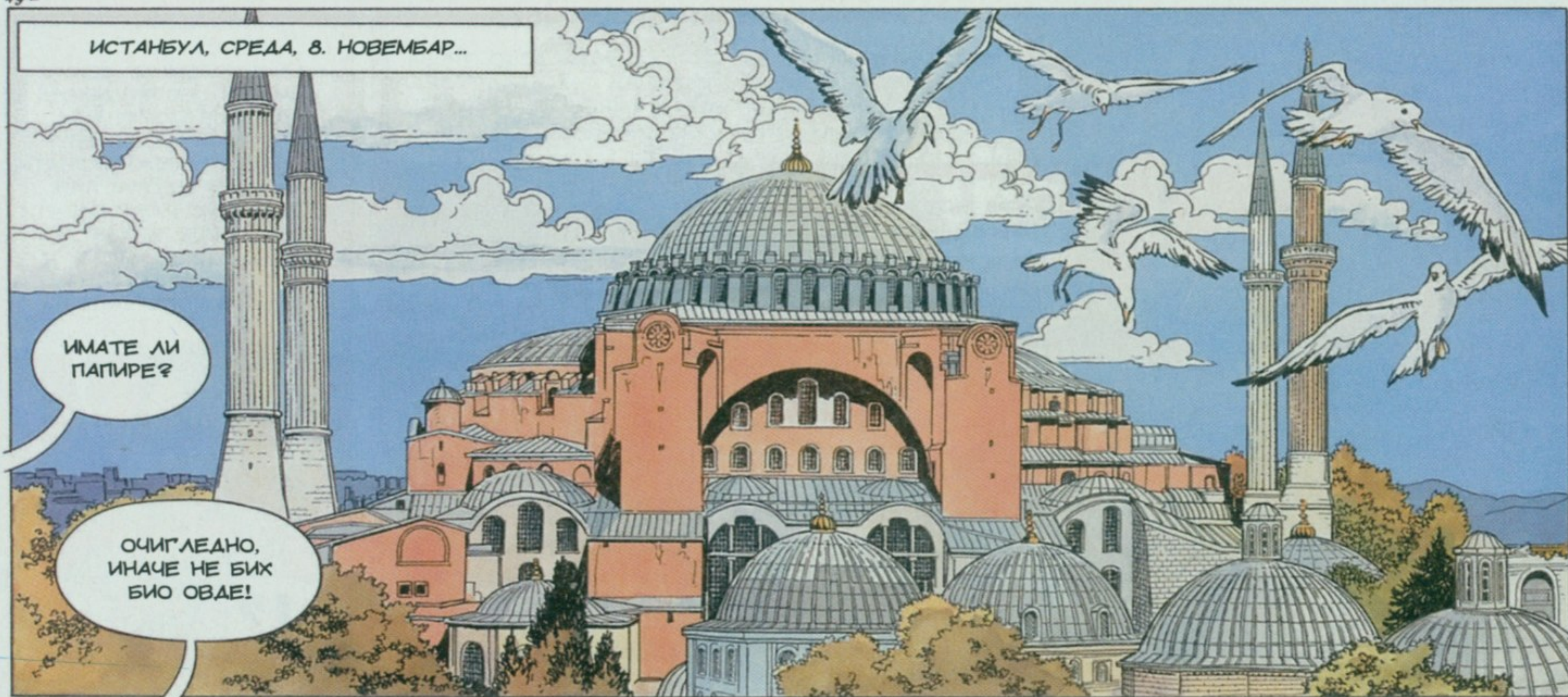
QUE?

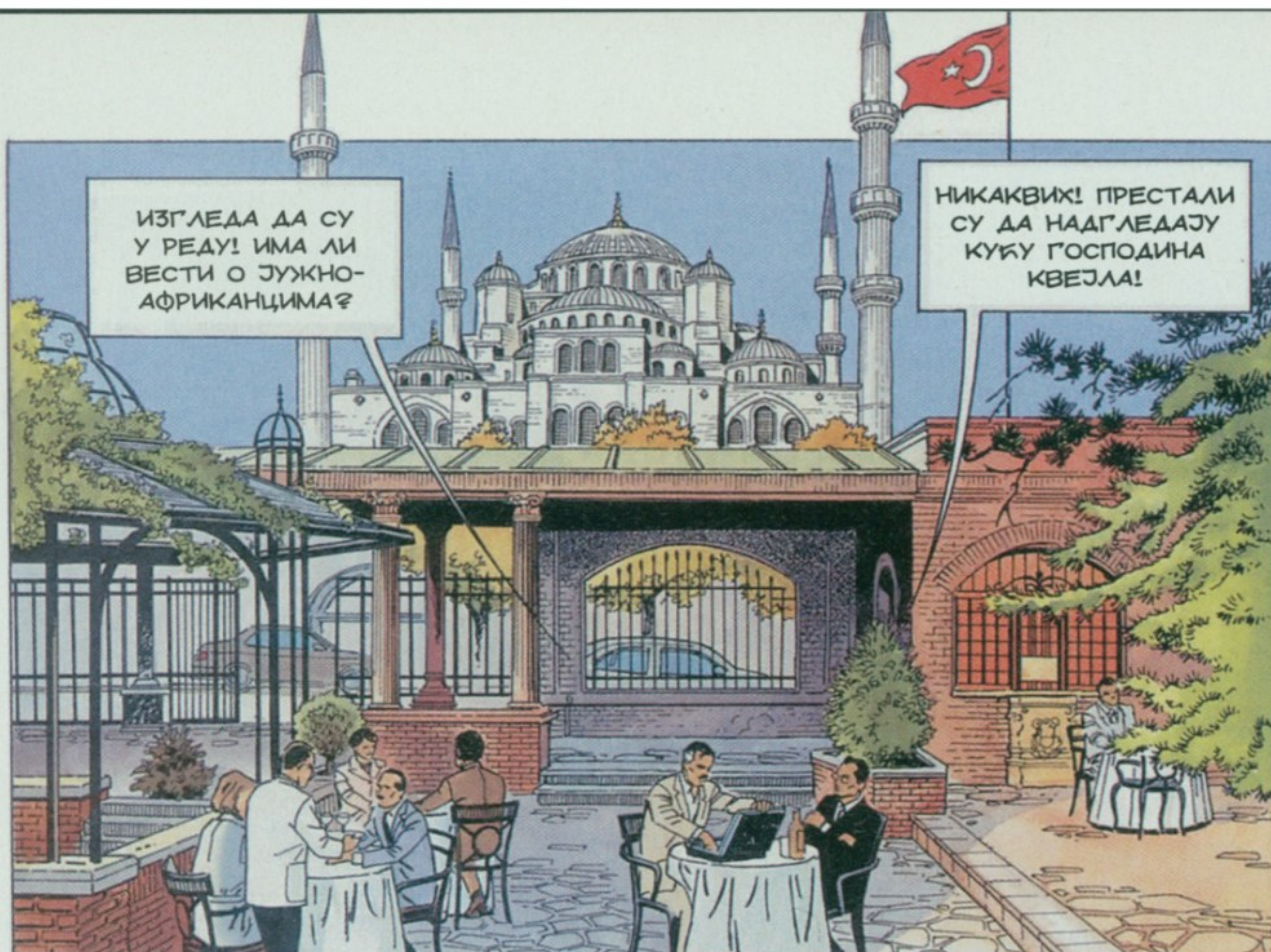

ИСТАНБУЛ, СРЕДА, 8. НОВЕМБАР...

ИМАТЕ ЛИ
ПАПИРЕ?

ОЧИГЛЕДНО,
ИНАЧЕ НЕ БИХ
БИО ОВАЕ!

ИЗГЛЕДА ДА СУ
У РЕДУ! ИМА ЛИ
ВЕСТИ О ЈУЖНО-
АФРИКАНЦИМА?

НИКАКВИХ! ПРЕСТАЛИ
СУ ДА НАДГЛЕДАЈУ
КУЋУ ГОСПОДИНА
КВЕЈЛА!

ХММ... НИСАМ
СИГУРАН ДА ЈЕ
ТО ДОБРО!

МИСЛИТЕ
ДА СУ ВАС
МОЖДА
ОТКРИЛИ?

НЕ ВЕРУЈЕМ! АЛИ,
СИГУРНО СУ СХВАТИЛИ
ДА ИМАМО НЕКИ ПЛАН!

ВЕК САМ ВАМ РЕКАО ДА ИМАМО
ПРИЈАТЕЉЕ У КАЛАКЦИСТАНУ!
У СЛУЧАЈУ НЕВОЉЕ, РЕЦИМО...
ОЗБИЉНЕ, ПОТРАЖИТЕ МАЈОРА
ВОРОНАРА! ОН ЈЕ ОДГОВОРАН
ЗА ВОЈНУ БЕЗБЕДНОСТ У ОБЛАСТИ
РАВНОГОРА!

ЈА САМ ВАМ
РЕКАО ДА НЕ
ЖЕЛИМ ВАШЕ
„ПРИЈАТЕЉЕ“,
КАРИНИ!

А ЈОШ МАЊЕ НЕКОГ
ИЗ ВОЈСКЕ! АКО
ОБАВЕСТИТЕ ТОГ
ВОРОНАРА, ЧИТАВ
ПОДУХВАТ ПАДА У
ВОДУ! ЈЕ Л' ТО
ЈАСНО, КАРИНИ?

ВЕОМА ЈАСНО,
„ГОСПОДИНЕ“
ШЕЛТОН!

ДОБРО, ВИДЕЋЕМО
СЕ У ПАРИЗУ ЗА
ПЕТНАЕСТАК ДАНА!
С ЛОАРЕОМ! МОЖЕТЕ
ДА КАЖЕТЕ КВЕЈЛУ
ДА СПРЕМИ ЧЕК!

ЕВО, ДАКЛЕ, УКРАТКО О ЧЕМУ СЕ РАДИ, ДЕЦО: ТРЕБА
ИЗВУКИ ТОГ ЛОАРЕА ИЗ ЗАПОРИЦКЕ ТАКО ДА ИЗГЛЕДА
„СЛУЧАЈНО“ И БЕЗ ПРОЛИВАЊА КРВИ! ЗНАЧИ, БЕЗ
ОРУЖЈА! И, 500.000 ДОЛАРА ЗА СВАКОГ ОД ВАС!

РАЗУМЕ СЕ!
ИМАШ ЛИ ПЛАН!

ДА, У КОЈЕМ ЋЕ СВАКО
ИМАТИ СВОЈУ УЛОГУ
КОЈУ ЋЕ МОРАТИ ДА
УСАВРШИ НА ОСНОВУ
ОНОГА ШТО ЋЕМО САЗНАТИ
НА ЛИЦУ МЕСТА! АЛИ,
СУТРА ЋЕМО РАЗГОВАРАТИ
ПОДРОБНИЈЕ, КАД БУДЕМ
ПОКУПИО НАШЕГ
ПОСЛЕДЊЕГ ЧЛАНА
НА АЕРОДОРУМУ!

!!

!!

ШЕСТИ ЧЛАН? МОЖИ
ЋЕМО ДА НАПРАВИМО
ОДОБОЖАШКУ ЕКИПУ!
ПОЗНАЈЕМ ЛИ ГА?

НЕ, ОН ЈЕ АМАТЕР!
ФРАНЦУСКИ ГЛУМАЦ,
КАЛАЧКОГ ПОРЕКЛА
КОЈИ ЈЕ УЗЕО
ПСЕУДОНИМ
МИШЕЛ РЕМИ!

ЗНАЧИ ЛИ ТИ ТО НЕШТО, ПАРИЖАНИНЕ?

ОВАЈ... НЕ! ЗНАТЕ,
ЈА И ПОЗОРИШТЕ,
У ПОСЛЕДЊЕ
ВРЕМЕ...

ДОБРО, САД ЈЕ ТРЕНУТАК
ДА ПОНОВО СЕБИ
ПОСТАВИТЕ ПИТАЊЕ: ЈЕСТЕ
ЛИ И ДАЉЕ У ИГРИ?

СУВИШНО
ПИТАЊЕ!

С ТОБОМ НА КРАЈ СВЕТА,
ВЕЋНЕ ДРАГИ!

SEGURO!

МАДРИЈЕ?

ЈЕСАМ ЛИ ЈОШ
ЧЛАН ЕКИПЕ?

МИСЛИМ ДА ЈЕСИ! НЕМАМ
ВРЕМЕНА ДА ТРАЖИМ
НЕКОГ ДРУГОГ!

ЛЕПО ЈЕ ОСЕКАТИ СЕ ЖЕЉЕНИМ!
АЛИ, ВАШ ПЛАН ИМА ЈЕДНУ
ВЕЛИКУ СЛАБУ ТАЧКУ!

КОЈУ?

РЕНЕ ЛОАРЕ! КАКО
ЋЕТЕ МУ ЈАВИТИ
ШТА СЕ СПРЕМА?

ПОСЕТИ-
ЋЕМО
ГА У
ЗАТВОРУ!

СУВИШЕ РИЗИЧНО! АКО ЈЕ
ОНАКО ПЛАШЉИВ КАО ШТО
ИЗГЛЕДА ПИШЕ У ЊЕГОВОМ
ДОСИЈЕУ, МОЖЕ ДА СЕ
УПЛАШИ И ДА ОДБИЈЕ ДА
УЧЕСТВУЈЕ У ИГРИ! ПОВРХ
ТОГА, НЕ ЗНАТЕ ДА ЛИ СЕ
ПОСЕТЕ ОДОБРАВАЈУ КРОЗ
НЕКАКАВ ДУЖИ
АДМИНИСТРАТИВНИ
ПОСТУПАК!

ПОЕН ЗА ТЕБЕ! КАКВО
РЕШЕЊЕ ПРЕДЛАЖЕШ,
АДВОКАТУ?

ЈЕДИНО МОГУЋЕ! ЈЕДАН
ОД НАС МОРА ДА НАЂЕ
НАЧИН ДА ГА УХАПСЕ И
ОДВЕДУ У ЗАПОРИЦКУ!

ПО МОГУЋСТВУ ФРАНЦУЗ КАО И ЛОАРЕ, ЊЕГОВИХ
ГОДИНА И КОЈИ ЈЕ ВЕК БИО У ЗАТВОРУ! НЕКО КО
ЈЕ У СТАЊУ ДА ЗАДОБИЈЕ ЊЕГОВО ПОВЕРЕЊЕ!

ШТА ТИ НЕ
БИ УРАДИО
ЗА 500.000
ЗЕЛЕМБАКА,
ЈЕ ЛИ, ПЈЕРО?

МОРАЋЕШ ЈЕДНОГ ДАНА ДА МИ ОБЈАСНИШ
ШТА СТВАРНО ХОЋЕШ, МАДРИЈЕ!

У РЕДУ, ОБЈАСНИЋУ
ВАМ! АЛИ, НАКОН
УСПЕХА НАШЕГ
ЗАДАТКА!

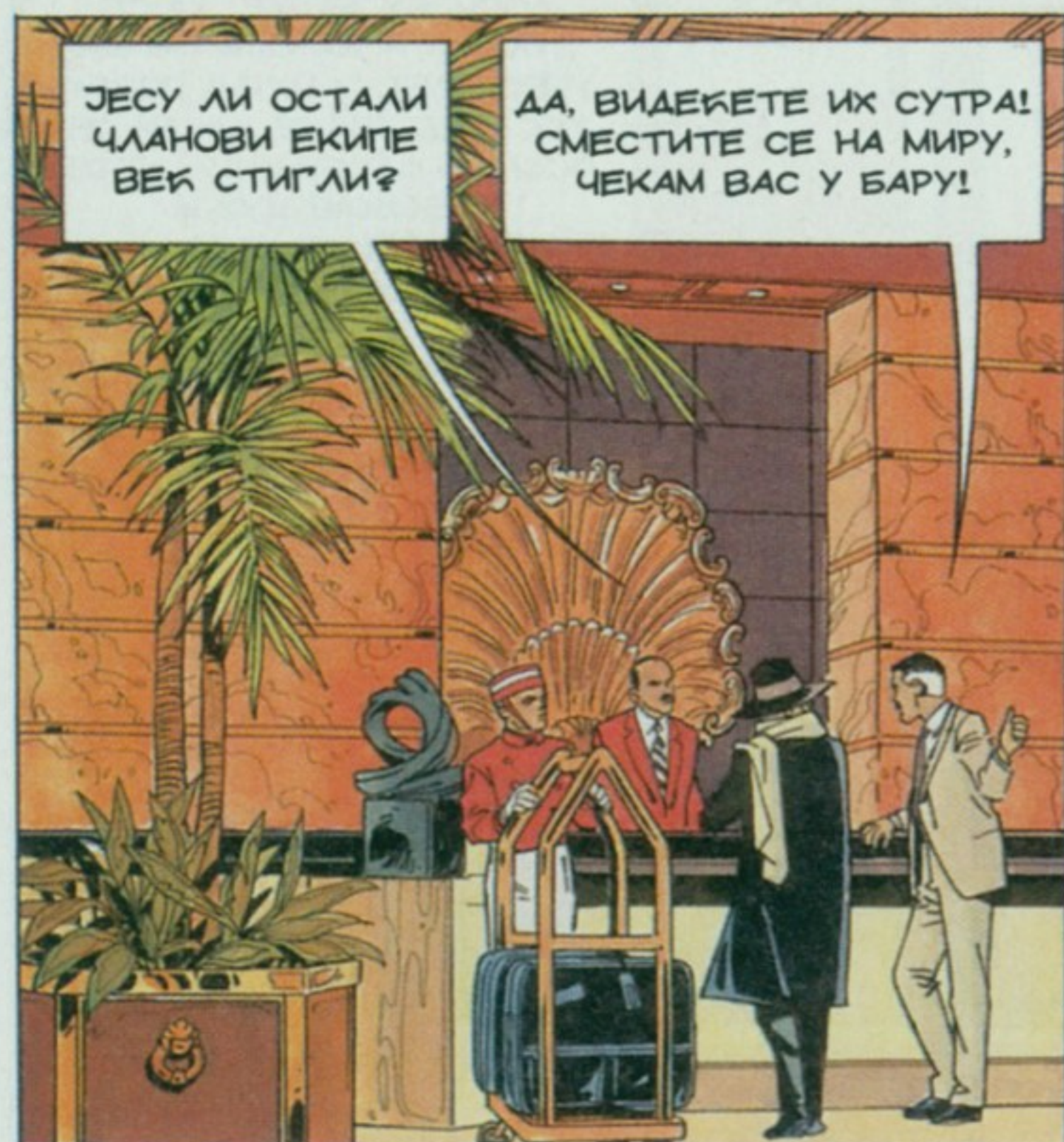
АААХ! ПРЕДИВНИ ИСТАНБУЛ!
ЧЕТРАДЕСЕТ ГОДИНА НИСАМ
БИО У ЊЕМУ!

А УСКОРО ЋЕТЕ
ВИДЕТИ РОДНУ
ЗЕМЉУ, ГОСПОДИНЕ
БОЈАЏИК!

ТО МЕ, ДА БУДЕМ ИСКРЕН, МАЊЕ
РАДУЈЕ, ГОСПОДИНЕ РАЈАН! УПРКОС
РАСПАДУ СССР-А, КАЛАКЏИСТАН
ЈЕ ОСТАО... КАКО ДА КАЖЕМ...
ВЕОМА СОВЈЕТСКИ!

ТЈА! СА СВОЈИМ
ФРАНЦУСКИМ
ДРЖАВЉАНСТВОМ,
НЕ РИЗИКУЈЕТЕ
НИШТА!

ЈЕСУ ЛИ ОСТАЛИ
ЧЛАНОВИ ЕКИПЕ
ВЕК СТИГЛИ?

ДА, ВИДЕЋЕТЕ ИХ СУТРА!
СМЕСТИТЕ СЕ НА МИРУ,
ЧЕКАМ ВАС У БАРУ!

АААХ... ПОНОВО ОСТЕТИТИ
АТМОСФЕРУ ХОТЕЛА! АМБИЈЕНТ
ЛЕПИХ ТРГОВА! ТОПЛИНУ
СУНЦА! ГОСПОДИНЕ РАЈАН,
ВИ СТЕ МОЈ БЛАГОСЛОВ!

ХММ... ИМАМ
ДВЕ ВЕСТИ ЗА
ВАС, ГОСПОДИНЕ
БОЈАЏИК! ДОБРУ
И ЛОШУ!

ДОБРА ЈЕ ДА ВАШ ХОНОРАР НЕЋЕ БИТИ
200.000, ВЕК 500.000 ДОЛАРА!

???

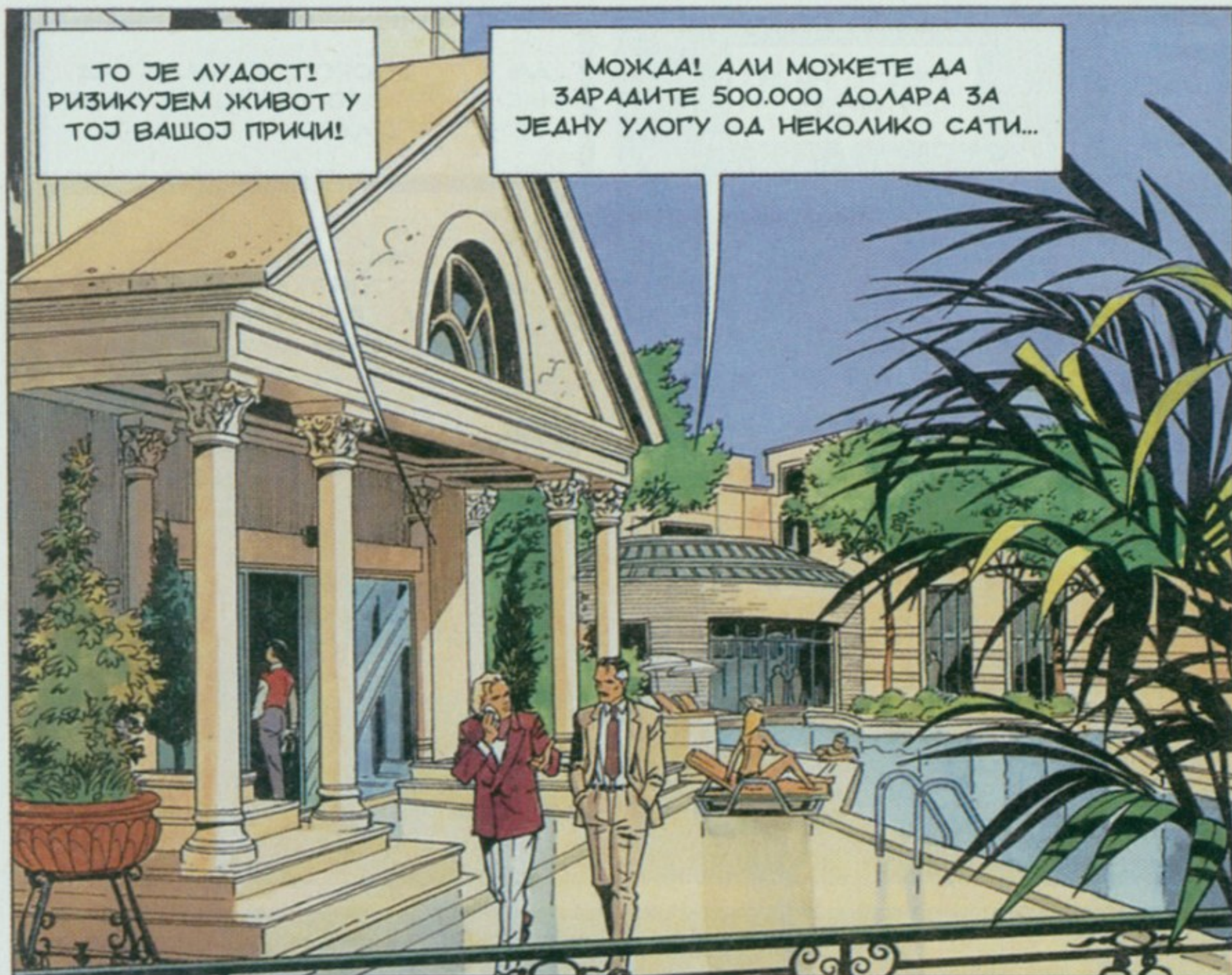

ТО ЈЕ... ТО ЈЕ ДИВНО!
КАКО ДА ВАМ ЗАХВАЛИМ?

ЛОША ВЕСТ ЈЕ ДА СЕ
НЕ ЗОВЕМ ДЕЈВ РАЈАН...

...И ДА СЕ НЕ РАДИ О ФИЛМУ!

ТО ЈЕ ЛУДОСТ!
РИЗИКУЈЕМ ЖИВОТ У
ТОЈ ВАШОЈ ПРИЧИ!

МОЖДА! АЛИ МОЖЕТЕ ДА
ЗАРАДИТЕ 500.000 ДОЛАРА ЗА
ЈЕДНУ УЛОГУ ОД НЕКОЛИКО САТИ...

...ОД ЧЕГА ЋЕ ПОЛА БИТИ
УПЛАЋЕНО ВЕК ДАНАС НА
РАЧУН ПО ВАШЕМ ИЗБОРУ,
У ЗЕМЉИ ПО ВАШЕМ
ИЗБОРУ! ИЛИ ТО ИЛИ
ПЕНЗИОНИ ФОНД ЗА
ОСТАРЕЛЕ ГЛУМЦЕ,
ГОСПОДИНЕ БОЈАЏИК!

ПРЕТПОСТАВ-
ЉАМ ДА СУ
ВАШИ
СТАТИСТИ
У СТВАРИ...
ЛОПОВИ?

ПОПУТ МЕНЕ, ХОЋЕТЕ ДА
КАЖЕТЕ? ПРАВИ БАРОН ИЗ
СТАРЕ ПОРОДИЦЕ, ШПАНСКИ
КАСКАДЕР, ЛУПКА КАБАРЕТСКИ
УМЕТНИЦА И БИВШИ ПАРИСКИ
АДВОКАТ ЧИЈЕ ВАМ ЈЕ ИМЕ
МОЖДА ПОЗНАТО, ПЈЕР
МАДРИЈЕ!

ПЈОТР? НАРАВНО! ЧИТАВА МАЛА
КАЛАЧКА ЗАЈЕДНИЦА У ПАРИЗУ ПОЗНАЈЕ
ПЈОТРА МАДРЕКА! ЊЕГОВ ОТАЦ ЈЕ БИО
ШЕФ ОПОЗИЦИОНЕ ПАРТИЈЕ У БАЛКОЈУ!

ПЈОТР
МАДРЕК!?

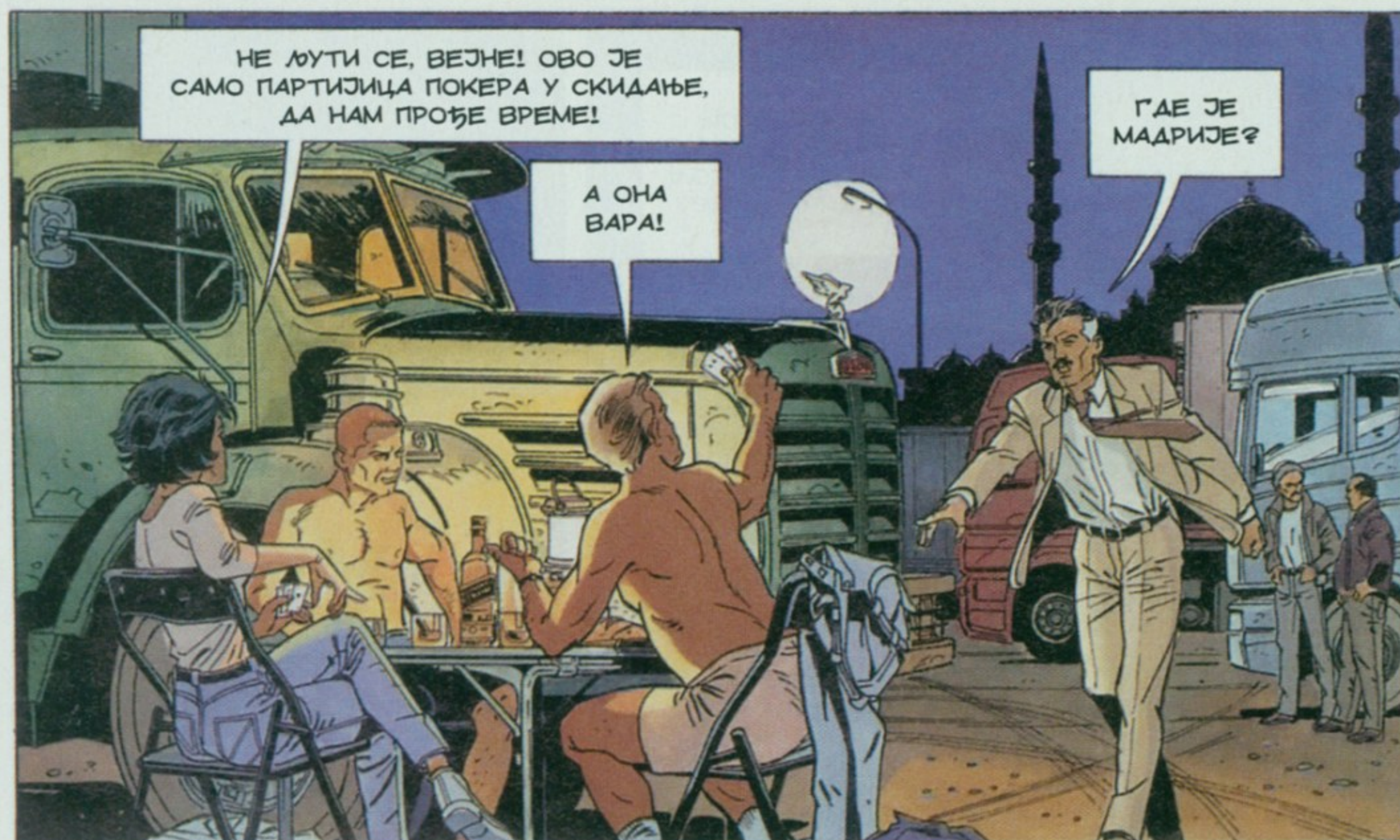

УЗЕО ЈЕ ИМЕ МАДРИЈЕ КАД ЈЕ
ДОБИО ДРЖАВЉАНСТВО! ДИВАН
ДЕЧКО, КОЈИ ЈЕ НАЖАЛОСТ БИО
ОСУЂЕН И ИСКЉУЧЕН ИЗ КОМОРЕ
ЗАТО ШТО ЈЕ ПОМОГАО ПРИСТАЛИЦИ
СВОГ ОЦА ДА ПОБЕГНЕ ИЗ
ФРАНЦУСКОГ ЗАТВОРА! ПЈОТР
ЈЕ УВЕК БИО ИДЕАЛИСТА!

АЛИ, САД МИ ПАДЕ НА ПАМЕТ... ЗАР НЕ
МИСЛИТЕ ДА ЈЕ ОПАСНО ИМАТИ ТАКВОГ
У ЕКИПИ? МОРА ДА У КАЛАКЦИСТАЊУ
ИМАЈУ ДОСИЈЕ О ЊЕМУ...

НЕ МРДАЈТЕ ИЗ ОВОГ
ХОТЕЛА, БОЈАЏИК!
ВРАТИКУ СЕ!

НЕ ЛУТИ СЕ, ВЕЈНЕ! ОВО ЈЕ
САМО ПАРТИЈИЦА ПОКЕРА У СКИДАЊЕ,
ДА НАМ ПРОЂЕ ВРЕМЕ!

А ОНА
ВАРА!

ГДЕ ЈЕ
МАДРИЈЕ?

НА ПУТУ ЗА КАЛАКЦИСТАЊУ
У М.А.Н.-У,
КАО ШТО СИ МУ РЕКАО!

??

ЈЕ ЛИ ОДАВНО
ОТИШАО?

ЧИМ СИ ТИ КРЕНУО НА
АЕРОДРОМ! РЕКАО НАМ ЈЕ ДА
СИ МУ ТИ ТАКО НАЛОЖИО!

НЕШТО НИЈЕ
У РЕДУ?

ДА, И ТО МНОГО! ТАЈ МАЛИ ГАД
НАС ЈЕ УВАЉАО У БРАШНО! ЗОВЕ
СЕ ПЈОТР МАДРЕК И КАЛАК ЈЕ!

HOLY GHOST! ЗАТО
ЈЕ ХТЕО ПО СВАКУ ЦЕНУ
ДА УЋЕ У ЕКИПУ! АЛИ,
С КОЈИМ ЦИЉЕМ? ШТА
ЛИ ЈЕ СМИСЛИО?

ТО НАМ НЕКЕ ДОНЕТИ МНОГО
ДОБРА! АЛИ, ВИШЕ НЕ МОЖЕМО ДА
ОТКАЖЕМО ПОДУХВАТ! САМО ДА
СКУПИМО НЕОПХОДНУ ОПРЕМУ И
КРЕНУЈЕМО ТРАГОМ АДВОКАТА
МАДРИЈЕА, ОДНОСНО, МАДРЕКА!
БИКЕ ВРЕМЕНА ДА НА ЛИЦУ МЕСТА
ПРОЦЕНИМО СИТУАЦИЈУ!

ВЕЈНЕ...

СЕЋАШ ЛИ СЕ ОНИХ СТАРИХ
ВЕСТЕРНА? С РАНДОЛФОМ СКОТОМ,
ЏОЕЛОМ МЕКРИЈЕМ, ГАРИЈЕМ
КУПЕРОМ, О СВИМ ОНИМ ПУСТОЛОВИМА
КОЈИ СУ САМО САЊАЛИ О ТОМЕ ДА
ОКАЧЕ ПИШТОЉ О КЛИН И КУПЕ
ФАРМИЦУ КАКО БИ ИМАЛИ ДОМ?

НИКАД НИСИ
ПОЖЕЛЕО ДА
ОКАЧИШ ПИШТОЉ
О КЛИН, ВЕЈНЕ?

**КРАЈ
ЕПИЗОДЕ**

DENAYER + VAN HAMME 2001

COULEURS: B. DENOULET.

Moraš da probaš!
Pametni mehurići.

MINAQUA
fructo

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%.
Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

УКРШТЕНИЦА

1	2	3	4	5	6	7
8						
9					10	
11	- - -					12
13				14		
15		16				
17			18		19	
20				21		

ВОДОРРАВНО: 1. Нараменица, 8. Узгајивач соколова, 9. Тежак рад, кулук, 10. Иста слова, 11. Становник европске државе, 13. Позориште, 15. Извитоперити, 17. Назив најпознатије слике славног француског сликара, 20. Стари Словени, 21. Бактерија округлог облика ■

ВОДОРРАВНО: 1. Наука о лепом, 2. Име и презиме француског сликара (1839–1906), аутора слике, 3. Рибарска мрежа великих ока, 4. Катанац (мн.), 5. Полет, 6. Азијски народ, 7. Артур одмила, 12. Циничан човек, 14. Напад, навала, 16. Башта, 18. Лична заменица, 19. Писац Бернард ■

АНАГРАМ

НАЦРТА „НЕДЕЛА”?

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											

ВОДОРРАВНО: 1. Певач Милан – Име француског писца Малроа, 2. Име и презиме писца романа по коме је снимљен филм (овај роман добио је признање „Политикиног Забавника” за најбољу књигу за децу и младе 2002. године), 3. Народ у Индији – Свежањ, дењак – Прво слово, 4. Врста четинара – Женски певачки глас (мн.), 5. Каиш (мн.) – Ситна морска риба, 6. Врста речи – Цигаретни папирић, 7. Хватати се, привезивати се – Упитна заменица ■

УСПРАВНО: 1. Бистар извор, 2. Филм Милутина Петровића (слика), 3. Такмичење боксера, 4. Велико језеро у Северној Америци – Име певачице Ленокс, 5. 23. и 12. слово азбуке – Сократов тужилац, 6. Форма (мн.), 7. Прибор за рад – Шампион, првак, 8. Наређење – Други самогласник, 9. Глумица у филму, Милена, 10. Грчко слово – Азијска држава, 11. Име глумице Рас – Име спринтера Болдона ■

ФОТО-РЕБУС

ГЕОГРАФСКА УКРШТЕНИЦА

1	2	3	4	5	6	7
8						
	9				10	
11				12		
13						14
15						
16	- - -		17		18	
19				20		

ВОДОРАВНО: 1. Град са слике, 8. Врста занатлије, 9. Река у Немачкој, 10. Река у Италији, 11. Држава у којој је град са слике, 13. Брисати, 15. Држава у саставу Индије, 16. Аутомобилска ознака за Трстеник, 17. Преокрет, 19. Грчки фудбалски клуб, 20. Орган чула вида ■

УСПРАВНО: 1. Показна заменица, 2. Очистити тело водом, 3. Део плуга, 4. Језеро на чијој је обали град са слике, 5. 16. и 28. слово азбуке, 6. Нечујан корак, 7. Македонско народно коло, 11. Име кошаркаша Перовића, 12. Слон из цртаног филма, 14. Истоветно, 18. Рукометни клуб (скр.) ■

ПОМИЦАЉКА

Називе пет биљака помакните лево-десно како бисте у двама узастопним колонама добили називе још две биљке ■

ВИСИБАБА
РОГОЗ
РУЖА
ЧУВАРКУЋА
КАРАНФИЛ

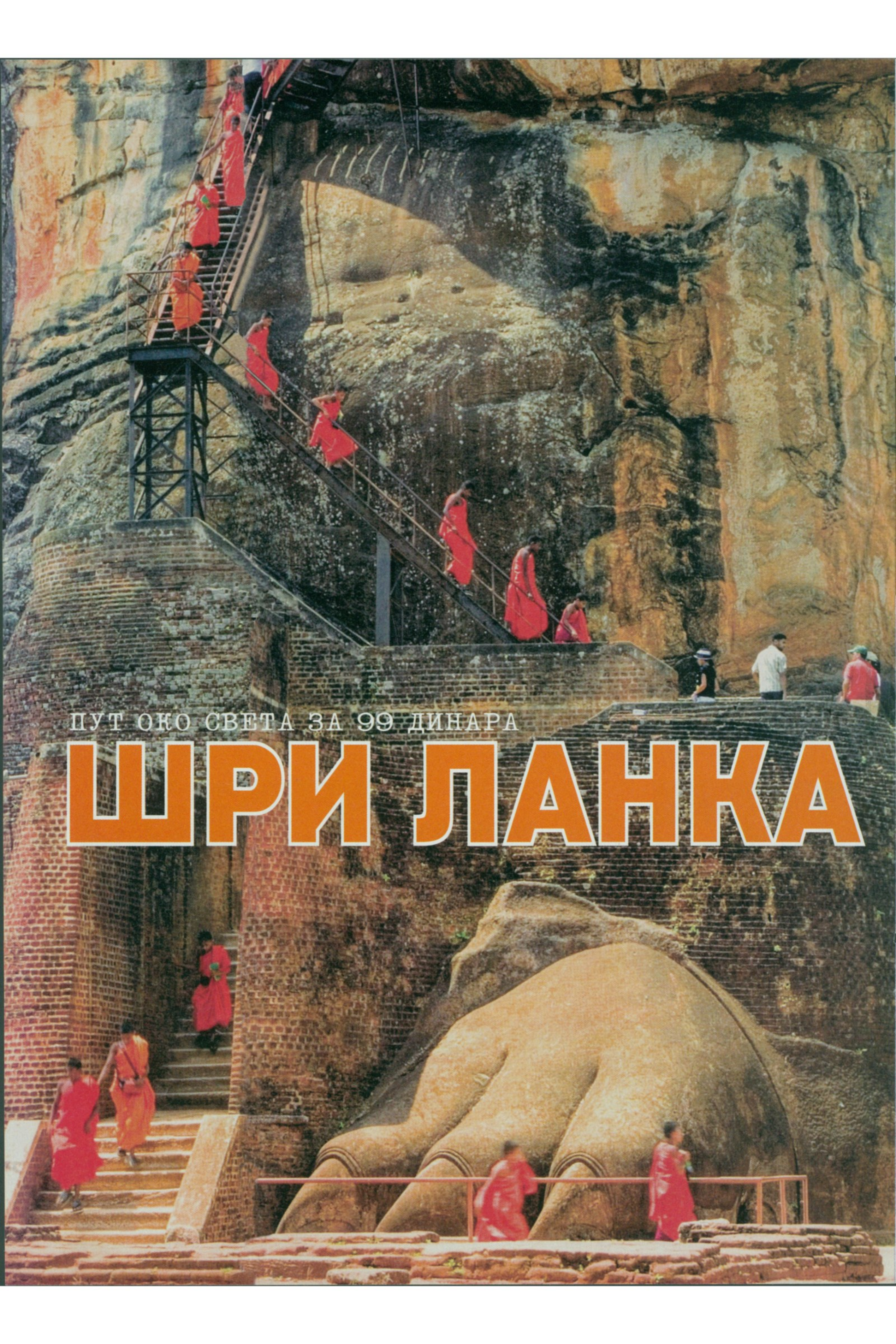
ПОГАЂАЉКА

Бројеви у заградама казују колико је „погођено” слова из траженог појма. Решење ћете добити анаграмирањем ■

ГАЗЕЛА (2)
ГОРИЛА (2)
ДЕЛФИН (2)
ИМПАЛА (2)
КОШУТА (2)
КЕНГУР (3)
?????? (6)

РЕШЕЊА
НА
СТРАНИ 65

ПУТ ОКО СВЕТА ЗА 99 ДИНАРА

ШРИ ЛАНКА

Значење имена: „блистава земља”. То је и назив Партије за ослобођење Шри Ланке коју је својевремено основао Махинда Раџапакса, каснији премијер. Он је променио и име државе. Значи, Шри Ланка је добила име по политичкој партији.

Ранији назив: Цејлон. Од 16. века острво је прелазило из руке у руку. Њиме су наизменично владале разне колонијалне силе – Португал, Холандија и Велика Британија.

Престоница: Коломбо. Од 600. године пре наше ере Шри Ланка је имала 17 различитих престоница.

Површина: 65.610 квадратних километара.

Удаљеност од азијског континента: 29 километара.

Писменост: једна од најписменијих земаља у Азији – 92 одсто становништва је писмено. Енглески језик користи се у државним пословима.

Број развода: међу најмањима у свету – на 10.000 људи један развод годишње. Међутим, пошто десетине хиљада људи изгуби живот у разним видовима насиља, а готово милион је отишло у иностранство у потрази за послом, уобичајене су породице са само једним родитељем.

Најомилјенији спорт: крикет. Познато је ривалство Индије и Шри Ланке у крикету. Стадион где се одржавају те утакмице прима 35.000 гледалаца, а улазнице су тада најскупље – 18 долара. То је много у земљи где је просечна плата 50 долара месечно ■

Чај

Шри Ланка је тренутно највећи светски извозник чаја. Године 2006. продала је чак 350.000 тона. Међутим, то није била првобитна намера. Пре чаја британска колонијална власт настојала је да Шри Ланка постане светска престоница кафе. Почетком 19. века плантаже кафе ницале су широм земље као печурке и доносиле огромну зараду. Међутим, 1870. године гљивице су нападе плантаже и уништиле готово све зрневље. Плантажери су се зато окренули чају који је био отпорнији. Шкотланђанин Чарлс Липтон купио је пет плантажа и започео посао. Очигледно, пословни потез се исплатио јер данас сви знају за „Липтонов” чај ■

Узбуна

У првим данима Другог светског рата Шри Ланка је била поморска база британске Индијскоокеанске флоте. Самим тим била је и савршена мета јапанских бомбардера. Године 1942. канадски пилот-извиђач Леонард Бирчол приметио је јапанске авионе како лете ка Шри Ланки и покушао да пошаље поруку у базу. Његов авион је оборен, али он је преживео удес. Ухватили су га и три и по године провео је у заробљеништву. Тек по ослобађању сазнао је да је његова порука ипак стигла у базу. Шри Ланку и британску морнарицу спасао је од напада који је лако могао да прерасте у „други Перл Харбор” ■

Нова година

Према хиндустанском календару, Нова година се у Шри Ланки слави средином априла. Као саставни део прославе, одржава се борба јастуцима у којој се учесници немилице млате јастуцима и покушавају један другог да оборе на земљу. Још једно занимљиво надметање свакако је пењање уз клизави јарбол. Учесници треба да поставе своју заставу на врх науљеног дрвета ■

Адамов врх

Друга по висини планина на острву и највећа туристичка привлачност, јесте Адамов врх, висок 2255 метара, на коме је реликвија у облику отиска стопала, светиња за четири велике светске вероисповести. Будисти верују да је то последњи Будин корак на путу за рај, хиндуси тврде да је то траг бога

СЛОНОВИ И ЉУДИ

Становници Шри Ланке дугују много слоновима. Још од давних дана ове грдосије играју значајну улогу у развоју земље, економији и култури. Њихова снага коришћена је за изградњу кућа, храмова и осталих грађевина. Извоз слонова у Индију, Бурму и Египат доносио је велику зараду, а њихово учешће у ратним походима било је од непроцењиве важности за заштиту земље. Због свега тога некада је за убиство слона у Шри Ланки следовала смртна казна.

Данас су слонови део националног препознавања о коме се брижљиво стара. Ако становника Шри Ланке питате шта је најсветији покретни споменик у земљи, одговор ће без сумње бити – Раџа, слон који је доскора био најславнија личност на целом острву. Више од 50 година Раџи је било поверено да носи свети Будин зуб у једној од најважнијих верских светковина Шри Ланке. Кад је Раџа угинуо 1988. године у 82. години, указана му је почаст као да је био члан краљевске породице. Кроз град ношене су беле заставе, а свештеници су чували тело док се становништво окупљало да му ода последњу почаст. Старе жене и мушкарци су плакали и молили се. Раџа је био толико посебан да чак 12 година ниједан слон није могао да заузме његово место у годишњој верској свечаној поворци.

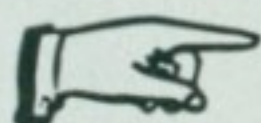
Нажалост, слоновима у Шри Ланки није увек указивана таква пажња. Британци, који су успоставили власт над острвом 1796. године, сматрали су их штеточинама. Одлучни у изградњи путева и железничке пруге, и подизању плантажа каучука, чаја и кафе, они су их убијали. Наоружавали су земљораднике пушкама и плаћали накнаду за сваког убијеног слона. Уз све то, приређивали су лов на слонове као вид спорта. Током четворогодишње службе у Шри Ланки, енглески официр мајор Томас Роџерс убио је више од 1500 слонова – у просеку једног дневно. ■

Шиве, муслимани верују да је на том месту истеран из раја први човек, док хришћани мисле да је тај отисак оставио Адам или апостол Тома. С обзиром на то да многи људи желе да виде светињу, до Адамовог врха изграђено је једно од најдужих степеништа на свету. Њиме туристи могу да се попну право до светилишта ■

Ујак

Матанги Маја Арулпрагасам, познатија као хип-хоп уметница М. И. А., пореклом је из Шри Ланке. Њен отац ■

Притајене тигрице

Терористичка организација Тамилских тигрова у своје редове прима и жене. Зову их „птице слободе“ и потпуно су равноправне с мушким саборцима. Добијају чинове и учествују у подухватима. До масовног укључивања жена у ову организацију дошло је после индијске инвазије, кад су освајачки војници злостављали и напастовали многе жене. Нажалост, у Тамилским тигровима женама се поверавају превасходно самоубилачки напади. Могу неопажено да унесу појас са експлозивом, што их чини савршенима за такве подухвате. Индијског премијера Рацива Гандија убила је 1991. године управо жена самоубица која се разнела бомбом ■

био је револуционар и герилац, припадник Тамилских тигрова. Арулпрагасам је одрасла у Шри Ланки селећи се из места у место како је не би убили очеви непријатељи. За њено добро, током детињства чак није ни знала ко јој је отац (у ретким

приликама кад га је сретала, говорили су јој да је то њен ујак). Арулпрагасам је касније отишла у Енглеску где је открила свет хип-хоп и реге музике. Њен први албум, објављен 2005. године, зове се „Арулар“, што је било тајно име њеног оца ■

Кад су Британци напустили Шри Ланку 1948. године, број слонова је био осетно смањен. Остало је мање од 2000, а било их је више од 10.000.

Од тада се број повећао на 3500 јединки. Међутим, колико год да су становници Шри Ланке навикнути на суживот са слоновима, постоје и одређене тешкоће. Једном слону потребан је простор од бар пет квадратних километара. Кад се то помножи са 3500, добије се простор од 17.500 квадратних километара – приближно 28 одсто површине целог острва.

Природно, уступити 30 одсто површине државе слоновима, не долази у обзир. Зато слонове и даље убијају, и то претежно земљорадници. На острву готово да нема ниједног слона с кљовама, па отпада могућност да их убијају ловокрадице жељне слоноваче. Ако се на ово додају случајне несреће као што је нагазна мина или судар с возилом, у просеку настрада три слона недељно. Није баш као у време мајора Томаса Роуерса, али није ни далеко од тога.

Уколико се одумирање настави овим током, слонови у Шри Ланки потпуно ће изумрети. Један од начина да се то спречи јесте успостављање заштићених области. За сада је за слонове одвојено 8300 квадратних километара (око 12,5 одсто укупне површине).

Друго решење је да се на њима заради. Другим речима – довести туристе! Једно од најуспешнијих и најомиљенијих туристичких одређишта Шри Ланке је сиротиште за слонове у граду Пинавели. Од 1975. године кад је имало шест јединки, нарасло је на 60. То је највећи број слонова у заточеништву на једном месту у свету.

Неки предузимљиви становници Шри Ланке искористили су још нешто од слонова. Пошто крдо грдосија великог апетита оставља иза себе и велике количине измета, појединци га прерађују у све и свашта: од украсних кутија и кипова, до хартије. Помало изненађује, али ови предмети веома су омиљени међу туристима, што је још један плус за економију Шри Ланке ■

Крикет

Мутија Муралитаран један је од најбољих играча крикета у историји. Толико је добар да његови супарници отворено тврде како он сигурно вара док игра. За последњих 12 година Међународни савет крикета и два тима за истраживање биомеханике при великим светским универзитетима проучавали су његову игру. Међутим, нису открили ништа сумњиво ■

Лингам

Очување свог светог споменика Свајамбу лингам становници Шри Ланке дугују некоем од кога се то не би очекивало – писцу научне фантастике Артуру Кларку. У наступу верског лудила, португалски католички колонизатори потопили су 1642. године светињу у море. Међутим, 1962. године нашли су је Кларк и његова телевизијска екипа и извукли је на копно. Древни фалусни симбол изгледа је толико утицао на Кларковог сниматеља Мајка Вилсона да се он преобратио у хиндуисту и променио име у Свами Сива Калки. Премда је Кларк то порицао, Свами Калки тврди да је лингам у ствари био надахнуће за црни монолит у делу Артура Кларка „2001: Одисеја у свемиру“, које је објављено 1968. године ■

Шумски људи

Острвски домороци Веда, познатији као „шумски људи“, потпуно су потиснути доласком других народа на Шри Ланку. Кад их је влада 1983. године истерала с њихових вековних огњишта и преместила у удаљене пределе, број урођеника веома се смањио. Верује се да их данас има свега неколико стотина. Остали су помрли или су се уклопили у ново друштво ■

ЛИТЕРАРНИ КОНКУРС

Енергија и природа – моји пријатељи

од 6. октобра до 6. новембра 2007.

Воду – реке и потоке, ваздух, небо, облаке, дугу, сунце, дрвеће, планине и долине, равнице, плодну земљу... све то поклонила нам је природа. А из дубина земље – добијамо још поклона – руде и минерале, нафту, гас... и драгоцени угаљ. Енергију природе, ако је она, на пример, у нафти или угљу, човек користи за своје потребе.

Када искористимо те изворе енергије, које је природа милионима година стварала, они се више неће обновити. Зато ћемо их паметно трошити јер су и природа и енергија твоји пријатељи.

Шта можеш да урадиш за своје пријатеље? Да их чуваш. Како? Нећеш да прљаш природу и нећеш расипати енергију. Штедећи електричну енергију, штедиш угаљ, јер ћемо га мање потрошити а тиме ћемо околину сачувати од свега онога што оде у ваздух и воду када сагорева угаљ.

Упознај нас са својим **ЗАВИЧАЈЕМ**.

Напиши нам како **ПРОВОДИШ СЛОБОДНО ВРЕМЕ**
и **КАКО СЕ ИГРАШ У ПРИРОДИ**.

Човек, у потрази за енергијом, све више угрожава природу.
Напиши нам шта ти радиш да **САЧУВАШ ЕНЕРГИЈУ** и **ПРИРОДУ**.

Будућност ће донети неке **НОВЕ „ФАБРИКЕ СТРУЈЕ“**.
Како их ти замишљаш?

СУНЦЕ, ВОДА, ВЕТАР, УГАЉ... како искористити
њихову енергију а не угрозити природу?

Изабери неку од ових тема
и напиши своја размишљања
о енергији и природи
на две стране формата А4.
Рад предај наставнику
српског језика
или учитељици/учитељу
до 6. новембра 2007.

ЕПС

**ШТЕДИМ ЕНЕРГИЈУ
ЧУВАМ СРБИЈУ 2007**

124690

Више информација можеш наћи на
www.eps.co.yu
страница ЕПС И ДЕЦА

Креативни центар

Књизи **Дај ми крила један круг**
Владимира Андрића, у издању
Креативног центра, додељена
још једна награда

Збирка песама и прича **Дај ми крила један круг**, награђена на прошлогодишњем сајму књига као најбоља дечја књига, недавно је добила још једно важно признање – награду *Невен* за најбоље илустровану књигу 2006. године.

Награду деле илустратори
Милан Павловић
Ивица Стевановић
Коста Миловановић

**51. међународни београдски
сајам књига**

• Награда за најбољу дечју
књигу у 2006. години

43. нишки сајам књига и графике

• Повеља *Иницијал* за дело које спаја
или којим се прожимају садашњост
и будућност

• Велика награда **ДОБАР ДИЗАЈН**,
Новосадски сајам 2007

• Награда Центра за књижевност
и медије за децу и младе
Југоисточне Европе (Бугарска)

Креативни центар захваљује својим илустраторима, честита им на овом значајном признању, жели им још много вредних награда, а читаоцима *Политикиног забавника* препоручује да уживају читајући ову изванредну књигу.

Креативни центар, Градиштанска 8, Београд
011/ 38 20 464, 38 20 483, 24 40 659
e-mail: info@kreativnicentar.co.yu
www.kreativnicentar.co.yu

114692

И УМЕТНОСТ И ЕКОЛОГИЈА

Као група уметника,
„Крекинг арт”
постоји већ готово
четврт века: весели
људи добрих намера
почели су да стварају у
једној малој радионици у

Ломбардији, поред
аеродрома, своје двери
отворио је један од
највећих трговинских
центра у Италији, у
коме све блешти од
њиховог животињског
царства.

Тако су веселе,
ироничне, духовите
животиње прави
преглед животињског
света који живи на
Апенинском полуострву,
али и другде, баш као
што је пре неколико

ЛЕТЕЋИ

**Један од највећих трговинских центара
у италијанској области Ломбардија
био је недавно преплављен с пет
хиљада дречаво обојених животиња
које су направили дизајнери „Крекинг
арта”. Реч је о новој идеји заштите
планете која ствара уметничка
дела сасвим новог стила**

Бијели, у Италији, под
вођством Омара Ронда.
Из те стваралачке
радионице освајали су и
изненађивали свет све
оригиналнијим делима,
као кад су пре шест
година на Бијеналу у
Венецији распоредили
на стотине златастих
корњача које као да су
излазиле из залива.

Њихов заштитни знак
заправо је зоолошки
врт разних животиња,
али од пластике:
прерађене, дакле
еколошки исправне. И
док се, поводом
овогодишњег Бијенала
у Венецији, посвуда у
граду могу видети
њихови крокодили
обешени о градске
балконе, у месту Орио
ал Серио, у

година хиљаду
делфина, спретно
обешених да лебде у
ваздуху, красило Трг
Дуомо у Милану
поводом једне градске
приредбе. Ова
уметничка дела сасвим
нове врсте привлаче
погледе гледалаца јер
су неочекивана, помало
луцкаста, поетична, баш
онаква каква су
потребна једном
загушљивом граду да га
раздрмају у сивој
свакодневици.

После су, поводом
изложбе о вуни и
њеном значају кроз
историју,
предложили најбољи
пројекат: колону
пингвина, опет
обешених у ваздуху,

ПОДМТИНИ
ЗАБАВНИК

2. 11. 2007.

који су око врата имали вунене шалчиће и један за другим тако прелазили с једне на другу страну реке у Милану. Други део ове изложбе вероватно је видело на хиљаде возача дуж аутопутева на северу земље, јер су посвуда биле постављене огромне златне овце.

Магија запослених у „Крекинг арту“ управо је у томе што су

схватили да је савремена уметност пре свега општење с мноштвом људи, веза која упозорава на догађања у свету, привлачи пажњу и развија машту, али има и поруку – њихова се састоји у рециклираној пластици. Јер, свет се данас разликује од прошлости пошто човек производи више него што је у стању да потроши, па има пуно

отпадака који поново могу да се искористе, и то на веома допадљив начин.

Уметничка група „Крекинг арт“ отишла је и корак даље: они у свакој пластичној боци, најлон кеси, сваком одбаченом пластичном предмету виде одличну сировину за стварање дела која ће развеселити људе. А пошто се индустријски поступак који од

органске материје (нафта) води до производње сировина за пластику зове крекинг, одлучили су да новонастале производе поново усмере ка органским тварима и, можда, направе неки укусан одрезак, пиле, делфина или медведа. Од пластике, наравно, али у њиховој маштовитој и духовитој обради ■

Филипе Даверио

КРОКОДИЛИ

Групни портрет уметника „Крекинг арта“ на отварању изложбе у новом тржном центру у Ломбардији: најчешће праве животиње којима прети истребљење.

И БИЉКЕ УМЕЈУ ДА МИСЛЕ!

Рушевине рудника
сребра у Мексику
освојило је корење
дрвета.

Већину живог света наше планете чине биљке. Научници их проучавају од давнина. А како и не би кад су биљке јединствени живи организми који имају способност да стварају храну. Захваљујући хлорофилу, пигменту зелене боје у листовима који упија црвени и плави део спектра Сунчеве светлости, фотосинтезом из околних неорганских материја граде органска једињења, шећер и скроб. Због те особине од памтивека се налазе на почетним местима већине ланаца исхране. Готово сва остала жива бића зависе од биљака као извора хране.

Научници су досад испитали око 500.000 познатих врста, једноћелијских и вишећелијских биљних организама разних облика и величина. Много тога сазнали су о њима, много још треба да открију. Зато истраживања не престају. Користе се сви начини да би се нешто ново сазнало. Недавно су обелоданили да су на биљкама обавили бројна неуробиолошка испитивања која су их довела до невероватног открића.

Електрична струјања

Утврдили су да биљке, иако немају нервни систем, баш као људи и животиње, поседују многа чула и централни педесет

РАЖ ЈЕ

Водите рачуна шта причате и како се понашате пред биљкама, јер научници су открили да и оне, баш као животиње и човек, имају многа чула па тако могу да виде, чују, миришу, разговарају...

Раж, врста житарице, има изузетно разгранату мрежу корења које јој омогућава „разговоре“ на даљину.

ПОДСТИКНИ
ЗАБАВНИК
2. 11. 2007.

орган у који долазе и из кога полазе сви подаци важни за њихов живот.

А шта је то нагнало научнике на једно такво необично и, рекло би се, непримерено испитивање, јер неуробиологија се бави истраживањем нервног система? Па, биљкама су они одредили положај једноставних живих бића, углавном непокретних, која имају само најосновније животне одлике да се прехрањују, дишу, расту и размножавају се. Разлог овог испитивања сеже дубоко у прошлост и недоумицу научника о опречним особинама биљака. Одувек их је збуњивала невероватна способност којом су биљке успевале да се прилагоде променљивим временским приликама и стаништима, природна вештина којом су усклађивале размену материја, међусобна нетрпељивост или пак слога с другим врстама. Наравно, ни осетљивост на додир коју су испољавале неке биљке није била објашњива.

На те необичности указивао је још старогрчки филозоф Аристотел (384–322. пре наше ере). Дивио се чудесној „мудрости“ биљака да пружају корење у потрази за водом и храном, вијугајући влакнастим изданицима пренебрегавајући

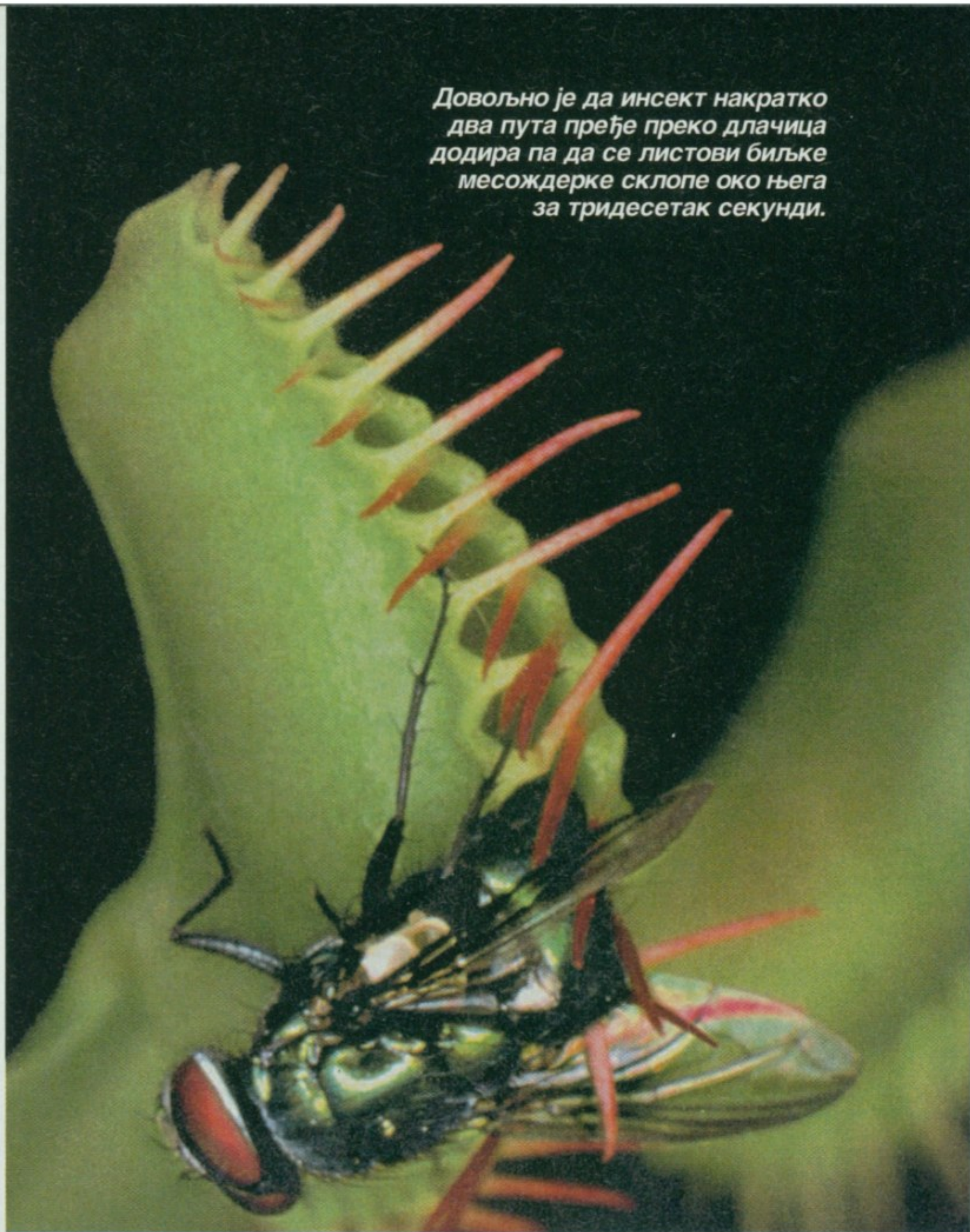
осетљивост биљних ћелија, односно, да ли услед хемијских промена долази до икаквих видљивих померања унутар њих, па су их подвргли електроенцефалограму. Уређај је у ћелијама биљке забележио електрична струјања налик на нервне сигнале који показују рад мозга код животиња и људи. У микроскопски ситним ћелијама с протопластом и целулозном мембраном беланчевине су се покретале реагујући с осталим молекулима на сваку хемијску промену.

Научници су открили да на биљке непрекидно делује најмање двадесет различитих чинилаца. Оне показују изузетну осетљивост на Сунчеву светлост, састав земљишта, силу Земљине теже, електрична и магнетна поља према којима се управљају.

Као Интернет мрежа

Сва та деловања изазивају хемијске процесе у ћелијама биљних органа, а њих, попут нервних сигнала, преузима хормон ауксин (биљни хормон раста), који их, као преносна материја, шири кроз биљку. Сакупљају се у корену, баш као што се из њега и излучују у спољашњу средину. Судећи по томе, корен је „мозак“ биљ-

Довољно је да инсект накратко два пута пређе преко длачица додира па да се листови биљке месождерке склопе око њега за тридесетак секунди.

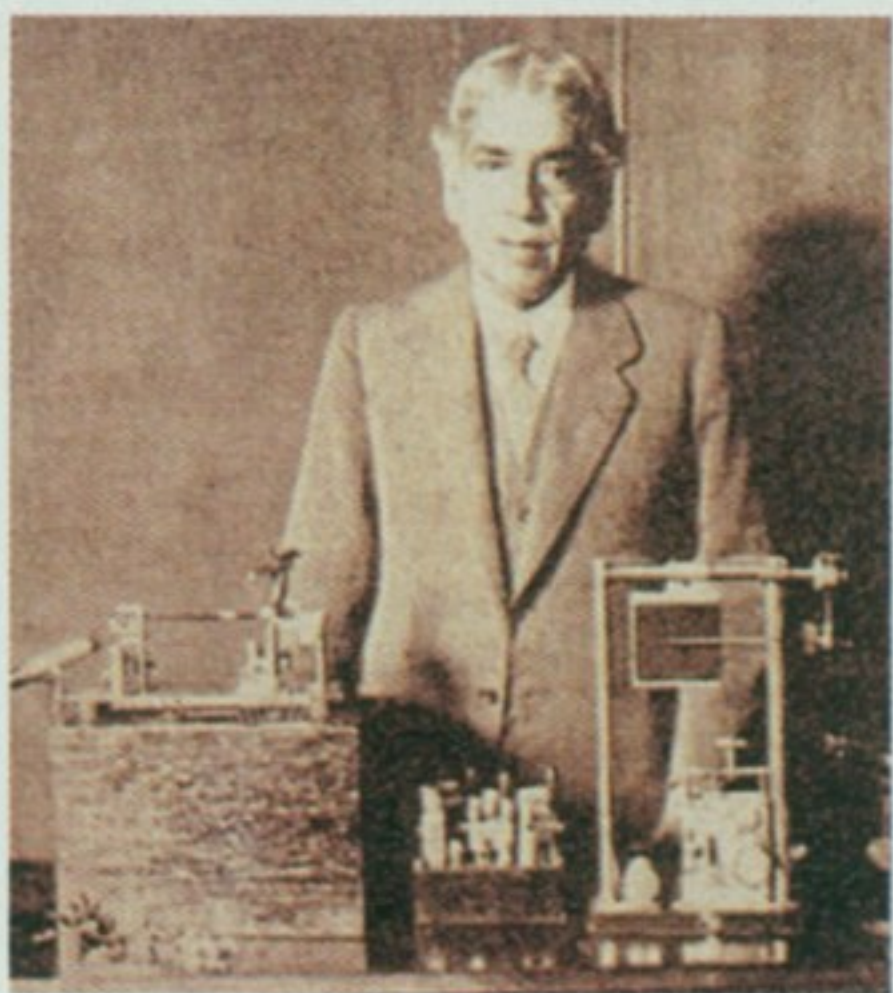

АЛАПАЧА!

препреке под земљом или повијајући се кроз ваздух и воду. Древни баштовани знали су које биљке могу да саде једну поред друге, а које треба да одвајају. Уочавали су непријатељство које би једна од њих исказала стварајући отровне сокове које би кроз корен упућивала другој биљци. Свима је било зачуђујуће и како биљке месождерке осете инсекта на листу и којом брзином га заробе, „сваре и поједу“.

Били су то наговештаји да на „понашање“ биљака можда утиче неки централни орган, неки мозак саздан од другачијих ћелија него што су људске и животињске. Ипак, до правог објашњења научници нису могли да дођу све доскора када је напредна технологија омогућила стручњацима цитологије и микробиологије да и уређајима завире унутар ћелија биљке и проникну у процесе који се ту догађају.

Да би утврдили да ли биљкама управља неки централни орган, научници су прво морали да провере постоји ли

Индијски научник Чандра Бос (1858–1937) био је један од првих природњака који је покушао да својим уређајем, названим „Crescograph“, испита како расту биљке.

ке. У њему су смештени и центри неких чула. А биљке их имају много, кажу стручњаци.

Осетљивост на додир лако је уочити. Чулне длачице распоређене су готово по свим деловима биљке – на стабљизи, листовима, па чак и латицама цветова. Да су оне на листовима најосетљивије, научници су

доказали огледом у коме је испод једног листа мимозе запаљена шибица. Готово истовремено затреперило је и неколико удаљених листова. Електрични сигнали допутовали су до њих брзином од 20 центиметара у секунди, брже него код било које животиње.

Утврђено је да биљке чују све механичке звуке, људски глас и музику, јер ћелијске мембране биљке примају звучне таласе. Доказано је да неки звуци чак поспешују њихов раст и бујање.

Научници кажу да биљке могу и да виде, миришу и међусобно разговарају. Споразумевање међу биљкама веома је развијено и траје непрекидно. Догађа се под земљом, корењем, а преносник података од биљке до биљке је вода. Забележено је треперење коренових длачица у правилним временским размацима које подсећа на мождане неуроне. Биљке, верују научници, обавештавају једна другу о саставу тла, налазиштима воде, минерала.

Раж би могла да се назове једном од највећих причалица међу биљкама. Има око

13 милиона жилица кореновог система које би, кад би се развукле, достигле дужину од готово 600 километара, а уз неких 14 милијарди ситних коренових длачица које израсту из њих, спојиле би Северни и Јужни пол. Мрежа за разговарање коју има раж можда превазилази и Интернет.

Дакле, научници су неуробиолошким испитивањем одгонетнули чудесну способност биљака. Утврдили су да осећају све што се догађа у њиховом организму, јер имају чула и „мозак“. Јесу ли тиме рекли да су биљке мисаона, интелигентна бића?

Микробиолози и цитолози кажу да латинска реч *intelligere* у изворном облику има више значења. У биологији она означава прилагодљивост промењеним условима живота, способност изналажења могућности за опстанак. За биљке има управо то значење. „Мозак“ који имају биљке помаже им да расту, развијају се и опстану ■

С. Делибашић

— педесет један

МОЈ БОЦКО,

ЈЕЖИЦА

Једне ноћи почетком јуна комшијска Пипи лајала је дуго и бесно. Није било друге, деда Ђорђе је морао да устане и утврди разлог. Близу капије, склупчан у лопту и накострешен, укопао се „разлог” комшијске несанице. У дворишту је био јеж!

За прву помоћ деда га је сместио у дубоку канту, ван керушиног до-машаја. Сан је поново могао да се ушуња кроз отворене прозоре.

Сутрадан, по већ устаље-ном обичају, комшија се обрео на вратима с поклоном за нас. Наше свакодневне приче из „природе и живота” добијале су нову димензију – јежић је постао нови становник малог дворишта.

Кад смо га пустили у траву, љутито је фркнуо и убрзо некуд нестао. Одмах је добио порцију млека и, наравно, име. Назвала сам га Боцко. Помно смо осматрали терен: Боцко је био на виду. Пратили смо како њушка и истражује двориште дуж бедема, завирује под сваки грм. А онда изненада нестане. Посудица с млеком била је празна...

Одмах сам почела да смишљам јеловник за Боцка. Знала сам да воли месо, бобице и млеко. Испред празне псеће кућице ставила сам посудике с храном. Нудила сам му поховане шницле (обожава!), па онда шаргарепу (на коју се није освртао), поховане тиквице, сир, понеку јагодицу и малину, режањ сланинице, јаје, семенке сунцокрета, лешнике...

Све би то нестајало изненада и тихо. Али, и ја сам била упорна! Претраживала сам двориште и већ кад сам помислила да се завукао у шупу, полако сам подигла кућицу за пса: под њом је било скровиште обложено травом и сувим иглицама. Право гнездашце у коме је Боцко спокојно спавао на-домак наше куће!

Тада сам почела да освајам његову наклоност. Редовно сам му нудила ђаконије, позивала га по имену, причала и пратила док шета двориштем. Кад бих покушавала да му се приближим, увек сам на длану имала нешто што он воли. Открила сам да спава прекривен травнатим ћебенцем. Излазио је кад му се ћефне. Тај травнати покривач под који се завлачио доводио нас је у сумњу да је у питању скотна јежица. Али, Боцко је тако мали, а и ништа видљиво се није дешавало.

Окупљали смо се на тераси и ја сам редовно подносила извештаје. Боцко, сад већ Божидар-Бока, почео је да ме препознаје по гласу. Кад бих га позвала, он би из траве дигао њушкицу и непогрешиво налазио место где сам га чекала. Прилазио ми је брзо, без страха. Јео је с мог длана. Некад би шапицом свлачио храну доле, гурао ме да му не сметам. А ја сам му причала. Причала и додавала комадиће шницле или сира. Тако смо се обоје ослобађали страха. Ја сам већ слободно мазала његове боце, чешкала га испод браде и по стомаку. У једном тренутку, подигла сам га у крило, али му се то није допало. Фркнуо је на мене па сам га брже-боље спустила. Фркне и накострешу се сваки пут кад направим неки наглији покрет. И главу одмах савија надолу. То ради и кад га преварим – испружим руку и зовем га, а она празна. Онда се љутне и брзо окреће леђа.

И тако, Бока се сасвим одомаћио. Направио је више кућица, има летњиковце, свој тоалет. Ми меркамо безбедну башту да га сместимо трајно, а све се више везујемо за њега. Да је женка, то више нико ни не помишља. Дружимо се скоро ме-сец дана...

Е, ту смо се преварили! Пре неко вече кренем у „редован ноћни обилазак” и игру жмурке с Боком. Код бурета с песком гомилица земље и неко ришка. Помислим: Бока. Приђем ближе и спазим једну лоптицу како се бори с брдом земље. Бечим се, али у лишћу рена чује се неко шушкање, и испод листа се помаља још једна бодљикава лоптица! Фркће чим се померим!

Сутрадан, наша устаљена тројка за дружење налази се у стању највеће приправности. Комшије, наша деца и рођаци, сви су обавештени о великом открићу. Али ту још није крај! Пред подне, ПЕТ бодљикавих лоптица пословало је и ленчарило у врху дворишта! Телефон нам је опет био усијан.

И све креће из почетка. Два најхрабрија „извиђача” стигла су под терасу, и мој Боцко, јежица, упознаје их са мном. Заједно грицкају семенке с мог длана, и некад ме мало угризу за прст. Надам се да ће ме и они прихватити за пријатеља.

Радост је у нашој кући.

Јежићи су добили имена према редоследу доласка у мензу, на вечеру. Први је стигао Атос, па Портос, затим Арамис, онда Љутко, и на крају Плашљивко. Шуњали би се дуж бедема и нагло променом правца покушавали да ме зава-рају. Завлачили би се под кућицу тобоже неочекивано, а онда се појављивали испред, где су их чекале ђаконије. Дозвољавали су ми да их храним и мазим по стомаку док једу, чешкам по глави и боцама, а кад им до-

садим, завлачили би се под кућицу да мало дремну.

Једном сам несмотрено зграбила Љутка протуривши своје прсте између његових ножица, он се измигољио и пао на леђа! Срећом, није било високо, али ми то никад није заборавио. Редовно је покушавао да ме грицне за папучу и знао је толико чврсто да ме држи да сам га подизала увис без муке! Семенке сунцокрета и лешнике, које сам нудила као вечерњу послатицу, увек је јео с најдаље гомилице, шуњао се испод степеница да ме зава-ра, прикрадао се изненада и тихо с друге стране. После сам у „Политикиним” причама из природе прочитала како су јежићи велика злопамтила и мудрице. Осведочила сам се у истинитост те приче.

Ове дивне, паметне и плахе животињице хранила сам и мазала два месеца. Била сам тако срећна с њима. И зачуђена тим нашим дружењем и неком врстом љубави која је, наравно, прво улазила кроз стомак! Укусан залагај учинио је да ме дивља шумска животиња најпре препозна по мирису и гласу (вид им је слаб, али су слух и њух непогрешиви!) и прихвати моју испружену руку.

После два месеца, бебе су порасле толико да их је било тешко разликовати од маме. Ближила се и јесен и ми смо одлучили да их однесемо у природу. Требало је да се навикну на своје природно станиште. Деда Ђорђе и мој муж одабрали су шумарак у близини две баре, где је хране за њих било довољно и сигурно. Једне вечери пред крај августа последњи пут сам спремила њихову вечеру. Било је свега што они воле. Полако сам хватала једног по једног малог пријатеља и стављала у дубоку кутију. На крају, подигла сам и Боцка. Нежно и с бескрајном љубављу спустила сам га међу јежиће.

Опростили смо се од њих пред саму ноћ остављајући тацну с храном у трави. Сутрадан, отишли смо на то место: тацна је била олизана, а они су дремали у неком новом скровишту, далеко од мог погледа... ■

Оливера Крунић

МОЈ

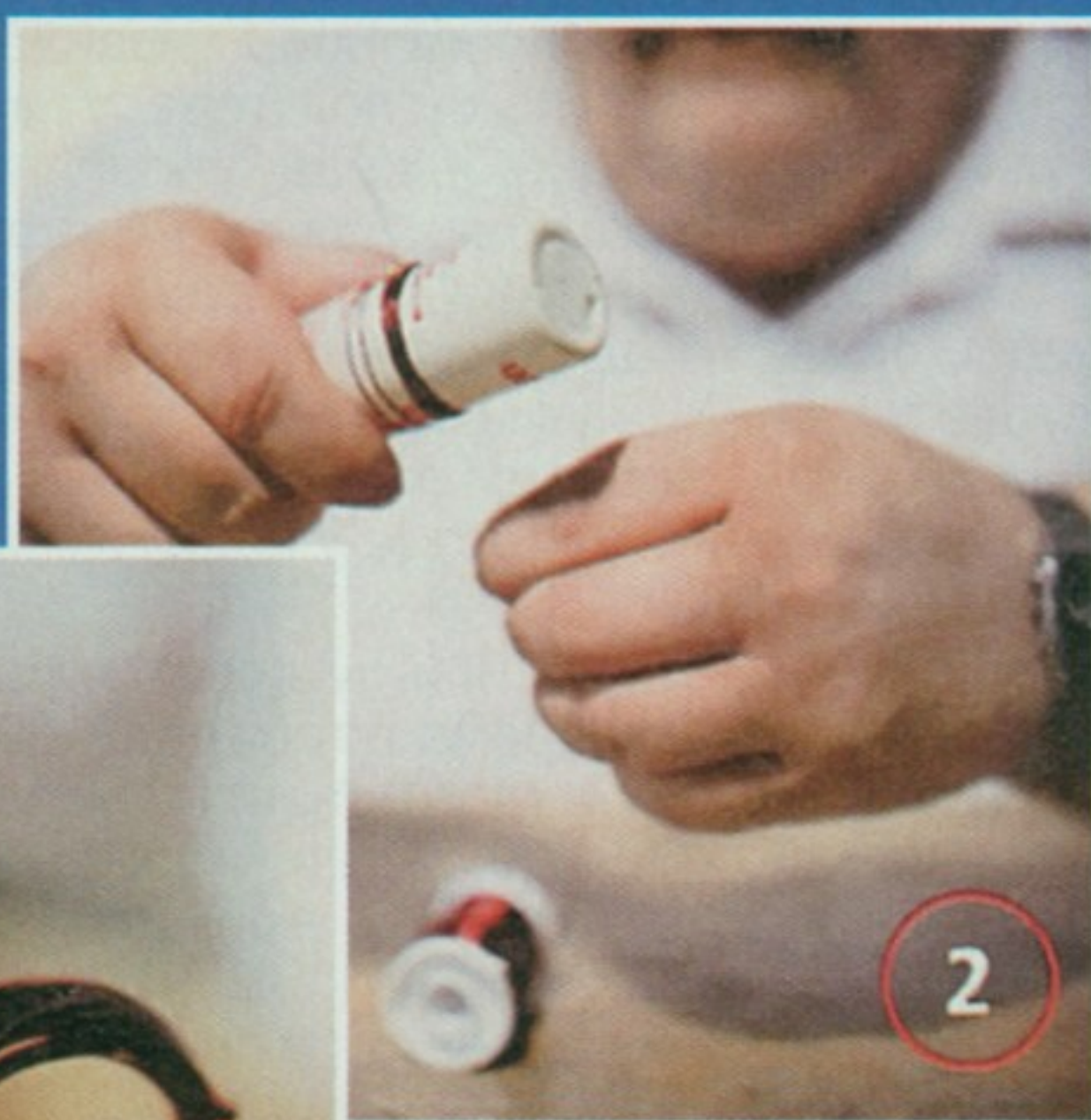
Ако вам је сувише запетљано стручно објашњење како електромотор ствара механичку енергију из струје и магнетизма, направите га сами и откријте како ради

ЕЛЕКТРОМОТОР

За израду електромотора потребно је: батерија од 4,5 волти, око три метра лакиране жице дебљине од 0,4 до 0,8 милиметара, две спајалице и магнет.

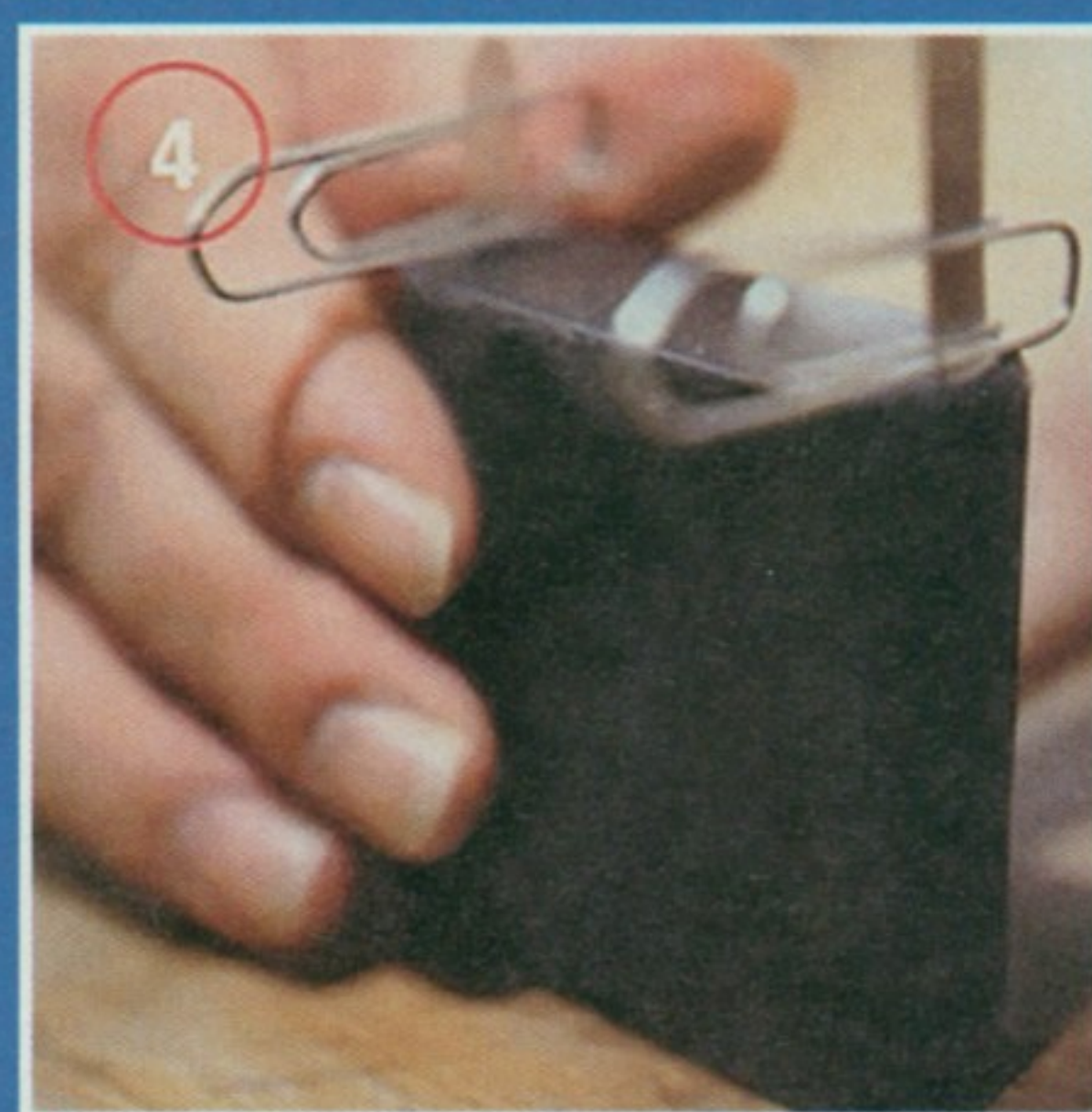
Намотајте жицу на калем пречника три центиметра. Али, уместо калема за намотавање може да послужи и било какав ваљкасти предмет. Прстен од намотане жице, који се назива соленоид, пажљиво скините с калема.

Извуците оба краја жице и са сваког, на дужини од два центиметра, шмиргл-папиром одстраните лак који је изолатор.

Знате ли шта су електромотори и како раде? Стручњаци кажу да су то машине које претварају струју у механичку енергију обртања. Имају широку примену и у индустрији и у домаћинству. Уграђени су у све уређаје код којих постоји било какво обртање, рецимо трамваје, тролејбусе, дизалице, вентилаторе, миксере, усисиваче. Већина електромотора, или електричних мотора, ради на принципу електромагнетне индукције, процеса узајамног дејства механичког кретања електрицитета и магнетизма. Основно правило

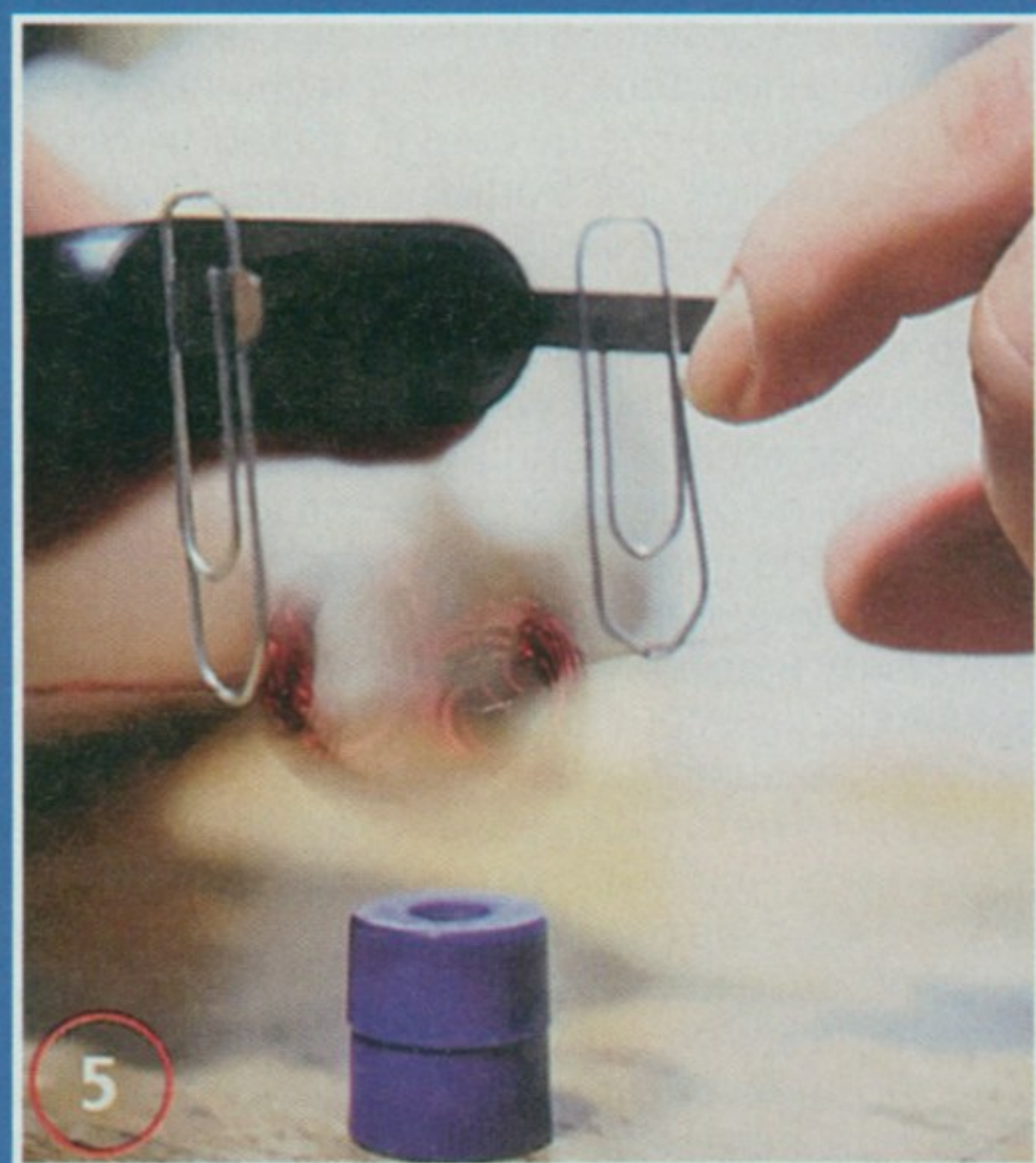

на коме се заснивају ови мотори је механичка сила која делује на проводник кроз који протиче електрична струја и који се налази у магнетном пољу.

Објашњење вам, вероватно, ма како поједностављено, и даље звучи запетљано. Зато је најбоље да сами направите електромотор и откријете како ради ■

С. Д.

На половине батерије ставите спајалице и на њих окачите огољене крајеве жица соленоида.

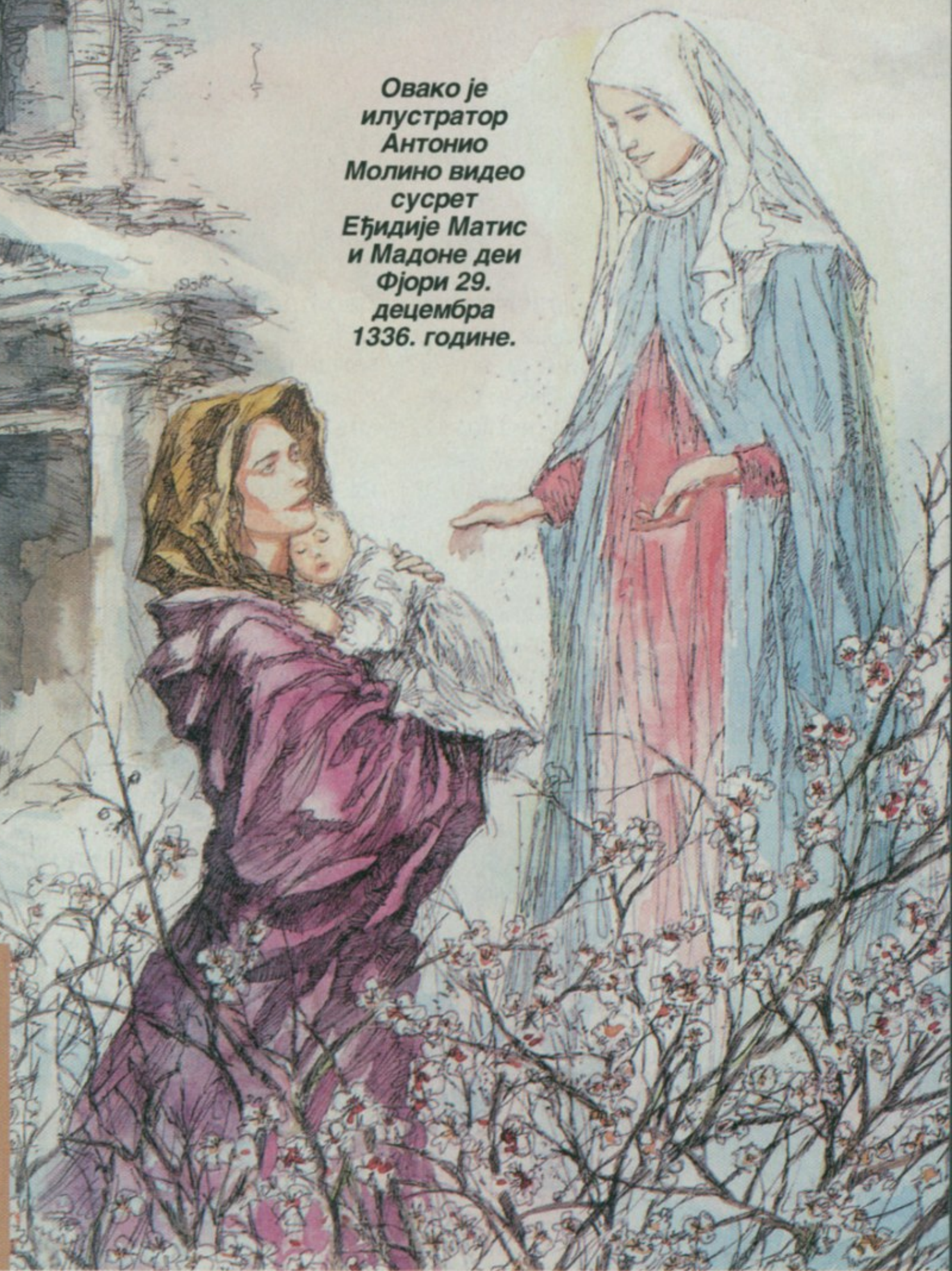
Поставите прстенасти намотај окачен на спајалице изнад магнета. После неколико замаха електромотор ће почети да се обрће.

ПЕТ ТАЈАНСТВЕНИХ ПОЈАВА

Богородица на коју никад не пада прашина, бодљикави жбун који цвета усред зиме, сене у очима Мадоне из Гвадалупе, црни облаци летећих мравца увек на исти дан, трње из кога капље крв... За неке појаве наука још нема спремно објашњење... а догађају се по целом свету

Овако је
илустратор
Антонио
Молино видео
сусрет
Еђидије Матис
и Мадоне деи
Фјори 29.
децембра
1336. године.

КАД ВЕРА ОПОВРГНЕ НАУКУ

ПРОЦВЕТАЛИ ГРМ УСРЕД ЗИМЕ

У месту Бра, у италијанској области Пијемонт, налази се светилиште посвећено Мадони деи Фјори. Баш на том месту 29. децембра 1336. године увече нашла се Еђидија Матис, млада трудна жена. Враћала се кући кад су јој у сусрет наишла два раскалашна војника. Одмах је схватила да им намере нису часне, те је потрчала ка једној малој капели с ликом Богородице, молећи је за помоћ.

Легенда даље каже да се у том тренутку појавила јака светлост и војници су, пре-

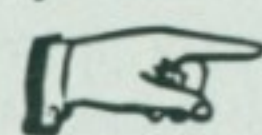
плашени и заслепљени, побегли. Еђидија је на тренутак поред себе видела прелепу жену која се смешила, те је од страха и узбуђења почела да се порађа. Дете је родила баш на месту где јој се указала Мадона. Осврнувши се око себе, приметила је да је околно дивље жбуње пуно трња процветало иако је била зима. Пожурила је до села и о томе обавестила мештане. Сви су дошли да

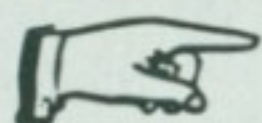
виде жбуње које је процветало кад му време није.

Од тог дана ова необјашњива појава понавља се сваке године 29. децембра: бодљикаво дивље жбуње око светилишта процвета као да је пролеће. Научници су проучавали земљиште и закључили да је потпуно исто као на околним брдашцима. Најновија истраживања показала су да не постоје ни геофизички разлози нити електро-

магнетске струје које би могле да изазову ово необично цветање. Појава се понавља већ 670 година, али нико још не може да је објасни.

Пре неколико година изведен је један необичан оглед: у шуми поред светилишта где је расло дивље жбуње засађена је иста врста жбуна, али из друге области. Кад је стигла зима, процветало је све жбуње осим овог усањеног „странца” ■

ОДСЈАЈИ У ОЧИМА БОГОРОДИЦЕ ИЗ ГВАДАЛУПЕ

Од свих светилишта посвећених Мајци божјој, најпосећеније је оно у Гвадалупи, у Мексику. Сваке године ту се окупи око 12 милиона ходочасника, дво-струко више него у Лурду, у Француској.

Историја овог светилишта почела је децембра 1531. године када се Индијанцу Хуану Дјегу указала Богородица у виду младе, лепе жене. Рекла му је: „Ја сам савршена и увек света дјевица Марија, мајка јединог и правог Бога који је творца живота... Желим да ми се на овом месту подигне храм... Иди до бискупског двора у Мекси-

дао прелепо цвеће: набрао га је, ставио у кецељу (тилма) и, отрчавши до бискупа, ставио га испред њега на земљу. И бискуп и људи који су били с њим видели су како се тада на тилми створила слика младе жене шака спојених у молитви. Бискуп је у цветовима препознао чудесне руже из Кастиље, које никако нису могле да процветају на мексичкој голети.

Задржао је тилму уз коју су се догодила још нека чуда, а потом је у Гвадалупи направио капелу и цркву, што су многи писци тог доба забележили и детаљно описали. Слика којој се одаје

Пред катедралом у Гвадалупи стално има ходочасника из целог света.

Слика Богородице на тилми, дело Мигела Кабрере.

ку, реци бискупу да те шаљем и шта желим.”

Хуан Дјего је отрчао до бискупа, оца Хуана де Зумарага, рођеног у шпанској Кастиљи, али он није поверовао у ову причу. Света дјевица Марија поново се указала Хуану Дјегу и рекла му: „Иди на планину, убери цвеће које тамо нађеш и однеси га бискупу.” Стигавши на голу, камениту планину, Хуан је био изненађен кад је угле-

почаст у светилишту у Гвадалупи је она која је настала на кецељи Хуана Дјега пред бискупом Зумарагом: она приказује девојку од око петнаест година тамне пути и због тога је за Мексиканце Богородица тамнопута. Названа је Наша Госпа из Гвадалупе, што је име и Богородице заштитнице Шпаније.

Кецеља звана тилма постала је предмет изузетног занимања. Реч је о тканини

од агавиних влакана, кактуса који је у Мексику веома распрострањен. Током векова обављена су разна научна истраживања и откривене су особине које се косе с физиком. Тилма је постала велика загонетка.

Прво проучавање спроведено је давне 1666. године. Научници су закључили да платно није било припремљено за сликање – није имало подлогу, па је тако би-

ло немогуће да се обрис направи уљаним бојама или темперама. Иако су влакна од агаве веома груба и лако се распадају, у тренутку проучавања, дакле 135 година касније, кецеља је још била као нова.

Ричард Кун, добитник Нобелове награде за хемију, испитао је неколико влакана из кецеље Хуана Дјега 1936. године. Резултати су показали да на њима нема трагова никаквих боја. Ипак, најзанимљивије откриће везано је за очи жене на кецељи. Загледавши се у неке негативе које је снимио, фотограф Алфонсо Маре Гонзалес приметио је у Богородичином десном оку одраз људске фигуре. Године 1979. истраживач Хозе Асте најтачнијим електронским уређајима до детаља је проучио Мадонине очи и открио присуство не само једног одраза, него читаве сложене сцене: оне која се догађала кад је Хуан Дјего донео руже бискупу, а која је детаљно описана у историјским документима ондашњег времена. Као да је Богородица стварно била тамо и као да су њене очи снимиле читаву сцену, а њена слика, која се у том тренутку утиснула у Индијанчеву одећу, цео догађај сачувала заувек ■

Црна Богородица
је на неки
чудесан начин
увек чиста.

ПРАШИНА НА ЊУ НИКАД НЕ ПАДА

У Италији постоји још једно светилиште познато по чудним појавама: зове се Оропа, а налази се у Бијели, у предивном пределу у подножју Алпа. Познато је и под називом Светилиште црне Богородице, зато што се људи клањају дрвеној скулптури Богородице с малим Христом која је готово црна. Легенда каже да је издељао јеванђе-

листа Лука, а да је до Бијеле донео свети Еузебио, први бискуп Верчелија. Књиге овог светилишта препричавају чудну појаву која траје већ вековима: на лице Богородице и Христа никад не падне ни најмања трунка прашине. Данас је скулптура заштићена стаклом, али и на њему је увек само танак слој прашине. Сваке године 21. новембра светили-

ште слави свој празник и том приликом скулптура се чисти потпуно чистом белом крпом. И сваке године догађа се исто: на телу Богородице и малог Христа има доста прашине, док су оба лица потпуно чиста, као да су неке невидљиве руке управо прешле преко њих неком тајанственом тканином и уклониле сваку трунку нечистоће ■

Светилиште се налази
у пределу подно Алпа.

ДАН КАД КРВАРИ ТРЊЕ

У месту Андрија, у провинцији Бари, као и у Сан Ђовани Бјанку, у провинцији Бергамо, чувају се два велика трна која по легенди потичу из круне од трња која је била на Христовој глави. Већ вековима, сваки пут кад се Велики петак поклопи с двадесет петим мартом, празником Благовести, из ова два трна

појави се крв. Верници овај знак тумаче као подсећање на Спаситеља. Јер, Велики петак је празник, дан Христовог страдања и смрти, а двадесет петог марта црква слави Благовести, најаву Христовог физичког рођења. Преклапање ова два празника сједињује и два најважнија тренутка везана за живот Исуса Христа: ро-

ђење и смрт. Стога читава појава на вернике делује још тајанственије, чак и кад су људи у то научно упућени. У прошлом веку двадесет пети март је пао на Велики петак само 1910, 1921. и 1932. године. Последње преклапање догодило се 2005, у време великих и нама познатих научних достигнућа. У местима Андрији и у Сан

Ђовани Бјанку сви су с нестрпљењем очекивали неумитни догађај: научне комисије све су пажљиво пратиле, камере су данима и пре, и после и за време догађаја све снимале, а појава се јавила двадесет петог марта, тачна као сат – трње се оросило крвљу. Нико и даље не зна како. Следећи пут ће се поновити 2016. године ■

ЈАТА ЛЕТЕЋИХ МРАВА

У италијанској области Емилија Ромања постоје три светилишта која носе заједничко име Богородице од мравва. Реч је о светилиштима Санта Марија дел Монте у Нибијану, Богородице из Зене поред Болоње и Маријиног рођења у Вету. Сваке године 8. септембра, на дан рођења Богородице, ова све-

тилишта облећу ројеви крилатих мравва. Пристижу из свих праваца и чине облаке који затамњују небо. Кад стигну до светилишта, лете неко време око звоника, а потом падну на земљу и угину, правећи велике црне гомиле.

Реч је о јединственој појави у свету, како по бројности инсеката, тако и по тач-

ном датуму кад долећу. Њоме су се бавили научници с разних универзитета. Установљено је да је реч о врсти мравва *Myrmica Scabrinodis* и да је разлог њиховог масовног окупљања парење, то јест свадбени лет краљица које се сједињују с мужјацима. Међутим, нико не може да објасни зашто крилати мравви већ вековима долећу

баш код ова три светилишта. Јер, многи ројеви мравва потичу из веома удаљених предела средње Европе као што су Баварска, Чешка, Словачка и других, што су осматрањем установили научници с Универзитета у Болоњи. Пут који ови инсекти прећу дуг је стотине километара ■

З. М.

Милутин Гарашанин

Бог прозва Енглеze:
– Шта би ви Енглези хтели?
– Ми би хтели да будемо јаки на мору.
– Будите јаки на мору – рече Бог.
– Нећемо, не дамо, није право! – узавреше опет Срби.

Наљути се Бог и крене да оде.

– Стани, Господе, стани! Ево, смислили смо! – повикаше они с десна. – Дај нам да будемо вредни!

Тек што то рекоше, а они остали Срби сви у глас повикаше:

– Нећемо, нећемо! Шта ће нам то. То није право! Вредан

– Господе Боже наш! Хвала теби који си се и нас сетио и који хоћеш да нам даш што за-тражимо. Али, није лака ствар. Бојимо се много да се не преваримо. У нас, као што знаш, седам „кућа једну козу музе”; лети се хранимо „ко-привама” а зими туцамо „церову кору”, па једемо. Хтели би сад, кад се ово овако лепо дели, да изаберемо нешто ваљано, нешто што се нико није сетио. Али ево муке, што ми прво не знамо ни шта хоћемо; а друго, не можемо овако преко

НЕШТО О СРПСКОМ НАЦИОНАЛНОМ КАРАКТЕРУ

Кажу да је некада – у оно старо време када је Бог већ био створио људе и поделио их на народе онако како ће најбоље један другом очи поводити – једног дана пренуо из сна од велике вреве што се међу народима беше подигла на земљи.

Трљајући очи упита Бог:

– Шта ли им је тамо доле?

– Завадили се међу собом – одговорише анђели који часом беху слетели међу људе да виде шта хоћеду.

– А око чега су се то тако по-завађали? – упитаће Бог.

– Не знају ни сами. Једни хоће да су славни, други да су богати, трећи да су силни. Па после има их који хоћеју да су мудри, да су велики ... и шта им којешта још на памет не пада.

– А шта раде Срби? Да ли они штогод траже?

– Они, ако хоћемо право да говоримо, не траже ништа; али чим ко проговори, они сви у глас вичу: „Нећемо, не дамо, није право.”

– Идите доле и кажите им нека ућуте; сад ћу ја сићи да их наравнам – рече Бог.

И сиће Бог међу људе и рече им:

– Приступите ближе ви Французи и кажите шта би хтели да будете?

И Французи, као један човек, повикаше у глас:

– Ми хоћемо да смо јунаци!

– Е па нек вам буде – рече Бог.

Тек што Бог рече, подиже се страшна врева, тамо сасвим иза осталих:

– Нећемо, не дамо, није право! То беху Срби.

– Та, ћутите, не било вас – рече Бог. – Доћи ће ред и на вас, па затражите шта хоћете и даћу вам.

Ућуташе Срби и припалише луле чекајући шта ће даље бити.

педесет осам

Наљути се опет Бог и по анђелима поручи Србима да ће, ако не ућуте, чудо од њих направити.

Ућуташе Срби, одмахнуше главом и метнуше луле у зубе.

Зовну Бог Русе и даде им што затражише; па зовну Немце, па Турке, па Талијане и све тако редом: и свакоме даде што од њега захтеваше.

– Одите сад ‘амо и ви Срби! Кажите шта би хтели да будете?

Прићоше Срби; повадеше луле из зуба, истресоше их о длан и задедоше за појас.

Поћута мало Бог, па онда упита:

– Што сте сад занемели, што не говорите?

– Е, па, стани мало! Падне човек са крушке па се поразмисли. Није баш тако ни лако! – одговорише Срби.

– Ама, имам ја и друга посла, него говори-

човек мора да ради, а то је мука и белај. Да је то било добро, узели би они пре нас. Не, нећемо то; него дај нам да будемо сложни – рекоше они с лева.

– Нећемо, нећемо! Каква слога! Шта ћемо с њом? Од ње нећемо бити ни сити, ни напиту – повикаше у глас они други.

Сад приступише они Срби из средине и рекоше:

– Дај нам, Боже, да будемо поштени.

– Нећемо, нећемо! – загрмеше и они с десна и они с лева, и Бог се уистину наљути и поће на небеса.

Кад Срби видеше да ће остати без ичега, узбунеше се и опет повикаше у глас:

– Стани, Господе, стани! Ево, смислили смо, чуј нас!

И добри Бог стаде и обрте се Србима.

Изађе један из гомиле, скиде капу, пољуби Бога у руку и смерно се поклони.

те брже – рече Бог сурово.

Погледаше Срби у Бога, па онда један у другог. Ћуте Срби, а ћути и Бог.

– Та, говорите, људи, што сте се смркли? Проговорите већ једном – повика Бог.

Одломак из књиге „Доколица” (1892)

Илустровао Бранислав Мојсиловић

КО ТО ТАМО ПРИЧА?

Бебе разумеју много више него што ми мислимо. Разликују матерњи језик од страног и то само на основу гримаса лица, показало је истраживање Групе за когнитивну неуронауку на Универзитету у Барселони и Универзитету у Британској Колумбији.

Бебама старим четири, шест и осам месеци показивани су неми видео-снимци спикера који препричавају „Малог принца“, прво на енглеском а потом на француском језику. Истраживачи су поредили колико је времена сваки снимак држао бебину пажњу. Резултати су показали да су бебе млађе од шест месеци обраћале више пажње кад је пуштан снимак на другом језику него на њиховом. То доводи до закључка да су бебе препознавале разлику у језику искључиво на основу покрета лица и усана.

„Познато нам је да бебе разликују језике на основу звучних промена“, каже истраживач Витни Вејкум. „Али, ово је прво истраживање које је показало да су млађе бебе у стању да разликују језике и на основу визуелних података.“ Истраживање је показало да се ова способност губи кад беба напуни осам месеци, изузев ако не расте у двојезичном окружењу. „Кад напуне осам месеци, само бебе које слушају више од једног језика у стању су да очувају ову способност“, каже Вејкумова ■

ОКРЕНИ НА ВЕСЕЉЕ

Можда ћемо једног дана моћи да подешавамо расположење обртањем точкића. Најновији начин лечења депресије, симулација плућножелудачног нерва, заснива се на малом кружном уређају који служи као својеврсни пејсмејкер за мозак.

Смештен испод коже на левој страни груди, уметак шаље мале електричне ударе вратном делу плућножелудачног нерва. Они подстичу мождане центре за серотонин и друге области за поремећаје расположења. Технологија показује да је електронским уређајем могуће „причати“ с мозгом. Питање је само како ће моћи да се искористи ■

ВИШЕ ОД ТУШИРАЊА

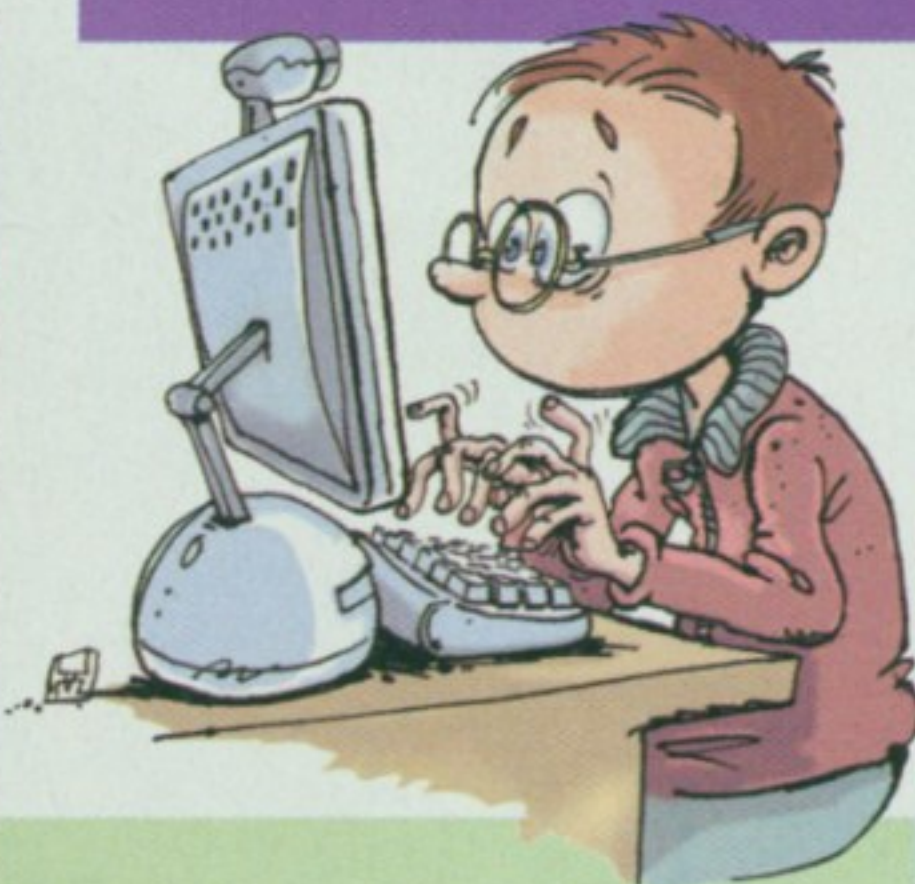
Да би туширање под млазевима топле воде било више од одржавања личне хигијене, побринули су се стручњаци немачке куће „Теусо“. Изумели су чудесну туш-кабину која пружа потпуно окрепљење.

Ваљкастог облика, израђена од отпорног стакла пречника 80 центиметара, ова туш-кабина, названа „Evolution“, уједно је и масажер и сауна. Треба само ући у кабину и препустити се њеним моћима. Јер, руковање је једноставно.

Подешавањем јачине и смера млазева воде може се уживати у пријатној масажи. Притиском на дугме кабина се за трен ока претвара у сауну испуњену мирисном паром, јер у кабини постоји генератор за пару и део за уливање течних мириса.

Иако има више могућности, за постављање туш-кабине „Evolutin“ нису потребни посебни прикључци ■

Шездесет

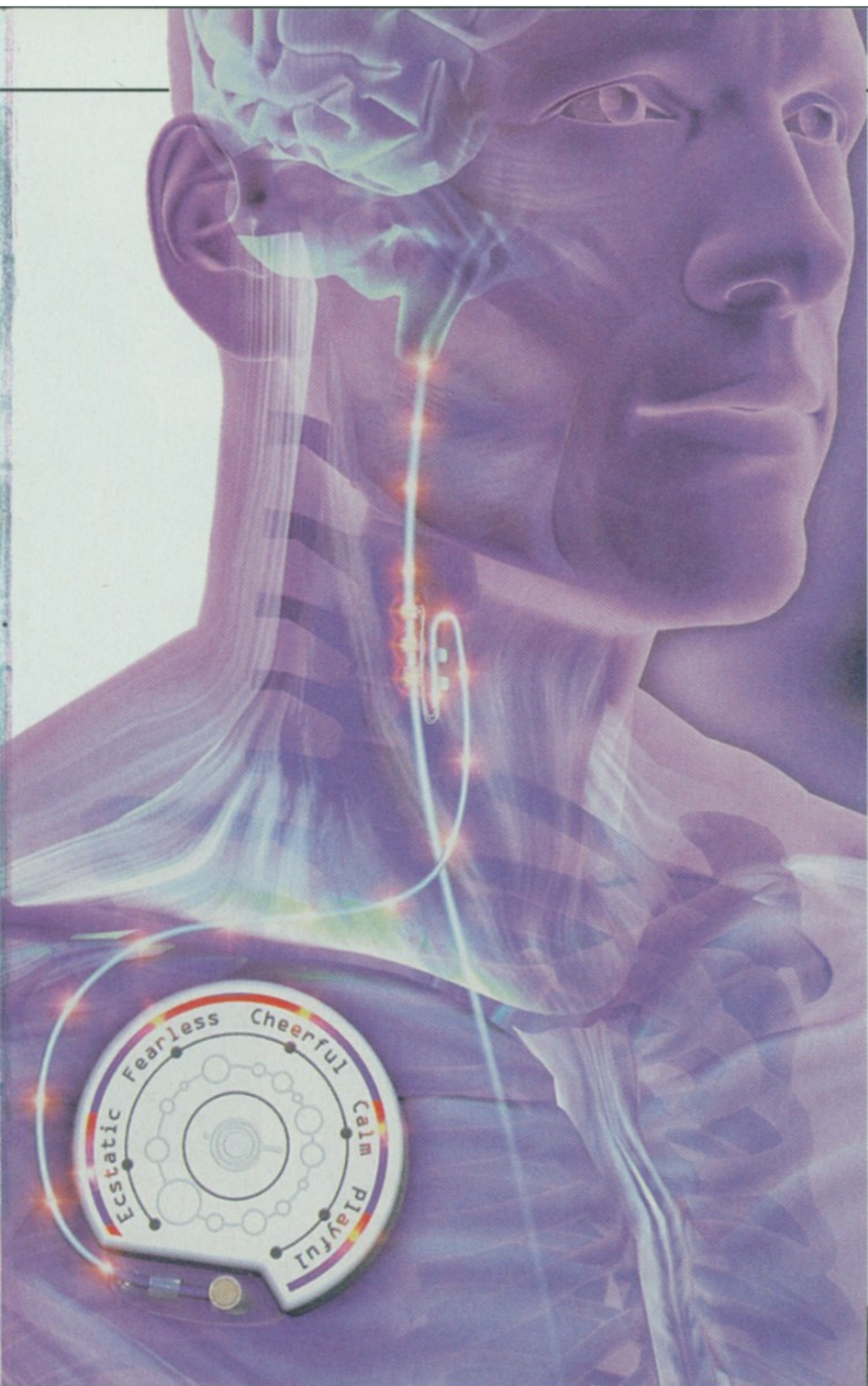

ГРУПЊАК

Овај трио жаба у загрљају није последица велике привржености као што би се можда на први поглед закључило. У ствари, два мужјака боре се око женке (несрећница лежи притешњена на дну). Мужјака жабе крастаче *Bufo bufo*, која је раширена у већем делу Европе, има више него женки. Кад дође време парења, супарништво је врло изражено. Мужјак који се налази у средини раздраженим крекетом упозорио је супарника да му се скине с грбаче непосредно након што је француски фотограф Жан-Клод Тесије начинио ову слику. Припадници ове врсте жаба иначе живе врло усамљеничким животом. Срећу се и долазе у додир само кад треба да се паре. Полну зрелост достижу у четвртој години ■

ПОДЖИТНИ
ЗАБАВНИК

2. 11. 2007.

БЕСТЕЖИНСКИ ХОКИНГ

Стивен Хокинг каже да је спреман за лет у свемир након што је испробао боравак у бестежинском стању. Чувени физичар недавно је учествовао у такозваном параболичком лету прерађеним „боингом 727“. Авион се попе на висину од 7300 метара и стрмо се успиње до врха замишљеног лука одакле се стрмоглави надолe. Маневар омогућава путницима да искусе боравак у бестежинском стању у дужини од 25 секунди. Цео подухват понавља се осам пута током лета.

Стивен Хокинг намерава да путује до нижег слоја Земљине орбите 2009. године „Вирџин галактиком“ Ричарда Бренсона. Параболички лет кошта 3500 долара, али је Хокинг у било омогућено да ово искуство доживи бесплатно. Све време лета о научнику се бринуло медицинско особље ■

ПЛАСИДО ЗА КРАЉЕВСКИ КЛУБ

Већ дуги низ година навијач сам шпанског фудбалског клуба „Реал“. Прикупила сам готово све податке о овом клубу, али још никако нисам успела да сазнам да ли „Реал“ има своју званичну химну. Волела бих да ми напишете нешто о томе, па можда чак и текст химне ако је нађете.

СУЗАНА
Приједор

Као и многи други клубови широм света и мадридски „Реал“ има своју званичну химну. У ствари, будући да је „Реал“ без икакве конкуренције најуспешнији и најбогатији фудбалски клуб у историји фудбала и да су за њега везане разне занимљивости, овај шпански фудбалски великан има две химне! Прву је, својевремено, у ресторану „Зелена жаба“ компоновао и отпевао Хосе де Агилар, док су речи, на полеђини једне салвете, написали Маријано Гарсија, његова супруга Мерседес, Антонио Санчес и Луис Киснерос. Друга је настала поводом стогодишњице „Реала“ (2002. године) и често се назива и почасном. Њен аутор је познати диригент Хосе Кано, а отпевао је још познатији музичар – славни тенор Пласидо Доминго ■

Стара химна

*De las glorias deportivas
que campeon por España
va el Madrid con su bandera
limpia y blanca que no
empaña*

*„Club castizo y generoso
todo nervio y corazón
veteranos y noveles
veteranos y noveles
miran siempre tus laureles
con respeto y emoción*

*! ¡Hala Madrid!, ¡Hala Madrid
Noble y bélico adalid
caballero del honor
! ¡Hala Madrid!, ¡Hala Madrid
A triunfar en buena lid
defendiendo tu color*

*! ¡Hala Madrid!, Hala
Madrid!, Hala Madrid
Enemigo en la contienda
cuando pierde da la mano
sin envidias ni rencores
como bueno y fiel hermano*

*„Los domingos por la tarde
caminando a Chamartín
las mocitas madrileñas
las mocitas madrileñas*

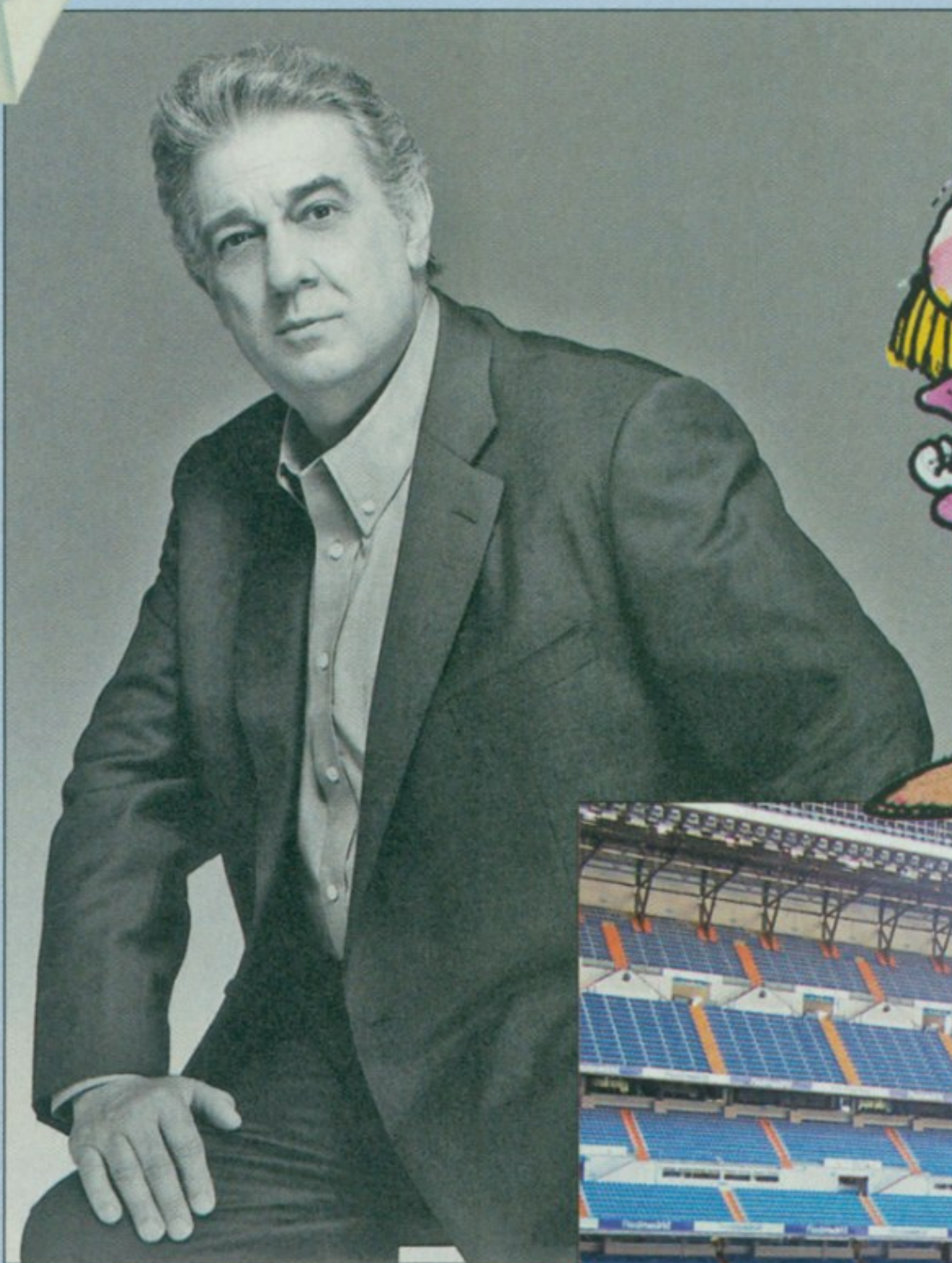
*van alegres y risueñas
porque hoy juega su Madrid*

*! ¡Hala Madrid!, ¡Hala Madrid
Noble y bélico adalid
caballero del honor
! ¡Hala Madrid!, ¡Hala Madrid
A triunfar en buena lid
defendiendo tu color
! ¡Hala Madrid!, ¡Hala
Madrid!, ¡Hala Madrid*

Нова химна

*!Hala Madrid
!Hala Madrid
Campo de estrellas
Donde crecí
!Hala Madrid
Juegas en verso
Que sepa el universo
Cómo juega en Madrid
Sale el Madrid a luchar
Sale el Madrid a ganar
!Hala Madrid
!Hala Madrid*

Дредове је у блиској прошлости прославио Боб Марли (1945–1981), композитор, певач и гитариста реге музике. Одушевљени музиком и растафаријанском филозофијом овог славног Јамајчанина, многи су пожелели да и изгледом подсећају на њега.

Уколико се коса не чешља дуже време, дредови ће се сами створити. Међутим, није препоручљиво да ове препознатљиве локне настану на тај начин. Особе које имају веома уковрћану косу знатно ће лакше направити фризуру „а ла Боб Марли“, што не значи да то не може да постигне и свако ко, подразумева се, има дужу косу (и није ћелав). Само да знаш, Саро, мораш да се наоружаш стрпљењем да би брату из корена променила фризуру. Ево једног од начина: пажљиво му подели косу на праменове и

ДОВЕДИ ДРЕД У РЕД!

Одај ми тајну како брату да направим дредове. У

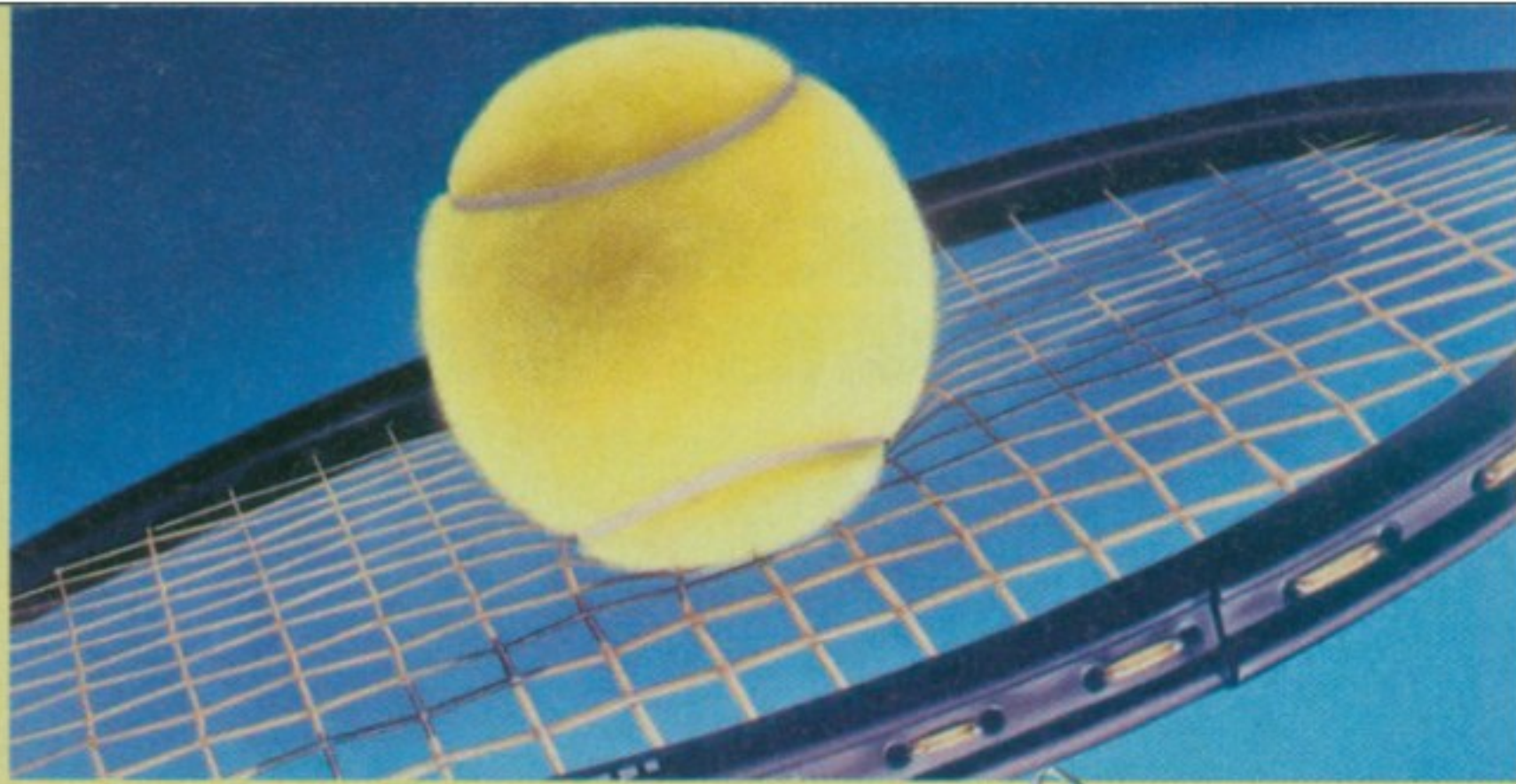
чему је фора код ових чудних плетеница и да ли је могуће да су Бобу Марлију расле природно?

САРА ВЛАЈИЋ
Панчево

Чудне локне које неком више изгледају као ућобана коса, познате су од прадавних времена, вероватно још од пећинских људи.

Оваква фризура може да се види на неким споменицима из старог Египта, помиње се у Ведама, староиндијским текстовима (верује се да је најстарији настао у 11. веку пре наше ере), такође се помиње у грчком, германском, индијанском предању.

сваки појединачно вежи гумицом. Тапирање косе започни од стражњег дела главе, прамен по прамен. Најбоље је да користиш густ, по могућности метални чешаљ. Тапирај косу од корена према крајевима и то што више. Чим завршиш поступак, сваки дред добро натрљај посебним воском за косу (најбољи је на бази меда). Препоручљиво је да тек направљену локну поново вежеш гумицом, јер је неопходно неколико недеља док се дредови добро не учврсте и коса не навикне да остане замршена. Наравно, има још начина за прављење дредова – густ мини вал (код фризера), праменови који се добро намажу уљем или воском и коса се уврће док се не створи дред... Како год да се направе, један савет: уколико твој брат постане поносни власник дредова, нек косу обавезно пере бар једном недељно. Није тачно да таква фризура не подлеже истој нези као и свака друга ■

ТЕНИС ЗА ГРОШ

Сви смо навијали за Новака Ђоковића. Наравно, и ја. Занима ме зашто је бодовање у тенису 15 – 30 – 40 и ко је то смислио.

ДУШАН МЛАДЕНОВИЋ
Прокупље

Тенис (енглески – lawn tennis) спортска је игра у којој играчи наизменично ударају рекетом малу лопту пребацујући је преко мреже у противничко поље ограничено цртама. Играчи се боре појединачно (single), у паровима (double) и мешовитим паровима (mixed double). Меч се завршава кад играч или пар добије два од три или три од пет сетова (у зависности од турнира). Тенис се играо од давнина, мада не у данашњем облику. Претече тениске игре потичу из 14. века. То су биле игре pallone у Италији и longue paume у Француској. Дворани у замковима Француске преко разапетог конопца пребацивали су лопту направљену од коже и напуњену сламом или власима косе. Играчи би је ударили раширеним дланом док се напослетку не би распала. То је заправо означавало крај игре. Играло се у дугим ходницима или посебним дворанама, али је игра полако прелазила и на улице – међу народ. У 15. веку појавили су се први примитивни рекети (од арапске речи *рахат*, што значи длан). Биле су то некакве дрвене лопатице с кратком дршком које су омогућавале оштрију игру. Временом, лопатице су мењале облик, а заједно с њима мењала се и игра. Почетком 17. века конопцац је заменила мрежа, а дрвену плочу рекета прве жице начињене од црева разапетих између дрвених оквира. И тада се играло највише у дворанама, ходницима, али и двориштима.

Будући све омиљенија, игра је почела да излази из затворених просторија на отворена поља, тачније – на ливаде. У то доба настало је и прво бројање поена које има везе с данашњим начином бројања. Иако има неколико верзија како је дошло до начина бројања, највероватнија је ова: гледаоци су се кладили у 15 суа (француски ковани новчић) за сваку промашену лопту. Новац су убацивали у чинију која се налазила поред мреже. При том су за време игре узвикивали: „Петнаест!“ после првог промашаја, „Тридесет!“ после другог, „Четрдесет пет!“ после трећег и „Шездесет!“ после четвртог. Тад би добитник купио новац и игра је могла поново да почне. Ускоро је шездесет замењен речју игра (game) односно – гем. Енглези су, дакле, преузели тај начин бројања грешака (поена). Због једноставности, узвик „четрдесет пет“ претворили су у четрдесет, па је бројање грешака, односно поена и до данас остало: петнаест, тридесет, четрдесет – гем! У време кад су у Француској почели да броје поене, појавио се још један обичај везан за нову игру: играч који би први ударао (сервирао) упозоравао је на то противника повиком „tenez“ – држи, на француском (од глагола tenir, држати). Та реч тада се писала tenes. Енглези су тај узвик преузели заједно с бројањем поена, али су га изговарали – тенис! Сматрали су то особеним узвиком за игру, па је и сама игра по том узвику добила име ■

**NOVI BROJ NAJTIRAŽNIJEG I NAJSTARIJEG
DOMAĆEG KOMPJUTERSKOG ČASOPISA**

ДИНАСТИЈА КОЈА ЈЕ ЗАВРШИЛА КИНЕСКИ ЗИД

Волео бих
нешто више да
сазнам о
кинеској
династији
Минг.

ЛАЗА
Пожега

Династија Минг владала је Кином скоро три века – од 1368. до 1644. године. Њени најпознатији владари били су Хунг Бу (1368–1398) и Јунг Ло (1402–1424). Због заштите од упада разних народа из унутрашњости Азије, за време те династије изграђен је Кинески зид.

Поред колонизације, у време њихове владавине развила се знатна трговинска делатност Кинеза на индијском простору. Исто тако, под том династијом (нарочито у

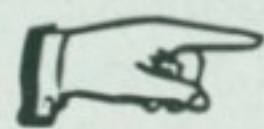
ОВЕНЧАН ЛОВОРОМ

Молим вас да ми објасните
шта тачно значи и ког
порекала је реч лауреат.

СРЂАН
Алибунар

но овенчавани лаворовим венцем (poeta laureatus). Овенчавало се врло свечано, у име владара, римског папе, универзитета... Међу најпознатије лауреате убрајају се италијански песници Франческо Петрарка и Торквато Тасо (на слици лево) који је овенчан после смрти. Обичај песничког лауреата у Енглеској одржао се до данас. На тамошњим универзитетима појединци се овенчавају лавором у знак додељивања одређеног академског звања или одавања неке друге почasti.

Реч лауреат је латинског порекла и буквално значи лавором овенчан (крунисан). Од средњег века па надаље, истакнути песници су, по узору на антику, бивали симболич-

У ширем смислу, данас се лауреатима најчешће називају добитници разних националних или интернационалних признања (на пример Пулицерове или Нобелове награде) ■

16. веку) почео је да се шири европски утицај у Кини.

Гробови владара династије Минг налазе се код Нанкинга и Пекинга. Године 1957. истражен је гроб једног од владара те династије – Ван Лија (1573–1619). У њему су нађени богати гробни прилози, а међу њима и четири златне владарске круне ■

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. КОМШИЈА И ПАРЦЕЛА

Ако се x повећа за 10 одсто, а y смањи за 10 одсто, површина парцеле биће $P = (1,1x) \times (0,9y) = 0,99xy$. Значи, ваша парцела би се смањила за 1 одсто ■

2. РАСТОЈАЊЕ

После 6 сати вожње они су укупно прешли $105 \times 6 = 630$ km, што значи да су се за то време срели и мимоишли, па су удаљени једно од другог $630 - 595 = 35$ km ■

3. ГРУПА СТУДЕНАТА

Нека је у групи било x студената, онда је сваки послао по $(x - 1)$ писмо, што значи укупно $x(x - 1) = 420$, односно на скупу је био 21 студент ■

4. КРУШКЕ И ЈАБУКЕ

Цена 1 kg крушака је 40 динара, а јабука 25 динара ■

5. БРОЈ РУКОВАЊА

Збир бројева руковања свих људи мора бити паран, јер свако руковање увећава укупан збир за 2 (увек се двоје рукују, један с другим). Збир непарног броја непарних руковања такође је непаран број. Због тога број људи који су се непаран број пута руковали не може бити непаран ■

6. УБАЦИТЕ СИМБОЛЕ!

$8 - 7 + 65 + 43 - 21 = 88$, може и овако: $87 + 6 + 5 - 4 - 3 - 2 - 1 = 88$. Покушајте наћи бар још неколико решења ■

7. ТАКМИЧЕЊЕ

Како је $A + B + C = 285$ и $B + C + D = 282$, одатле закључујемо да је $A = D + 3$ (почетна слова имена су број освојених бодова). Како је A освојио највише бодова, а E трећи резултат, није тешко закључити да A не може имати 98 бодова (онда би B или C имали мање од 91). Такође, A не може имати 99 бодова, јер би у том случају D и E имали исти резултат. Према томе, A је освојио 100 бодова, а D 97 ■

8. ЦРНИ ПАС И БЕЛА МАЧКА

Мачка прелази 6 m/s ■

9. ПУТНИЧКИ И ТЕРЕТНИ ВОЗ

Дужина путничког воза је 90 метара, а теретног 210 метара. Путнички воз пређе 15 m/s, а теретни 10 m/s. У тренутку сусрета оба воза заједно су дугачка 300 метара. Зато ће мимоилажење трајати $300 : 25 = 12$ секунди ■

10. МЕЂУНАРОДНИ СКУП

Од присутних гостију, 90 не говори ниједан од поменутих језика ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Њир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952). - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Њирлично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

УКРШТЕНИЦА

Еполета, соколар, тлака, тт, Естонац, театар, и, извити, н, „Карташи“, Анти, кок ■

АНАГРАМ

Неандерталац

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Бабић, Андре, Игор Колаков, Сики, бала, а, тис, алтови, ремени, гира, именица, ђат, качити се, ко ■

ФОТО-РЕБУС

Врата народа (врат, Ана, рода) ■

ГЕОГРАФСКА УКРШТЕНИЦА

Торонто, опанчар, Рот, По, Канада, отирати, Сиким, с, ТС, обрт, АЕК, око ■

ПОМИЦАЉКА

Божур, агава ■

ПОГАЂАЉКА

Пантер

С. Б.

ХИПОТЕЗЕ БЕЗ (МЕЋУСОБНЕ) ВЕЗЕ

Желео бих да сазнам
шта је Кант-Лапласова
хипотеза.

ВЕЛИМИР
Барајево

Кант-Лапласова хипотеза (претпоставка) често је погрешно употребљаван заједнички назив за две теорије о постанку Сунчевог система које немају готово никаквих додирних тачака.

Хипотеза коју је поставио познати немачки филозоф Имануел Кант (1724–1804) полази од једне хаотичне маглине чији се поједини делови, по законима међусобног привлачења, крећу у свим могућим правцима. Они се при том сударају, спајају и праве веће масе.

Насупрот овој теорији, претпоставка коју је установио француски математичар и физичар Пјер-Симон Лаплас (1749–1827) узима као почетак Сунчевог система ротирајуће Сунце. По тој теорији (на коју се обично мисли кад се говори о Кант-Лапласовој хипотези) од Сунца се, због ротације, откидају мањи или већи прстенови који и даље ротирају око њега као централна тела. Од тих прстенова временом су постале планете.

Модерне теорије настанка Сунчевог система задржале су неке делове ових двеју хипотеза ■

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ 2908

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић

Заменик генералног

директора Вернер Херић

Директор Зоран Мошорински

Главни и одговорни

уредник Зефирино Граси

Издаје

ПОЛИТИКА Магазини ДОО

Штампа

ПОЛИТИКА АД

Графички уредник

Горан Војиновић

Редакција

Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција

Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тилев

Секретаријат

Зорица Филиповић

Редакција

„ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. фах 124

Телефони

секретаријат 330-1452; 330-1456

техничка редакција

330-1454

центра

3373-111

претплата

330-1617

Оласни сектор

Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.

6 месеци 2.317,00 дин.

Текући рачун код Комерцијалне банке

АД Београд: 205-97096-91

Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK

АД Београд је: 265-1100310005857-35

Претплату слати уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност

осталих валута. Полугодишња/авионом: I група –

Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка:

126 EUR. III група – Америка – Аустралија:

132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)

за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM

MAIN DE: DEUTDEFF

Korisnička banka: 100 9363029 0000

RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd

SWIFT CODE: RZBSRBSG

Korisnik: RS35265100000002543779

POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main,

Germany SWIFT CODE: DRESDEFF

Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA

AD, Beograd, Sv. Save 14

Serbia

SWIFT - BIC: KOBRBSBGXXX

Korisnik: RS35205002000984500033

POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd

Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines

– 11000 Београд,

Булевар деспота Стефана 24/1,

Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu

Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

Званично
испитивање
тиража
(одитовање)
врши

Насловна страна

Добросав Боб Живковић

ЧУДЕСНИ СВЕТ

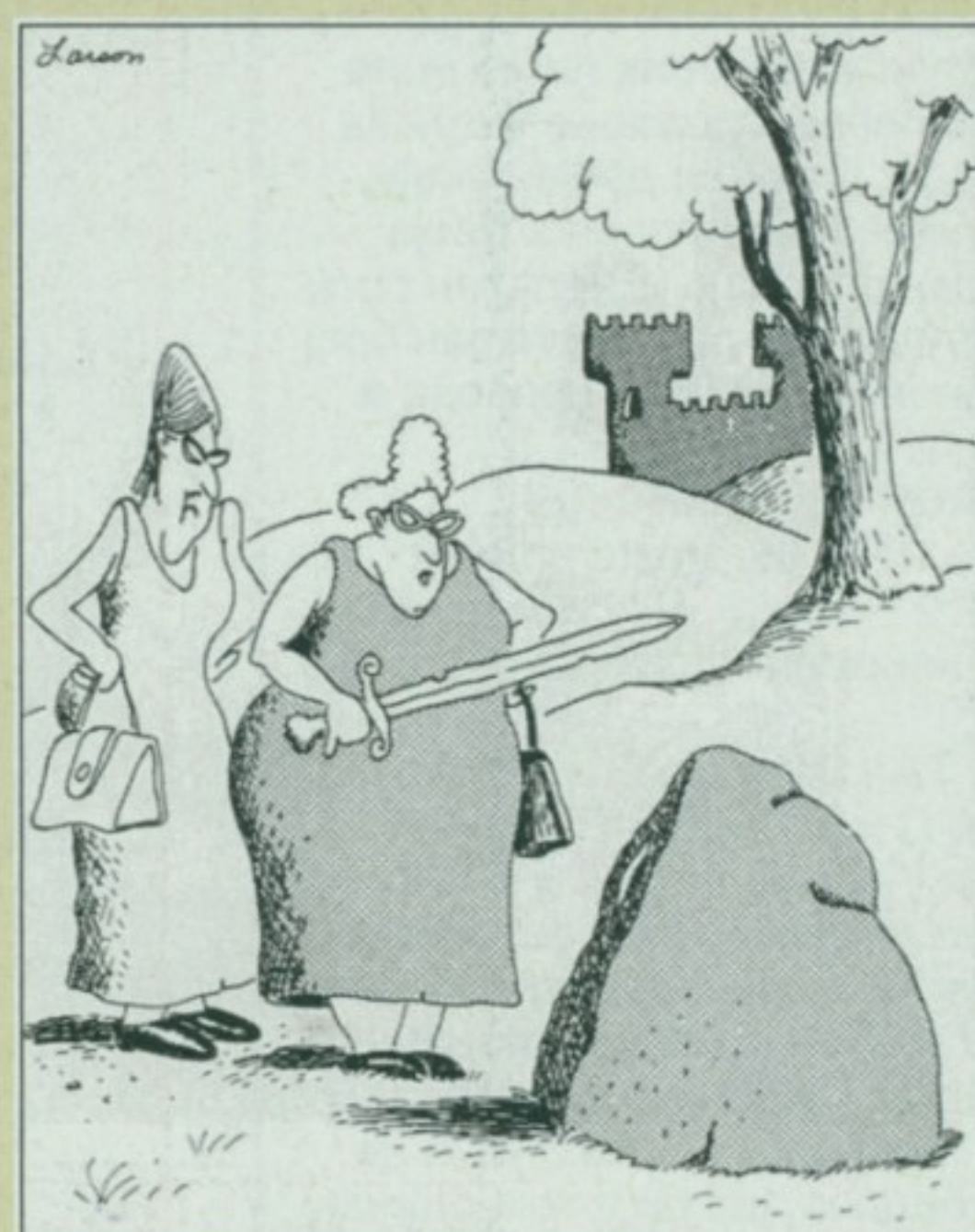
ТЕРИЈА ЛАРСОНА

ЕТО, МИ СЕ
ВРАТИЛИ!

ДРАГИ ХЕНРИ, ГДЕ СИ ДОСАД?
ЧЕКАЛИ СМО ТЕ
И ЧЕКАЛИ, А ОНДА СМО,
ИПАК, ОДЛУЧИЛИ...

ВРАТИ ГА,
БАРБАРА!
ВИДИШ ДА
С ТОМ
СТАРУДИЈОМ
НЕ БИ
МОГЛА НИ
ПАРАДАЈЗ
ДА
ИСЕЧЕШ!

СЛУШАЈ, ОВА ЗАБАВА ЈЕ ПОТПУНО
СМАРАЊЕ, АЛИ КАСНИЈЕ ВОРЕН, ФЛОЈД
И ЈА ИДЕМО НА ФАРМУ БРАУНОВИХ
ДА ПОКОЉЕМО МАЛО ЖИВИНЕ!

ЈОШ САМО
МАЛО, МОМЦИ,
И ОСЕТИЋЕМО
ПРВЕ КАПИ
КИШЕ НА ЛИЦУ!

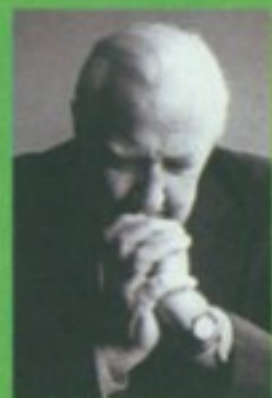
РЕКЛИ

Су о ФУДБАЛУ

Бити политичар,
то је као да си
фудбалски тренер.
Мораш да будеш
веома лукав
да би схватио игру
и толико глуп
да мислиш
да је најважнија
ствар на свету.

Јуџин Макарти
амерички политичар
(1916–2005)

Италијани губе
фудбалске утакмице
као да је реч о ратовима,
а ратове губе
као да су обичне
фудбалске утакмице.

Винстон Черчил
британски политичар
(1874–1965)

Пет дана
приони на рад,
како Библија каже.
Седми припада господу.
Шести је за фудбал.

Ентони Барџес
британски писац, песник
пијаниста и књижевни критичар
(1917–1997)

Док друге
земље имају своју
историју,
Уругвај има фудбал.

Ондино Вијера
уругвајски фудбалер
и тренер
(1901)

Постао
сам
рок
звезда
јер нисам
могао
да будем
фудбалска
звезда.

Род Стјуарт
шкотски рок музичар
(рођен 1945)

Од свих
спорта
највише волим
фудбал,
јер у фудбалу
дајеш голове,
а када се скијаш на пример,
уопште не дајеш голове.

Непознати аутор, дете

Фудбал је
одличан спорт
за јаке девојке,
али је неприкладан
за нежне дечаке.

Оскар Вајлд
британски књижевник
(1854–1900)

Чинило ми се
да се фудбал
не игра због ужитка
које пружа шутирање лопте,
већ је то нека
врста борбе.

Џорџ Орвел
британски књижевник
и новинар
(1903–1950)

Рођен сам за фудбал
као што је Бетовен
био рођен за музику.

Пеле
бразилски фудбалер
(рођен 1940)

Неки људи ми кажу
да смо ми
фудбалски играчи,
својеврсни робови
фудбала.
Ако је стварно тако,
нека ме осуде
на доживотно
робовање.

Сер Боби Чарлтон
енглески фудбалер
(рођен 1937)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

